Møteinnkalling
for
Styret IVAR IKS

Møtested: Sandnes Rådhus
Dato: 28.10.2022
Tid: Kl. 08:00

Forfall meldes snarest på telefon **51 90 85 00** eller epost til ivar@ivar.no
Varamedlemmer får denne innkalling til orientering. De vil få direkte melding dersom de skal møte..

Sakliste

Sak nr.	Sakstittel
2022/34	Godkjenning av innkalling og saksliste
2022/35	Godkjenning av protokoll
2022/36	Separat kildesortering av matavfall og hageavfall
2022/37	Orienteringssaker
2022/37.1	Orientering om undersøkelsesteam
2022/37.2	Høring - endringer i lov om interkommunale selskaper (IKS-loven)
2022/38	Eventuelt

Med hilsen

Ingrid Nordbø

Jostein Karlsen

Saksframlegg

Godkjenning av innkalling og saksliste

Saksbehandler: Jostein Karlsen
Arkivsak nr: 22/877

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
2022/34	Styret IVAR IKS	28.10.2022

Saksutredning:

Forslag til vedtak:
Innkalling og saksliste godkjennes.

Med hilsen

Ingrid Nordbø

Jostein Karlsen

Saksframlegg

Godkjenning av protokoll

Saksbehandler: Jostein Karlsen
Arkivsak nr: 22/877

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
2022/35	Styret IVAR IKS	28.10.2022

Vedlegg:
Protokoll - Styret IVAR IKS - 05.10.2022

Saksutredning:

Forslag til vedtak:
Protokoll godkjennes.

Med hilsen

Ingrid Nordbø

Jostein Karlsen

Møteprotokoll
for
Styret IVAR IKS

Møtested:	Mariero
Dato:	05.10.2022
Tid:	Kl. 09:00

Til stede:	Medlemmer: Anne Waldemar, Hilda Bådsvik, Jarl Endre Egeland, Reinert Kverneland, Sara Mauland, Stanley Wirak, Tore Morten Hope, Trygve Andre Meyer Varamedlemmer:
Forfall:	
Administrasjonen:	Eline Nilsen Furre, Geir Strømland, Ingrid Nordbø, Jostein Karlsen

Sakliste

Sak nr.	Sakstittel
2022/27	Godkjenning av innkalling og saksliste
2022/28	Godkjenning av protokoll
2022/29	Etablering av IVAR Bærekraftsenter Bruk Brukt
2022/30	Oppfølging etter brannen ved ettersorteringsanlegget
2022/31	Status nyanlegg 30.06.2022
2022/32	Orienteringssaker
2022/32.1	Orientering om drift
2022/32.2	Gebyrgrunnlagets følsomhet for endringer i energipriser og rentenivå - budsjett 2023
2022/33	Eventuelt

2022/27 Godkjenning av innkalling og saksliste

Behandling

Vedtak:
Innkalling og saksliste godkjennes.

2022/28 Godkjenning av protokoll

Behandling

Vedtak:
Protokoll godkjennes.

2022/29 Etablering av IVAR Bærekraftsenter Bruk Brukt

Behandling

Vedtak:

IVAR får mandat til å finne et egnet areal og bygg sentralt i IVAR-regionen for å realisere bærekraftsenteret med ombrukssentral som beskrevet i vedlagt forretningsplan og innenfor de økonomiske rammene i planen.

Finansiering inngår i selvkostavtalen med eierkommunene, inkludert salg av ombruksvarer. Overskudd eller underskudd fra driften av ombrukssentralen vil dermed godskrives/føres mot selvkostområdet.

2022/30 Oppfølging etter brannen ved ettersorteringsanlegget

Behandling
Ingrid Nordbø orienterte.

Styret ga uttrykk for at saksframlegg og orientering ga et godt grunnlag for videre arbeid. Styret diskuterte saken bredt og kom med en rekke synspunkter og innspill:

- IVAR skal ta sin rolle i arbeidet med å innfri sentrale myndigheters krav om utsortering, og et ettersorteringsanlegg er avgjørende for å lykkes.
    - Samspill med media kan her være viktig for å få en felles oppfatning av denne delen av samfunnsoppdraget.
- Det må gjøres en bred risikovurdering for ettersorteringsanleggets virksomhet, der risiko for anlegget selv, for de andre aktørene i Forus Miljøpark og for Forusområdet for øvrig må belyses på ny i lys av erfaringene med brannen.
- Anlegget bør føres opp på samme sted som i dag av hensyn til den totale avfallslogistikken for området og det faktum det er store anleggsverdier som ikke er skadet i brann (1/4 av bygningsmassen er totalskadet, men en større andel av maskinparken er skadet.)
- Samspillet mellom IVAR og brannvesen og politi må tas opp med sikte på bedre samarbeid. Samarbeidsprosessen ifm. brannen må evalueres.
- Det må jobbes med bevisstgjøring av alles forhold til brannfarlig avfall som batterier, små elektriske bruksgjenstander mm. med stor brannrisiko.

Etter grundig diskusjon foreslo styreleder følgende forslag til vedtak:

1. Ettersortering av restavfall er nødvendig for å oppnå lovkrav og lokale og nasjonale mål om sortering av plast.
2. IVAR IKS skal ta initiativ til å gjenoppbygge anlegget på Forus.
3. Før endelig beslutning skal følgende gjennomføres:
   Tidligere brannrisikovurderinger for Forus miljøpark og for Forusområdet for øvrig skal oppdateres i lys av hendelsen.
   Det skal utvikles et nytt brannkonsept for anlegget, der også eventuelle funn fra den uavhengige undersøkelsen av brannen skal følges opp.
4. Styret ber administrasjonen vurdere om teknologiske nyvinninger eller endrede rammevilkår/ytre forutsetninger kan gi et enda bedre og mer effektivt anlegg.

Vedtak:
1. Ettersortering av restavfall er nødvendig for å oppnå lovkrav og lokale og nasjonale mål om sortering av plast.

2. IVAR IKS skal ta initiativ til å gjenoppbygge anlegget på Forus.

3. Før endelig beslutning skal følgende gjennomføres:

   Tidligere brannrisikovurderinger for Forus miljøpark og for Forusområdet for øvrig skal oppdateres i lys av hendelsen.

   Det skal utvikles et nytt brannkonsept for anlegget, der også eventuelle funn fra den uavhengige undersøkelsen av brannen skal følges opp.

4. Styret ber administrasjonen vurdere om teknologiske nyvinninger eller endrede rammevilkår/ytre forutsetninger kan gi et enda bedre og mer effektivt anlegg.

2022/31 Status nyanlegg 30.06.2022

Behandling

Vedtak:
Status for nyanlegg pr 30.06.2022 tas til orientering.

2022/32 Orienteringssaker

Behandling

Vedtak:

2022/32.1 Orientering om drift

Behandling
Ingrid Nordbø orienterte om følgende forhold fra IVARs drift:

- Ledningsbrudd Jærledningen 5. juli 2022
- Brudd avløpsledning Borestranda 30. september 2022
- Regelendring: Biogass distribuert i nett som også distribuerer naturgass – likestilt med annen distribusjon

Hilda Bådsvik rettet fokus mot viktighet av IT-sikkerhet. Ingrid Nordbø informerte om at det løpende kjøres e-læringskurs om IT-sikkerhet for alle i IVAR, og risikobildet drøftes jevnlig i ledelsen. Dette vil ha stort fokus framover.

Vedtak:
Saken tas til orientering.

2022/32.2 Gebyrgrunnlagets følsomhet for endringer i energipriser og rentenivå - budsjett 2023

Behandling
Jostein Karlsen orienterte.

Hilda Bådsvik spurte om revurdering av anleggsmidlenes nedskrivningstid med tanke på lavere, årlige kostnader.

Administrasjonen kunne informere om at man for tiden ser på spørsmålet om nedskrivningstid, og at det for de ulike anleggene kan bli aktuelt å både forlenge og forkorte den øknomiske levetiden.

Styreleder ba om orienteringssak om spørsmålet om nedskrivingstid for IVAR-anleggene, og at det gjøres en vurdering av mulig utsettelse av framtidige investeringer.

Vedtak:
Saken tas til orientering.

Styret får forelagt sak om nedskrivningstid for IVAR-anleggene.

Administrasjonen gjør en vurdering av mulig utsettelse av framtidige investeringer.

2022/33 Eventuelt

Behandling

Vedtak:

Saksframlegg

Separat kildesortering av matavfall og hageavfall

Saksbehandler:	Tord Tjelflaat
Arkivsak nr:	18/561

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
2022/36	Styret IVAR IKS	28.10.2022

Vedlegg:
Rapport_Inventas

Saksutredning:

Det vises til sak 2021/27 «Omlegging innsamlingsordning hageavfall», som ble behandlet i oktober 2021, der følgende vedtak ble fattet:

IVAR IKS vil i fremtiden kun ta i mot matavfall ved Grødaland biogassanlegg. IVAR vil involvere seg i arbeidet med å finne gode alternative kildesorteringsordninger for hageavfallet, med mål om at disse skal komme på plass i kommunene i løpet av 2022. Når dette arbeidet har kommet lenger, vil IVAR komme tilbake med en frist for når hageavfall ikke lenger tas i mot ved Grødaland biogassanlegg.

Bakgrunn
Fra 2001 og fram til i dag har husholdningene i IVARs eierkommuner anvendt brun dunk for mat- og hageavfall. Ca. 2/3 av alt hageavfall som samles inn i IVAR-regionen kommer inn via den brune dunken. Brun dunk avfallet ble fram til 2018 kompostert i IVAR sitt komposteringsanlegg på Hogstad, deretter er det blitt behandlet i det nye biogassanlegget på Grødaland.

Biogassanlegg kan til en viss grad behandle og omdanne den grønne delen av hageavfallet, slik som gress, blader, blomster o.l. til biogass, men greiner lar seg vanskelig bryte ned i prosessen og har lite biogasspotensiale. Man ville løse dette gjennom en forbehandlingsprosess som fjernet den delen av avfallet som ikke lot seg prosessere til biogass, slik at man kunne opprettholde det gode innarbeidede innsamlingssystemet med brun dunk slik det har vært praktisert siden 2001 der hageavfall og matavfall samles inn sammen. Det er testet ut innretninger for å sortere ut kvist og greiner. I tillegg har man prøvd ut tekniske innretninger som skulle kunne skille ut jord, sand, grus og stein. Planen var at det utsorterte hageavfallet skulle kunne komposteres, mens matavfall og det grønne hageavfallet skulle prosesseres i biogassanlegget og bli omdannet til biogass og jordforbedringsmiddel (kompost).

Erfaringene etter ca. 3 års drift viser at det vanskelig lar seg gjøre å utsortere en ren hageavfallsfraksjon i et slikt forbehandlingsanlegg. Plastposene, som husholdningene i dag anvender til matavfallet, henger seg fast i hageavfallet (greinene). Deler av det utsorterte hageavfallet er derfor ubrukelig til kompostering og må forbrennes. Hageavfallet lager hull i plastposene slik at også matrester følger med hageavfall til forbrenning. Forsorteringsanlegget klarer ikke å skille ut jord, sand, grus og stein godt nok, uten at hageavfallet blir uegnet til kompostering.

Dette medfører at man ikke får utnyttet hageavfallet som ressurs, og at man transporterer avfallet over større avstander fordi det må sendes tilbake til forbrenning. I tillegg fører hageavfallet til store

driftsproblemer, slitasje og merkostnader på biogassanlegget.

Krav om utsortering av mat- og hageavfall i ny avfallsforskrift
Den 1.1.2023 trer den nye avfallsforskriften i kraft som pålegger kommunene å kildesortere hageavfall og levere dette til materialgjenvinning. Kommunene og IVAR blir dermed innhentet av regelendringer til neste år. Dette betyr at dagens innsamlingsordning med felles beholder for mat- og hageavfall ikke kan fortsette.

Tjenestedesign for «Separat kildesortering av mat- og hageavfall»
Kommunene har ansvar for innsamlingsordningen, og for å treffe beslutninger om denne. Innsamling og behandling er en sammenhengende kjede, og i samsvar med styrevedtaket, og i forståelse med kommunene har IVAR bidratt til å utrede gode kildesorteringsordninger for innbyggerne. Dette utfra at behovene til innbyggerne i liten grad varierer fra kommune til kommune, men vil variere i henhold til boligtype. Eneboliger vil ha andre behov for å knyttet til hageavfall enn rekkehus og leiligheter. IVAR har i nært samarbeid med eierkommunene innhentet konsulentbistand innen tjenestedesign i forbindelse med ønsket om få innført separat kildesortering av mat- og hageavfall hos husholdningene, slik at matavfallet og hageavfallet i framtiden kan materialgjenvinnes i samsvar med de nye kravene i Avfallsforskriften.

Sentralt i arbeidet har vært å finne de beste og mest brukervennlige innsamlingsløsningene. Brukerperspektivet har derfor vært i sentrum for å finne fram til anbefalt renovasjonsløsning. Tjenestedesignbyrået Inventas ble valgt til å utføre oppdraget. Det er utarbeidet en egen rapport. Se vedlegg. Resultatene ble presentert i styret 20. juni 2022.

Sentrale punkt i utredningsarbeidet og for den nye renovasjonsløsningen har vært:
• Brukervennlighet
• Nullvekst i prisøkning på IVAR sine priser på Grødaland
• Innbyggeren er positive til det som skal skje
• God kommunikasjon av løsning
• Sikre kvalitetsgjenvinning av begge avfallstyper

Resultater og anbefalinger
De foretrukne løsningene fra et brukerperspektiv varierer etter boligtype og hagestørrelse.

To sentrale løsninger utpreger seg, henholdsvis 2-delt beholder for mat- og hageavfall og egen hageavfallsdunk. Kartleggingen gjennomført i prosjektet og tilbakemeldinger fra både Sandnes og Stavanger sine prøveprosjekter avdekker i stor grad positiv holdning til et slikt tilbud.

Det kommer frem at det er flere som ønsker ekstra dunk for hageavfall jo større hage de har, og at dem med veldig stor hage ikke ønsker den delte dunken. Av dem med medium og liten hage er det et klart flertall som ønsker en delt dunk

Basert på innsiktsarbeid gjennom dybdeintervjuer, erfaringer fra andre kommuner og brukerundersøkelser ser vi at en 2-delt beholder med ett mindre kammer for matavfall og ett større kammer for hageavfall, er en løsning som flertallet vil sette pris på og forstår. Denne løsningen tar godt hånd om de små mengdene mat- og hageavfall som produseres i hverdagen.

For dem med nedgravde konteinere eller andre felles systemer, ser vi det som mest hensiktsmessig å belage seg på innsamlingsordninger. Dunken/konteineren må tydelig informere om at den kun mottar matavfall, og tydelig formidle hvor brukerne kan kvitte seg med hageavfallet. Borettslag burde oppfordres til å finne tilbudte løsninger mest hensiktsmessig for dem, og gå sammen for felles innsamling, om det så er ved en felles kompost, eller en månedlig henting gjennom Hentavfall.no

og/eller felles dunker/konteinere.

Etter intervjuer på gjenvinningsstasjoner kommer det tydelig frem at gratis levering av hageavfall er godt likt, spesielt for dem som bor nære et mottak.

Undersøkelser fremhever at Hentavfall.no er godt likt for håndtering av de større mengdene hageavfall, det er derimot flere som ikke har hørt om tjenesten i tilbudskommunene. De kommunene som ikke har Hentavfall.no eller andre tilbud for promotering av sirkulær hage, burde vurdere utviklingen av lignende tilbud, og i de kommunene som allerede har tilbudene burde dette komme tydelig frem i eventuelle kampanjer.

Innkjøp av 2-delte beholdere og 2-kammerbiler har 2-3 års leveringstid, og man må derfor belage seg på at innføring av dette systemet vil ta noe tid og at kommunene må iverksette midlertidige innsamlingstiltak for hageavfall i en overgangsperiode.

Kommunene treffer i disse dager beslutninger om hvilke ordninger de vil tilby for hageavfall fra neste år. Det er en gjensidig forståelse mellom IVAR og kommunene at vi i felleskap jobber for å få innarbeidet de nye løsningene i 2023, og at vi blir enige om et hensiktsmessig system for differensiert prising fra og med 2024. Dette systemet skal ha til hensikt å stimulere til at kommunene legger til rette for best mulig utsortering av hageavfall.

Forslag til vedtak:

1. Fra og med 1. januar 2023 skal ikke lenger hageavfall leveres til IVARs biogassanlegg på Grødaland.

2 IVAR vil i lag med eierkommunene utarbeide et system for differensierte mottaksgebyr for matavfall levert til Grødaland. Dette skal belønne de kommuner som leverer matavfall med lite hageavfall og god kvalitet. Gebyrsystemet innføres fra og med 1. januar 2024.

Forslag til vedtak:

Med hilsen

Ingrid Nordbø

Tord Tjelflaat

Sortering av mat- og hageavfall

Anbefalt løsning og tiltak

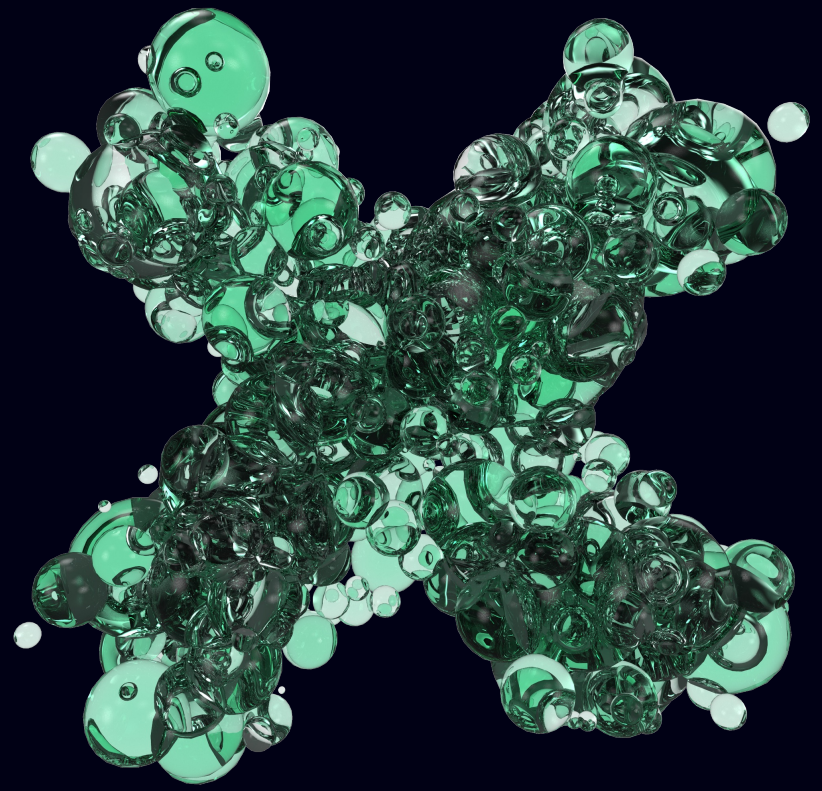

Rapport 20.juni 2022
Tjenestedesign-prosjekt for IVAR IKS

inventas

Innhold

1. Utgangspunkt
2. Kartlegging
3. Konseptutvikling
4. Testing
5. Løsningsforslag

Oversikt vedlegg

1
UTGANGSPUNKT

Introduksjon

Målet er å få fjernet hageavfallet fra dagens brune dunker og behandle matavfallet og hageavfallet separat i to ulike behandlingsanlegg, henholdsvis biogassanlegg for behandling av matavfallet og komposteringsanlegg for behandling av hageavfallet.

Brukerperspektivet skal være i sentrum for valg av framtidens renovasjonsløsning for å få hageavfallet ut av brun dunk. Brukernes behov er derfor viktig for å finne de brukervennlige og beste løsningene.

Problemstillingen

Fra 2001 og fram til i dag har husholdningene i IVAR-kommunene anvendt brun dunk for mat- og hageavfall, dvs. en felles beholder for mat- og hageavfall. Ca. 2/3 av alt hageavfall som samles inn i IVAR-regionen kommer inn via den brune dunken. De resterende 1/3 leverer husholdningene inn via gjenvinningsstasjonene.

Brun dunk avfallet ble fram til 2018 kompostert i IVAR sitt komposteringsanlegg på Hogstad. Her ble mat- og hageavfallet kvernet, blandet og omgjort til kompost. Fordelen med kompostering er at mat- og hageavfall kan kildesorteres sammen i en dunk. Ulempen er at energien i matavfallet vanskelig lar seg utnytte. Derfor bygget IVAR et biogassanlegg på Grødalen i Hå kommune som ble tatt i bruk i 2018. Her blir innholdet i brun dunk omgjort til jordforbedringsmiddel samtidig som man får utnyttet energien i avfallet i form av brennbar biogass.

Normalt sett er ikke biogassanlegg beregnet for å behandle hageavfall. Biogassanleggene kan til en viss grad behandle og omdanne gress, blader, blomster o.l. til biogass, men greiner lar seg vanskelig bryte ned i prosessen. Derfor er det ingen kjente biogassanlegg i Norge eller i verden for øvrig som behandler hageavfall. Til tross for dette ville man likevel prøve å opprettholde det innarbeidede innsamlingssystemet med brun dunk slik det har vært praktisert de siste 20 årene. Det vil si at hageavfall og matavfall kunne gå sammen som tidligere. Planen var da at IVAR skulle teste ut ulike tekniske innretninger for å sortere ut det hageavfallet som ikke lot seg prosessere til biogass, slik som kvist og greiner. I tillegg ville man installere tekniske innretninger som skulle kunne skille ut jord, sand, grus og stein. Planen var at det utsorterte hageavfallet skulle kunne komposteres, mens matavfall og det grønne hageavfallet som gress, blader og blomster skulle prosesseres i biogassanlegget og bli omdannet til biogass og jordforbedringsmiddel (kompost).

Erfaringene etter ca. 3 års drift viser at det vanskelig lar seg gjøre å utsortere en ren og fin hageavfallsfraksjon i et slikt forbehandlingsanlegg. Plastposene, som husholdningene i dag anvender til matavfallet, henger seg fast i greinene og for mye plastposer følger derfor med hageavfallet. I tillegg lager greinene hull i plastposene slik at også matrester følger med hageavfallet. Hageavfall med matrester er av hygieniske årsaker ikke lovlig å kompostere sammen slik man praktiserer i dag med en enkel form for utendørs kompostering. Plasten utgjør også en forurensning som gjør komposten ubrukelig. Plastposer med matavfall som det ikke går hull på lar seg enkelt skille fra matavfallet i biogassprosessen.

Det utsorterte hageavfallet fra forbehandlingsanlegget, inkludert en hel del matavfall og plast, må derfor gå til forbrenning. Dette er en lite ønsket situasjon da hageavfallet burde blitt kompostert og matavfallet som følger med burde gått til biogassproduksjon.

Jord, sand, grus og stein følger også ofte med hageavfallet når folk luker i bed eller soper løv o.l. De tekniske tiltakene man har prøvd ut i biogassanlegget klarer ikke å skille ut jord, sand, grus og stein godt nok. Dette medfører store driftsproblemer, slitasje og merkostnader på biogassanlegget.

Arbeidsmøte

Milepæl

Prosess

Prosjektet har blitt gjennomført etter designmetodikk. Vi har åpnet opp for hva som kan være mulighetsrommet og systematisk vurdert, konkretisert og testet hva som kan være en del av løsningen. I hovedsak har det vært tre arbeidsløp gjennomført: kartlegging, design og evaluering. Arbeidet er utført i tett dialog i arbeidsmøter med arbeidsgruppen igjennom hele prosjektet.

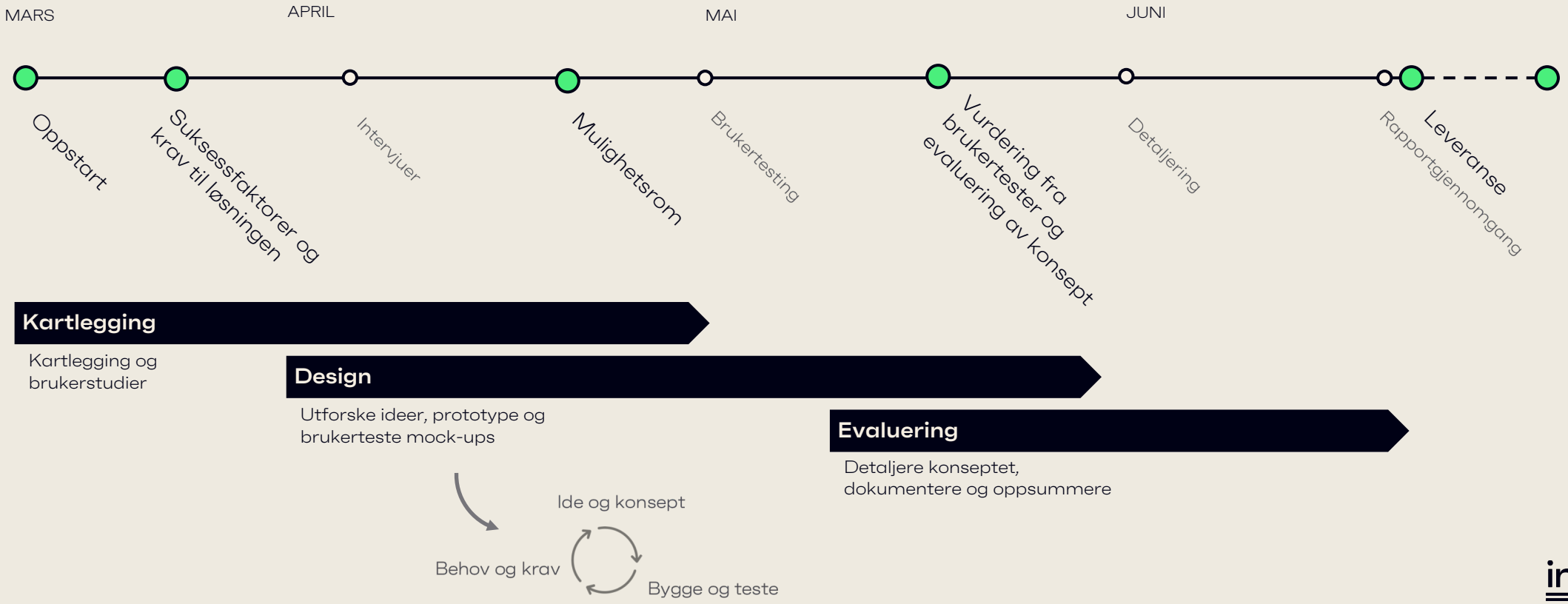

inventas

Suksessfaktorer

Prosjektet ble igangsatt gjennom et arbeidsmøte der vi fikk samlet og introdusert arbeidsgruppen. I arbeidsmøtet ble det tatt opp hva vi ser som suksessfaktorer; noe vi ønsker at løsningen skal tilfredsstille.

Sammen med arbeidsgruppen ble følgende suksessfaktorer definert:

For løsningen:
- Brukervennlig
- Nullvekst i prisøkning på IVAR sine priser på Grødaland
- Innbyggeren er positive til det som skal skje
- God kommunikasjon av løsning
- Sikre kvalitetsgjenvinning i begge avfallstyper

For dette forprosjektet:
- Klargjøre hva som er en løsning alle kan leve med
- Et godt beslutningsgrunnlag for å velge riktig løsning

inventas

2
KARTLEGGING

Dagens tilbud - kartlegging

Det ble kartlagt hva som tilbys rundt hageavfallsordninger i de 12 ulike kommunene som IVAR dekker.
Alle kommunene har forskjellige behov og er ulike på størrelse, geografi, innbyggertall osv. Det er også derfor ulike tiltak gjort for innsamling av hageavfall i de ulike kommunene. 7* av kommunene benytter i dag den brune biodunken for innsamling av bioavfall. Dette er da både matavfall og hageavfall. Felles for flere kommuner er også bruken av Hentavfall.no, igjen så gjelder dette ikke alle. Det er pågående prosjekter og piloter for alternativ innsamling av hageavfall i både Stavanger og Sandnes, mens andre kommuner har egne innsamlingspunkter.

Målet med denne kartleggingen er å få en oversikt over hvor eventuelle problemer med separasjon av hageavfall fra matavfall gjelder, for å se hvilke områder som trenger å endre sorteringsordning, samt hvilke tilbud som kan bli aktuelle.

Se vedlegg 1 – avfallsordninger for innsikten som er blitt samlet

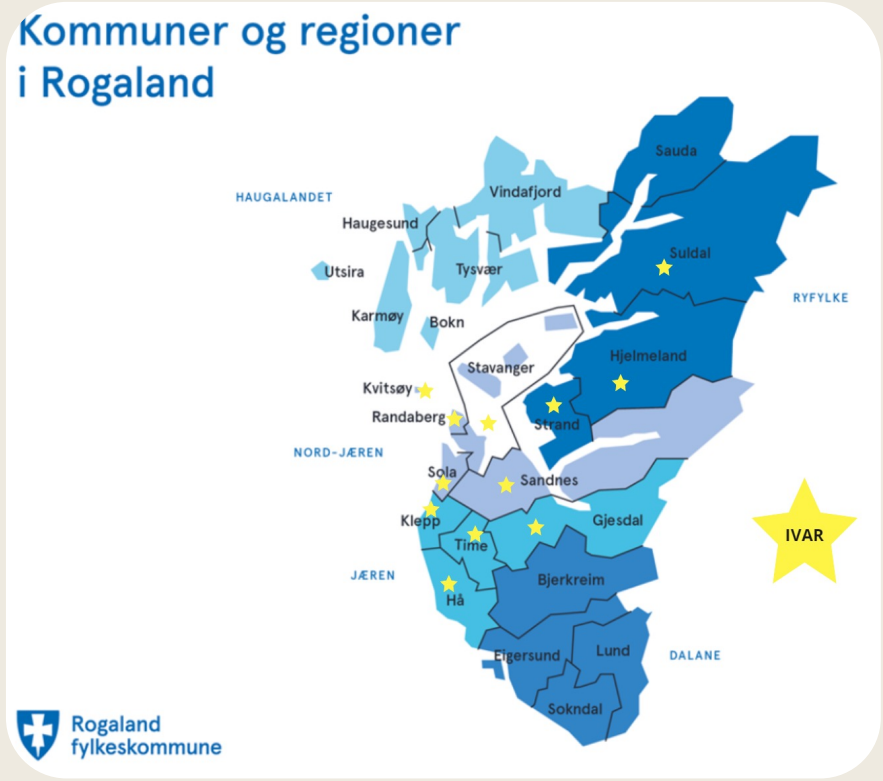

*Det er variasjon i hvordan den brune dunken brukes, og retningslinjer for sortering.

inventas

Dybdeintervju

For å kartlegge brukere og innhente holdninger, tanker og ideer om dagens mat/hageavfallsinnsamling ble det gjennomført dybdeintervjuer. Intervjuene er gjennomført som samtaler etter en intervjuguide. Samtalen er tatt opp underveis og senere transkribert. Til slutt er alle intervjuer sammenlignet for å fremheve det som går igjen.

Målet med dybdeintervjuene er å kartlegge følgende punkter:

- «Folkets» holdninger til hageavfallsordninger
- Hva som er bra og hva som er dårlig med dagens løsninger
- Motivasjon rundt endring til et nytt bioavfallssystem
- Hvor tydelig informasjon fra kommunene og IVAR er i dag
- Avdekke mulighetsrom/løsningsrom for et nytt bioavfallsystem
- Samle grunnlag til å utvikle gode personas, som er typiske, men fiktive brukerkarakterer.

Neste side fremhever hvilke kategorier og typer av folk vi anser som viktigst og som ble prioriterte da vi gjennomførte intervju. Denne matrisen er utformet av arbeidsgruppen, og de fargede prikkene representerer dem vi har intervjuet. Målet var å spre oss så godt ut i matrisen som mulig for å dekke et bredt utvalg brukere gjennom intervjuene.

Se vedlegg 2 – Dybdeintervju

Intervjusubjekter – kategorier og type innbygger

Oppsummering dybdeintervjuer

Dybdeintervjuene ble sammenlignet per tema og deretter oppsummert med fellesnevnere. Neste sidene viser en liste med fellesnevnere og utfordringer for brukere som har dukket opp i intervjuene. Noen sitat fra intervjuene er presentert under.

Se vedlegg 2 - dybdeintervju for mer detaljer

Så utfordring er kanskje at brun dunk er stor nok til å kaste kvister oppi?

Hvis jeg koster litt utenfor hos meg, også ender jeg opp med 60% løv og 40 % grafs, hva skal jeg gjøre med det??

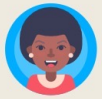

Det er kanskje sjukt knotete, men kan man dele en dunk i 2?

Gjorde jo litt vondt å kaste plasten I restavfall plutselig. Men så kom det masse reportasjer og gode tall, og da forstår jeg jo hensikten!

Fordel med dunken er at jeg får samlet grapset, er jo så kvistete og gressete,og ikke alltid lett å få det I en fin haug. Inn I en dunk så er det borte

Kommer jo sånne poser med info, ikke noe jeg finleser akkurat..

Innsikt fra dybdeintervju

Bioavfall

- Flere kaster hageavfall i brun dunk, fordi det er tilgjengelig og lettvint, og slipper å lagre graps.
- Om noe kastes i bioavfallet baseres valget for det meste på egne tanker og ideer rundt hva som skal kastes i dunken og er kategorisert som bioavfall

Søppeldunker/deres system

- Det er ikke ønskelig med flere dunker
- Generelt er det ikke matavfall som fyller opp biodunken. og mange synes den er alt for stor utenfor hagesesongen

Matavfall

- Det er som regel minimal mengde matavfall i brundunken ved hentedag
- Det er ikke kommet eksempler på at en standard brun dunk er for liten for å bli kvitt husstandens matavfall

Hageavfall

- Det kastes mye smågraps fra hage og gårdsplass, fra kosting i gårdsplass, raking av løv eller luking av planter.
- Større ting som hekk blir vanligvis fraktet til gjenvinningsstasjonen, men det hender at det blir kastet i omganger i den brune dunken
- Dagens biodunk er praktisk for å gjemme grafset i hverdagen
- Felles dunk i nabolaget for hageavfall er nevnt som interessant eller ønskelig av flere.

inventas

Kompost

- Enkel kompost er benyttet av dem med litt til mye interesserte.
- Kompost kan fort bli mye arbeid for mange, og inntrykket er at det krever en god del plass
- Noen nevner de får bedre samvittighet av å kaste hageavfall i en komposthaug enn i en avfallsdunk.

Restavfall

- Endringen der plast gikk i restavfallet var uvant for mange, men ble raskt akseptert når gode tall fra anleggssiden ble fremhevet i media

Andre tjenester

- Vi har registrert meget gode tilbakemeldinger på Hentavfall.no
- Den eneste ulempe med hentavfall.no er at det må planlegges og settes av tid til å levere avfallet.
- Det er noe variert om folk kjenner til tilbud som Hentavfall.no eller tilskuddsordninger for kompost.

inventas

Kommunikasjonskanal

- Nesten ingen benytter Facebook aktivt lengre.

Avfallskunnskap

- Det er mye usikkerhet rundt hva som skjer med innholdet i den brune dunken etter den plukkes opp. Brennes/kompost/biogass?
- Flere ser verdi i å lære mer om hva som skjer med søppelet etter det er hentet. Ønsker om befaring på anlegget eller læring gjennom et TV-program er blitt nevnt.

Sorteringsguide

- De fleste føler de vet hva som skal hvor, og at de ikke trenger en sorteringsguide.
- Usikkerheter rundt sortering søkes delvis opp. Men gjelder ikke småting i hverdagen.

Intervju Forus

Det er også blitt gjennomført raske intervjuer med brukere som leverer hageavfall på Forus gjenvinningsstasjon. Hensikten med disse intervjuene er å få innsikt i kundenes forhold til dagens tjeneste, samt mulig utfordringen med å ta hageavfall ut av den brune dunken.

Oppsummering:

Totalt sett virker kundene fornøyde med løsningen for levering av hageavfall slik det er i dag, og setter pris på at tilbudet er gratis. Dem som derimot leverer rest- eller grovavfall og må betale, har en litt mer negativ holdning til det respektive tilbudet. Dette forteller at en gratis ordning er godt likt.

Flere av dem som leverer hageavfall kaster generelt ikke hageavfall i biodunken, men de som gjør det synes det er fint for å bli kvitt mindre mengder i hverdagen.

Se vedlegg 3 - intervju Forus for mer informasjon om denne intervjurunden

Befaring Grødaland

Mat- og hageavfall kommer blandet inn til biogassanlegget på Grødaland, og dette medfører store utfordringer rundt driften. Det kreves ekstra tiltak for grovsortering, før tromler og annet maskineri tar hånd om de mindre restene.

Hageavfallet sammen med stein og jord gir store utfordringer rundt både drift og sortering av avfallet. Store mengder ressurser går tapt. Flere tiltak for sortering av hageavfall og matavfall på anleggssiden er utført, men gir ikke tilstrekkelige resultater.

Se vedlegg 4 - befaring på Grødaland for flere detaljer

inventas

Brukergrupper og personas

Basert på intervjuer, arbeidsmøter og kartleggingen gjort så langt i prosessen er det satt sammen personas. En persona er en typisk, men fiktiv brukerkarakterer som skal hjelpe oss med å humanisere innsikten, etablere en felles forståelse for hvem brukerne er og bidra i prosessen med å bestemme de viktigste fokusområdene for løsningen. Målet er å ta best mulig hensyn til alle personas sine utfordringer ved utviklingen av nye løsninger.

Personasene vi har utarbeidet er representert med deres hagestørrelser, mengden de kaster i biodunken, deres sorteringsløsning i dag og hvilke utfordringer de møter ved en eventuell endring av dagens løsning. Vi har tre sentrale personas som er nærmere beskrevet på neste side:

- Rekkehus med liten hage, dunk eller nedgravd dunk
- Enebolig med mindre hage og dunk
- Enebolig med stor hage og dunk

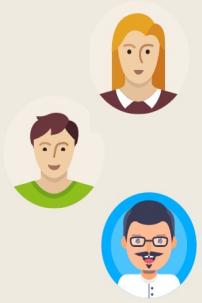

Innbyggere som bor i leilighet eller på gårdsbruk, ser vi som ytterpunkter, og dekkes av nevnte personas

Se vedlegg 5 – personas, for mer om dette

Personas

Denne illustrasjonen viser oversikten over de 5 personasene vi har forholdt oss til i prosjektet. De er kort oppsummert her med mengde hageavfall, hagestørrelse, typisk dunksystem og utfordringer. Vi har jobbet etter at de to ytterste personaene blir dekt av de to henholdsvis nest ytterste i rekken.

inventas

Innsikt fra andre steder

Flere løsninger for hageavfall er prøvd andre steder i landet, og noen har også vært gjennom samme prosesser med å få hageavfallet ut av den «brune» dunken. Gjennom prosjektet er det derfor gjennomført innhenting av erfaringer fra andre steder i Norge, samt at vi har studert noen løsninger fra andre land. Vi har eksempelvis hentet inn erfaringer fra nevnte renovasjonsselskaper/kommuner

HIM
FOLLO
INNHERRED
BÆRUM
TRONDHEIM
VESTFOLD

Se vedlegg 6 – innsikt desk reserach for mer detaljer

Caddy fra England

Innsamling Sverige

Innsamling av hageavfall i Trondheim

Ny delt dunk-løsning i Sigdal

inventas

3
KONSEPTUTVIKLING

Konseptutvikling

Etter innsiktfasen der en felles forståelse for bruker, mulige utfordringer, og innsikt fra andre plasser er samlet, begynte vi med utvikling av ideer. I denne fasen er det ønskelig å ha brukerens behov i tankene mens en jobber med det som kalles «grønn hatt». Da menes det at en holder et kreativt sinn og ikke er redd for å komme med nyskapende ideer. Det er ikke sagt at alle ideene er realistiske, men til slutt ønsker vi en base med løsninger som kan forkastes, klippes, limes og formes.

Målet i denne fasen er å komme med initiale løsninger som kan utforskes videre og til slutt testes og evalueres. På neste side ser vi initiale løsningsrom vi valgte å analysere noe videre, og som ble aktuelt å presentere for hele arbeidsgruppen.

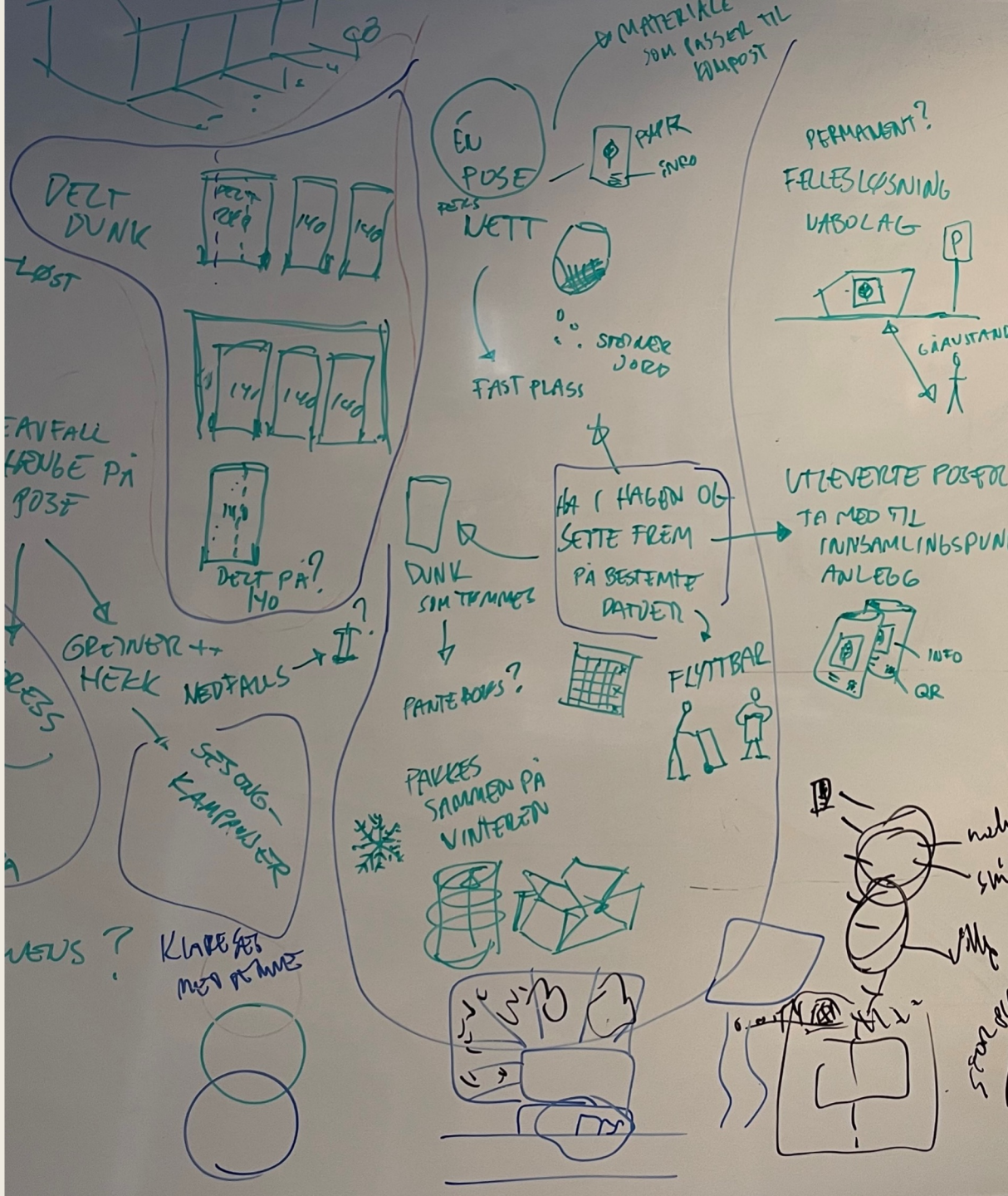

Initiale løsninger

De løsningene som så mest aktuelle ut basert på brukeres behov, innsikt fra andre kommuner og hva som er realistisk ble videre utforsket for å sette opp alternative løsningsforslag til en test.

Løsningene som er videre beskrevet er kort fortalt disse:

- Basere seg på kun egenlevering
- Tilby en ekstra hagedunk
- Tilby en form for ekstra poser/sesong løsning til hageavfall med en eventuell anordning for dette
- Dele ut en ny 2 kammer dunk med matavfall/hageavfall + tilby en hageløsning
- Dele ut en ny 2 kammer dunk med matavfall/restavfall + tilby en hageløsning

Se vedlegg 7 - konseptutvikling for videre beskrivelse

Løsningsmatrise

For å konkretisere og rangere de mulige løsningene ble det satt opp en matrise som vises på neste side. I første kolonne vises dagens løsninger for brukeren, videre bortover i kolonnene er det satt opp løsninger som skal svare til alle dagens løsninger. Nederste radene med farger gir en rangering på om løsningen svarer godt eller ikke til visse kriterier. Eksempelvis grad av endringer som må til hos renovasjonen for implementering av presentert løsning, plassbehov hos bruker og hvor stor grad det tilrettelegges for brukeren (ekstratilbud). Denne matrisen legger kun et grovt grunnlag for videre diskusjoner i arbeidsmøter

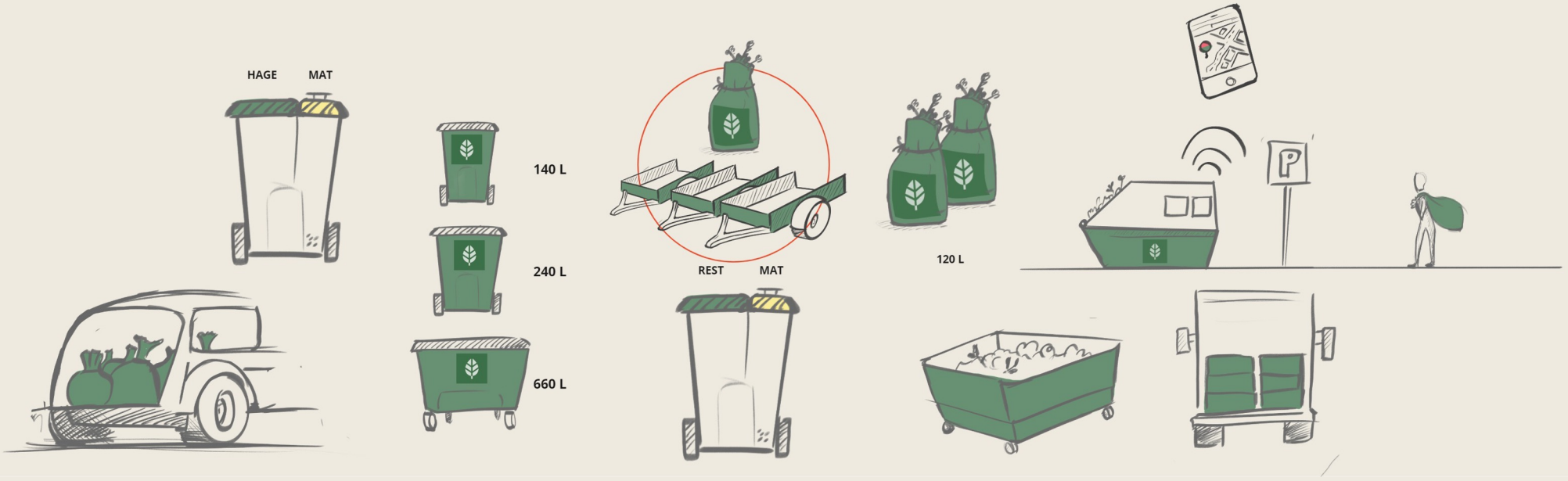

inventas

Dagens løsning	Ny løsning A (kun egenlevering)	Ny løsning B (egen hage beholder)	Ny løsning C (egne poser hentes med mat)	Ny løsning D (delt 1, hage/mat)	Ny løsning E (delt 2, rest/mat+hage)	Ny løsning F (delt 3: rest/mat + Sessongposer)	Ny løsning G (delt 3: rest/mat + egenlevering)
		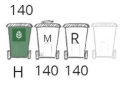					
				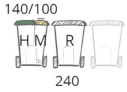	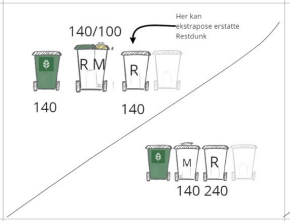	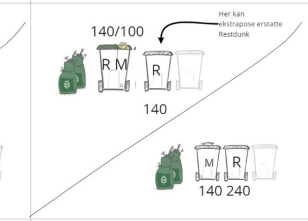	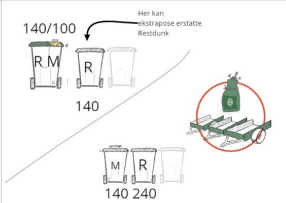
				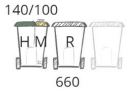			
2/3 hus-stander 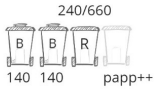		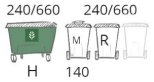	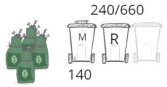	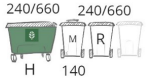	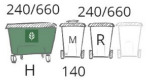	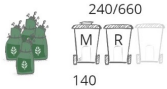	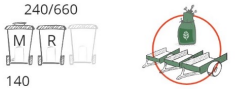
							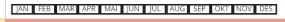
EKSTRATILBUD/KAMPANJER	Mye	Lite	Noe	Lite	Lite	Noe	Mye
IMPLEMENTASJONSENDRING	Lite	Noe	Lite	Mye	Mye	Mye	Mye
PLASSENDRING	Lite	Mye	Noe	Noe	Noe	Lite	Lite

inventas

Arbeidsmøte 2

Se vedlegg 7 - konseptutvikling for presentasjon av løsningsrom og brukertyper til workshop 2

Mål med arbeidsmøte:

- Få oversikt over brukergrupper -Hvem har vi snakket med
- Gjennomgå løsningsrom med arbeidsgruppen
- Utforske muligheter rundt kommunikasjon av ny løsning
- Velge ut løsningsrom for videre testing

Oppgaver utført i arbeidsmøtet:

- ✓ Videreutvikle løsningsrom
- ✓ Koble brukeres behov mot løsningsrom
- ✓ Koble aktuelle sesongtiltak

inventas

Oppsummering arbeidsmøte 2

Resultatene fra gruppene i arbeidsmøtet er i etterkant sammenlignet og satt i system for å få en oversikt over hva som er de foretrukne løsningsrommene for de ulike personasene. Sammen med løsningene er det også koblet tilleggstjenester og sesongtilbud som skal komplimentere valgt løsning.

I arbeidsmøtet koblet vi sammen brukergrupper og løsningsrom. Kort oppsummert kom det frem tre løsninger som er ønskelig å undersøkes videre:

A. Ekstra hageavfallsdunk
B. Sesongløsning for hageavfall
C. Delt dunk

Se vedlegg 7 – konseptutvikling

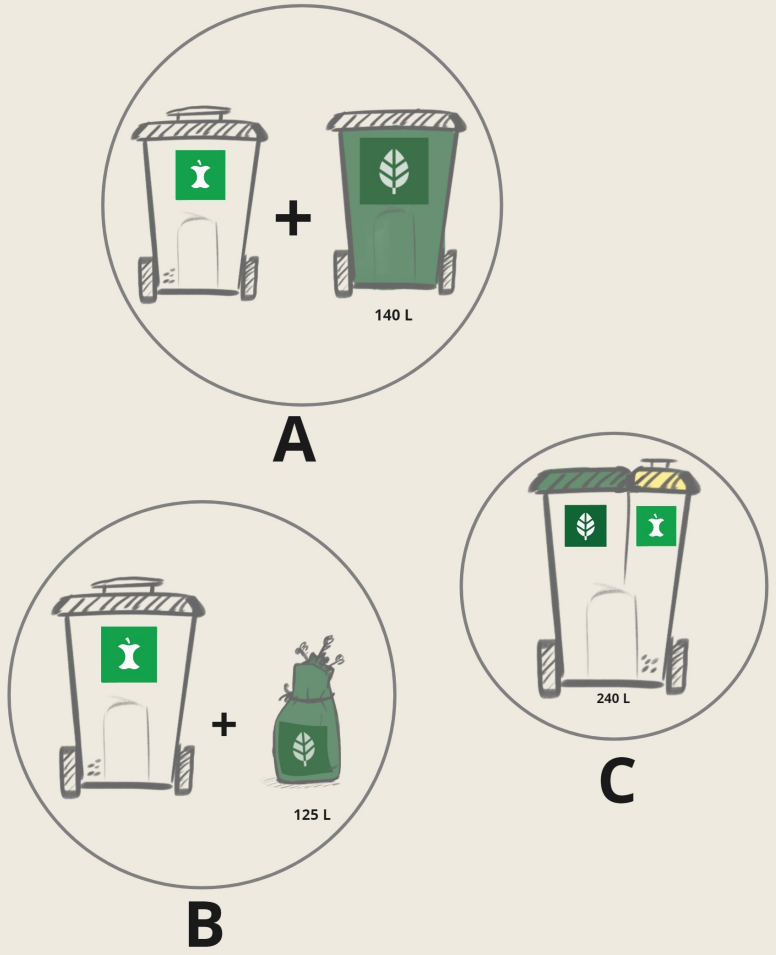

inventas

4
TESTING

Valg av løsninger for testing

Det var ønskelig å få testet løsninger hos brukere, og det ble derfor valgt ut 3 løsninger som virker fornuftige, realistiske og som kan gi god innsikt rundt flere hypoteser. Valget er basert på henholdsvis arbeidsmøtene, innsikt fra andre steder og rangeringen i matrisen. Hvordan renovasjonen utfører henting av disse ordningene er ikke lagt til grunn så langt i prosessen. Valgte løsninger for testing er:

A: Ekstra dunk for hageavfall

Lignende løsning har hatt positive tilbakemeldinger i Sandnes og Stavanger, samt andre steder i Norge og Sverige. Her da med 140 liter.

B: Ekstra pose som kan legges ut for henting sammen med matavfallet

Lignende løsning har fungert godt i Haugesund, og representerer en løsning som kan pakkes vekk om den ikke er i bruk

C: Delt dunk med hageavfall og matavfall

Delt dunk har gode tilbakemeldinger hos brukere i andre kommuner, og representerer noe innovativt og nytt som burde prøves ut

Se vedlegg 8 –test for mer informasjon om materiale brukt i testen

Brukertest

Vi gjennomførte testen av de 3 konseptene ved å presentere dem til forbipasserende og la dem selv velge sin favoritt, rangere løsningen og forklare hvorfor de foretrekker valgte løsning. Deretter ble alle svar satt opp i en matrise og oppsummert. Bildet til høyere viser spørreskjema som vi benyttet under testen.

Som rekvisita til testen benyttet vi en 125 liter pose til sesong konseptet, en 240 liter butterfly delt dunk og en 140 liter dunk som ekstra hagedunk. Alt materiale ble også markert med enkle forslag på sorteringsguide, som vist under og på neste side.

Underside

Overside

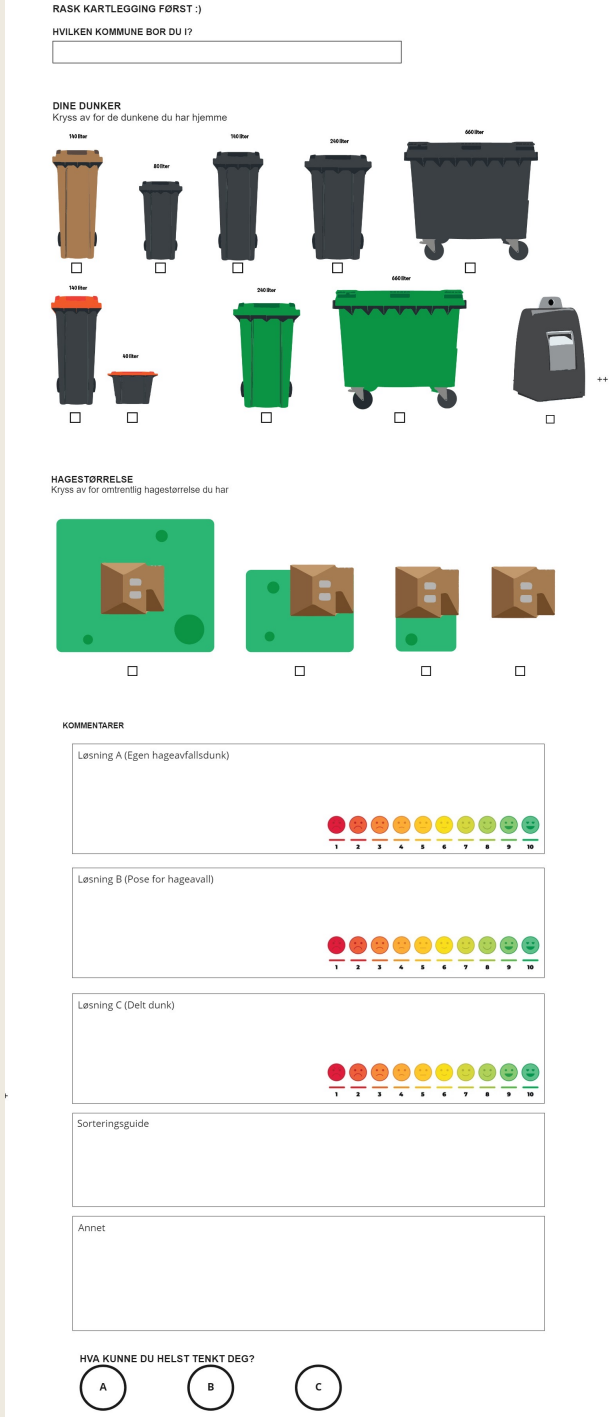
RASK KARTLEGGING FØRST :)

HVILKEN KOMMUNE BOR DU I?

DINE DUNKER

Kryss av for de dunkene du har hjemme

HAGESTØRRELSE

Kryss av for omtrentlig hagestørrelse du har

KOMMENTARER

Løsning A (Egen hageavfallsdunk)

Løsning B (Pose for hageavall)

Løsning C (Delt dunk)

Sorteringsguide

Annet

HVA KUNNE DU HELST TENKT DEG?

A B C

Eksempel - sorteringsguide for test

I test benyttet vi enkle sorteringsforslag. Disse har ikke ferdig utarbeidet innhold, og er kun forslag for å se om noen gjorde bemerkninger på plassering og det grafiske fra Sortere.no.

Målet er å vise hvordan en kan bruke grafikken til å fremheve de viktigste punktene og gi et tydelig skille på hva som skal hvor.

inventas

Brukertest

59 respondenter.

Trenden er at de med mindre hage foretrekker en delt dunk, og de med store hage foretrekker en ekstra dunk.

Den delte dunken ble best likt totalt sett, og hadde lite hard kritikk mot seg. Pose fikk derimot hardest kritikk, og noen hadde sterke innvendinger mot en ekstra dunk.

Sorteringsguiden virket logisk for de fleste, men noen ønsker et større visuelt skille mellom dunkene for å tydeligere vise hva som skal hvor.

Fullt resultat kan leses i vedlegg 8 - test

Resultater

Kakediagrammet til venstre viser antall stemmer hvert av konseptene har fått. Konseptet med delt dunk har fått flest stemmer med 56% av totalen.

I diagrammet til høyere er poenggivningen fra 1 til 10 som hvert konsept fikk i undersøkelsen lagt til grunn, og det kommer da frem en prosentverdi for hvert konsept på grad av fornøydhet, der 100% er topp score.

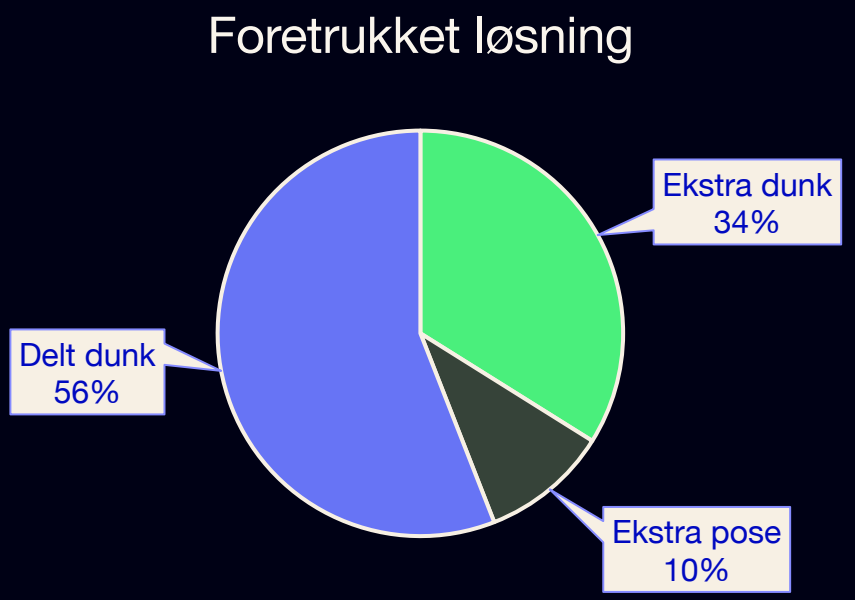

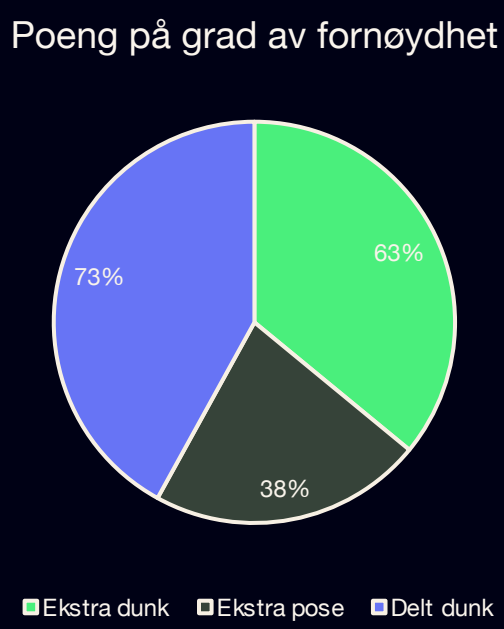

Se tallbrakgrunn i vedlegg 9 – Testresultater

Resultater

Dette diagrammet korrelerer foretrukne løsninger med hagestørrelsen til dem som svarte.

Det kommer frem at det er flere som ønsker ekstra dunk jo større hage de har, og at dem med veldig stor hage ikke ønsker den delte dunken. Av dem med medium og liten hage er det et klart flertall som ønsker en delt dunk.

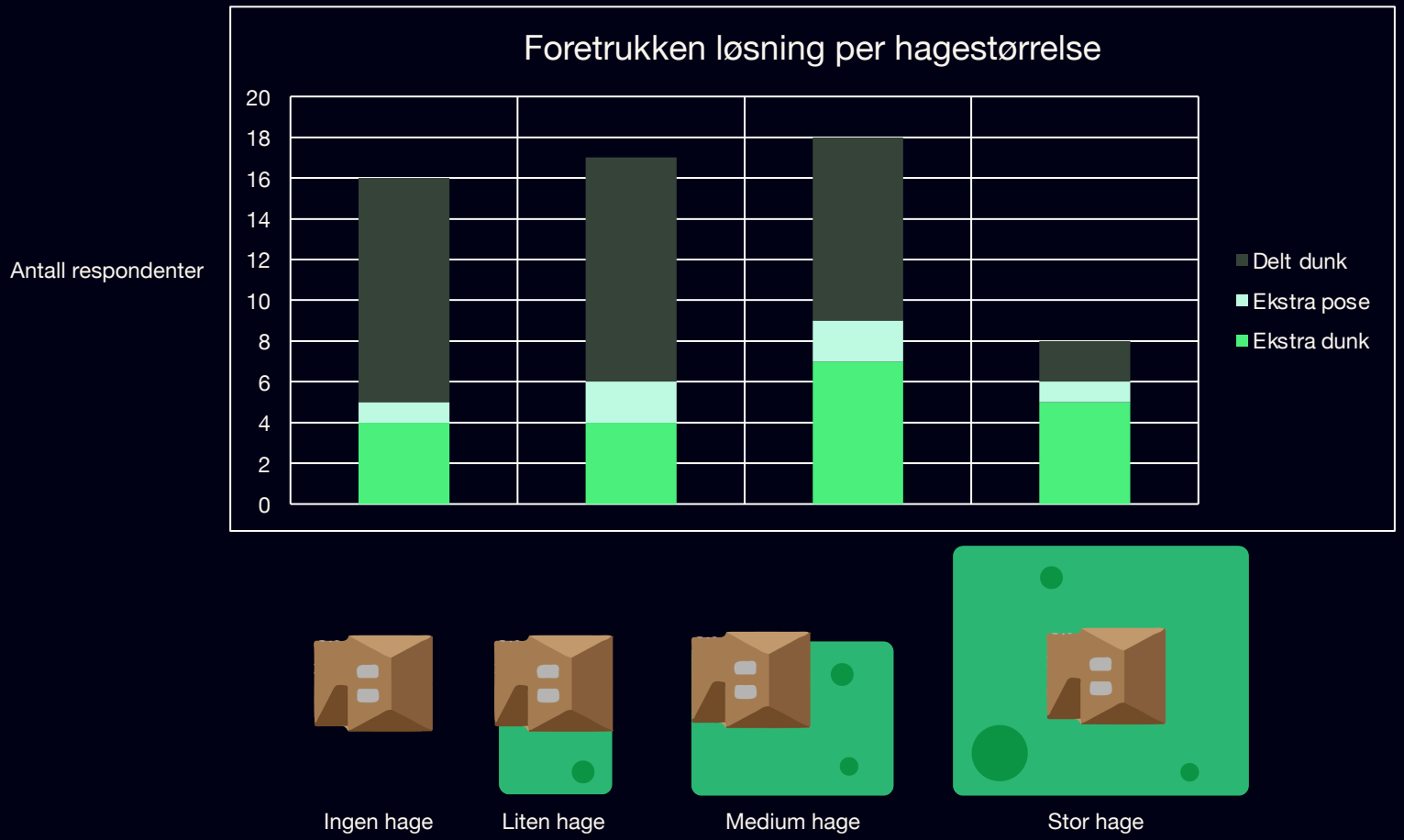

Se tallbrakgrunn i vedlegg 9 – Testresultater

inventas

5
LØSNINGSFORSLAG

1. Sorteringsguide

For en felles forståelse av hva som skal i de ulike fraksjonene (hageavfall og matavfall) vil en tydelig sorteringsguide være essensielt. Da omtrent 2/3 av hageavfallet kommer fra de brune dunkene i dag, vil det kreve at innbyggere lærer seg godt hva som er hva, og kan intuitivt kaste de ulike fraksjonene korrekt. Fra intervjuer kommer det frem at de fleste føler de har kontroll på sorteringen, selv om de ikke aktivt har søkt opp hva som gjelder i deres kommune. Det er altså mye egne formeninger om hva som kastes hvor, og det er derfor lurt å fremheve det som oftest kastes feil, eller som skaper størst problemer for anlegg. Eksempelvis er jord og grus et problem i hageavfallsfraksjonen.

Videre er Sortere.no en god løsning for at brukere skal kunne søke opp hva som gjelder i deres kommune. Vi ser det hensiktsmessig å følge denne slik flere kommuner gjør i dag, og helst holde ikoner og farger så likt som mulig. Vi ser derimot også utfordringen med Sortere.no sine ikoner med hageavfall og matavfall. Disse er svært like, og er noe som eventuelt kan utfordres slik at et skille blir mer tydelig for brukeren.

Så langt i løpet er enkle former for sorteringsveiledere utformet og tatt med i test (Vedlegg 8 og 10).

Delt beholder

Basert på innsiktsarbeid gjennom dybdeintervjuer, erfaringer fra andre kommuner og brukerundersøkelser ser vi at en delt beholder med ett mindre kammer for matavfall og ett større kammer for hageavfall, er en løsning som flertallet vil sette pris på og forstår. Denne løsningen tar godt hånd om de små mengdene mat- og hageavfall som produseres i hverdagen.

Fordeler
- Lett å forstå for brukeren
- Gir en god start - oppfattes som innovativt og spennende
- Voluminndelingen kan tilpasses avfallsmengdene

Ulemper
- Krever et grundig pilotstudie
- Renovasjonsbilene må tilpasses
- Tar større plass en dagens bioavfallsbeholder

inventas

Ekstra dunk for hageavfall

Kartleggingen gjennomført i prosjektet og tilbakemeldinger fra både Sandnes og Stavanger sine prøveprosjekter avdekker i stor grad positiv holdning til et tilbud om en ekstra dunk til hageavfall.

Fordeler

- Mange setter pris på ekstra plass til hageavfall
- Ingen større endring av renovasjonsbilparken
- Utnyttelse av allerede brukte bioavfallsdunker
- Legger til rette for at bruker kan ta eget valg rundt løsningen

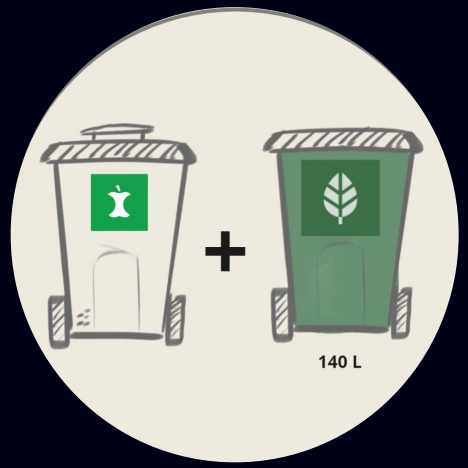

Ulemper

- Ikke alle har plass til en ekstra dunk hjemme
- Andre tilbud kreves i tillegg for dem som ikke kan ha ekstra dunk
- Fare for feilsortering i matavfallsdunken siden endringen er lite synlig
- Matavfallsdunken vil virke overflødig og stor for mange
- Krever tydelige informasjonskampanjer om bruk og valg

inventas

Nedgravd dunk og andre felles løsninger

For dem med nedgravde konteinere eller andre felles systemer, ser vi det som mest hensiktsmessig å belage seg på innsamlingsordninger. Dunken må tydelig informere om at den kun mottar matavfall, og tydelig formidle hvor brukerne kan kvitte seg med hageavfallet. Borettslag burde oppfordres til å finne tilbudte løsninger mest hensiktsmessig for dem, og gå sammen for felles innsamling, om det så er ved en felles kompost, eller en månedlig henting gjennom Hentavfall.no.

- Tilbudsmeny for tilrettelegging av felles innsamlingsordninger for hageavfall eller sirkulær hage hos borettslag
- Tydelig merking av matavfallsbeholder
- God informasjon om alternative innsamlingsordninger for hageavfall

Vi ser også en interesse for nære og felles innsamlingspunkter,
og derfor anbefales et prøveprosjekt med en betjent overflatekonteiner/
innsamlingspunkt i områder der en ser behov ut ifra kvaliteten på avfallet

Dem med felles søppelsystem må som nevnt oppfordres til sirkulær hage og hjemmekompostering, om så felles med naboer, borettslaget eller alene.

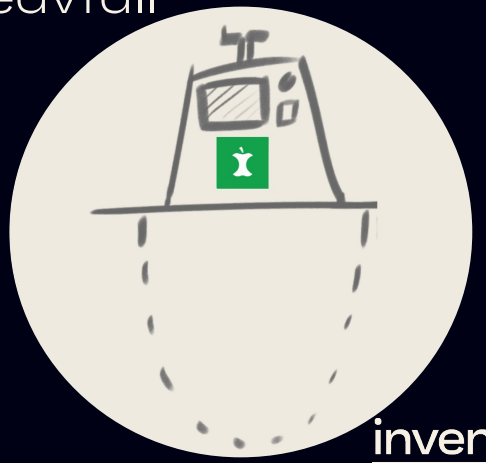

inventas

Forslag til tilbud

Figuren viser forslagene nevnt i en sammenfattet «meny» av løsninger. De røde markeringene fremhever hvordan sortering av hageavfallet innfaller ved de ulike løsningene

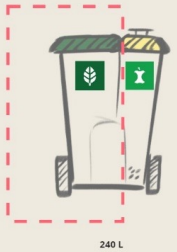

Bio dunken blir tatt erstattet med en delt beholder for mat og hage

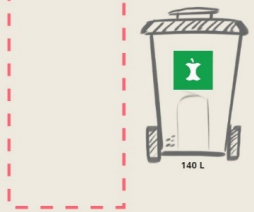

Bio dunken gjøres til matavfall og man benytter seg av andre tjenester for hageavfall

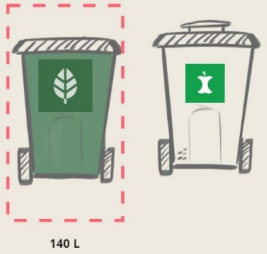

Bio dunken gjøres til matavfall og man får en ekstra beholder til hageavfall i valgfri størrelse

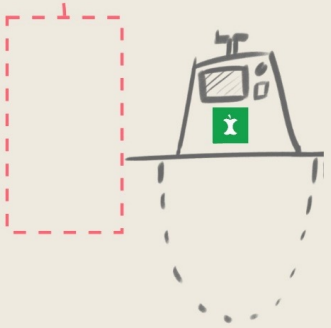

Felles dunk bli matavfall og man benytter seg av andre tjenester for hageavfall

Generelle anbefalinger

Hentavfall.no eller lignende tilbud
Undersøkelser fremhever at Hentavfall.no er godt likt for håndtering av de større mengdene hageavfall, det er derimot flere som ikke har hørt om tjenesten i tilbudskommunene. De kommunene som ikke har Hentavfall.no eller andre tilbud for promotering av sirkulær hage, burde vurdere utviklingen av lignende tilbud, og i de kommunene som allerede har tilbudene burde dette komme tydelig frem i eventuelle kampanjer.

Sirkulær hage
Tilskuddsordninger for kompostering er godt likt av dem som har benyttet dette. Med dagens miljøfokus og trender anbefales det en økt fokus rundt sirkulære hjemmehager og muligens utvide og tilpasse tilbud for tilrettelegging av dette. Sirkulær hage innebærer eksempelvis kompostering av ulike slag, barking av kvist for eget bruk, eller å la gressklippet virke som «næring» for hagen. Intervjuer av brukere viser tydelig at flere kan tenke seg å kompostere, men har aldri klart å begynne på egenhånd (vedlegg 2).

Gratis mottak
Etter intervjuer på gjenvinningsstasjoner kommer det tydelig frem at gratis levering av hageavfall er godt likt, spesielt for dem som bor nære et mottak.

Kalkyle

Dersom en antar at 2/3 av innholdet (vekt) i den brune dunken i dag er hageavfall og at kilo prisene for levering av matavfall er omtrent ~3 ganger så dyrt som for hageavfall, vil en se en besparelse på behandlingskostnadene på rundt 55%.

Dette er en grov antagelse, der det beregnes en helt ren deling av fraksjonene. Det er heller ikke justert for hvordan kilo prisene blir ved levering av renere matavfall.

På innsamlingssiden kan en ikke på dette stadiet fastslå hva de ulike løsningene vil koste å implementere/drifte, og dette er noe hver kommune selv må utforske basert på deres løsninger i dag og hva en endring må innebære.

Dersom en ser på bruken av hagebeholdere i Sverige (hvor dette er mer utbredt), ser man at en kan forvente at omtrentlig 1/3 ønsker en slik ekstra dunk, noe som kan fortelle om omfanget for en slik ny løsning, da den er relativt lik andre innsamlinger.

Annet aspekt er at en ekstra dunk med kun hageavfall kan tilpasses til sesong, og hentes noe sjeldnere enn om det var kombinert med en annen fraksjon.

Den delte dunken vil i motsetning til ekstra beholder ikke kreve flere ruter, da mat og hageavfall hentes samtidig.

Videre arbeid

Dette prosjektet har i hovedsak handlet om å forstå innbyggerne og deres behov. Gjennom brukerundersøkelser og intervjuer ser vi at det å få forståelse for hvorfor endringen skjer er svært viktig. Dette handler om å endre atferd og må gjøres over tid med kommunikasjon som er tydelig og meningsfylt: hvordan og hvorfor.

Vi foreslår å videreføre arbeidet med et forprosjekt. Så langt har vi avdekt brukerbehov på tvers av kommuner og det gjenstår et arbeid med å koordinere en felles plan for implementering i alle kommunene.

Kommunene har ulike utgangspunkt for endringen og et forprosjekt bør kartlegge hvilke løsninger de ulike kommunene bør tilby, kommunikasjonen av disse og hva som skal samkjøres.

Forprosjekt – anbefalte aktiviteter

Vi ser fra brukerundersøkelser og intervjuer (vedlegg 2 og 8) at en ekstra dunk kan være et godt valg for mange. Problemet med en slik løsning er at det også finnes innvendinger da ikke alle ønsker eller har muligheten til å plassere flere dunker hjemme. Fra test ser vi også at ~20% av respondentene (vedlegg 9) mente den ekstra dunken ville ta for mye plass hos dem.

For dem som ikke ønsker eller kan ha en ekstra beholder vil det tenkes at alternativer må tilbys for å tilfredsstille deres behov og samtidig unngå feilsortering. Vi anbefaler derfor videre å gjøre et forprosjekt som inkludere arbeid beskrevet på de neste sidene.

Neste side presenterer løsningsmenyen med hensyn som bør håndteres og utarbeides løsninger for.

Forprosjekt - Hensyn som må håndteres

Komposteringsløsning

Sirkulær hage og utnyttelse av resurrser burde stå sentralt i kommunikasjonen, og er en god løsning for mange

Hentavfall.no er en godt likt løsning som kan supplere løsningene godt, også for bofellesskap

Kaste avfall i felles lokal konteiner

Flere leveringspunkter for hageavfall, er godt likt og kan supplere løsningene godt

Sirkulær hage og leveringstjenester som tilbys all innbyggere i en kommune

Bestilt avfallshenting

Innlevering av avfall på mottak

Pilot må gjennomføres og tas i betraktning før dette kan tilbys som "standard" løsning. Logistikk, erfaringer med hageavfall sommer og vinter, priser

En delt dunk/ny type beholder er best likt i undersøkelser og kan levere et solid og godt tilbud

Bio dunken blir tatt erstattet med en delt beholder for mat og hage

Matbeholder kan virke stor/overflødig for mange

konsekvenser:
folk fortsetter som før, folk kaster mer i andre dunker
folk forstår ikke det nye opplegget.
kan kreve tydeligere og mer informasjon

Et økonomisk insentiv kan bidra til at folk velger denne løsningen

Bio dunken gjøres til matavfall og man benytter seg av andre tjenester for hageavfall

Det er ikke alle som foretrekker denne løsningen grunnet plass mangel, kan da bli feilbrukt

Ekstra dunk passer godt for dem som har mye hageavfall og ønsker et ekstra tilbud. Dette gir mer enn dagens løsning

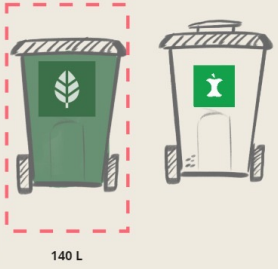

Bio dunken gjøres til matavfall og man får en ekstra beholder til hageavfall i valgfri størrelse

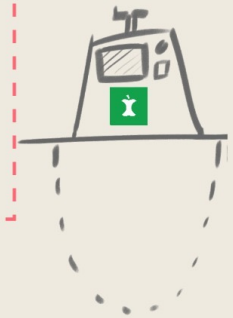

Felles dunk bli matavfall og man benytter seg av andre tjenester for hageavfall

Dette er en løsning som funker bra for mange, men kan bli en utfordring for visse områder med mindre hager. her må sorteringsguide komme tydelig frem, og tilleggstilbud øke

For å se om ekstra innsamlingspunkter i sessong er aktuelt burde det piloteres i visse områder først

Forprosjekt – anbefalte aktiviteter

Løsning og tjenestetilbud

Utforske uavdekte tema for løsningen
- Utforske mulighetene for soneinndeling med gradvis utrulling av ny løsning
- Ta del i og lærdom av pilotprosjekt på delt dunk og vurdere implementering av dette

Utforske mulighetene for å samordne tilleggstjenester mellom kommunene
- Utforske mulighetene for å tilby Hentavfall.no eller lignende for sesonger
- Se på hva som kan gjøres med tilbud for sirkulær hage (kompost, kverning, gress sirkulering)

Forprosjekt – anbefalte aktiviteter

Kommunikasjon

Etablere felles retningslinjer mellom kommunene

- Erfaringer fra andre kommuner tilsier at det er viktig å sette klare retningslinjer ved overgangen til separat hageavfall, og ikke tillate noen former for hageavfall i mat-dunken fra start. Alle kommuner må ha en klar forståelse av sorteringsguiden og følge samme retningslinjer.

Definere og etablere felles kommunikasjonskanaler

- Kommunikasjonen fra kommunene og IVAR må omforenes og koordineres
- En kanal for å motta spørsmål og henvendelser rundt en ny ordning må være på plass.

Definere felles informasjonsinnhold og –flater for kommunene

- Sorteringsveileder må fullføres og omforenes.
- Vi anbefaler en felles sorteringsveileder som følger Sortere.no, og utfordre Sortere.no på områder som ikke fungerer godt i dag.
- Se på hvordan tydeliggjøre forskjell på de ulike dunkene, som indikerer godt hva de skal inneholde, og som fremhever hvordan den nye sorteringsordningen skal utføres.

Utvikle produktvelger

- Vurdere dagens løsning for hvordan brukerne velger tjenester og løsning, og tilpasse/forbedre design av denne

Forprosjekt – anbefalte aktiviteter

Håndtering av feilsortering og plassutfordringer for innbyggere

Utforske muligheter rundt tiltak for å minimere feilsortering i matavfallsbeholderen, eksempelvis:

- Tjeneste som promoterer og forenkler nabodeling av dunker
- Størrelsesreduksjon av matavfallsdunken
- Innføring av sanksjoner ved feilsortering

Eksempel på sanksjon fra Innherred

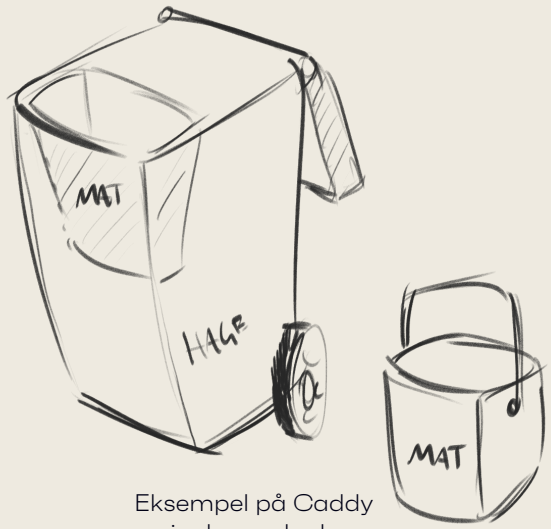

Eksempel på Caddy og innleggs dunk

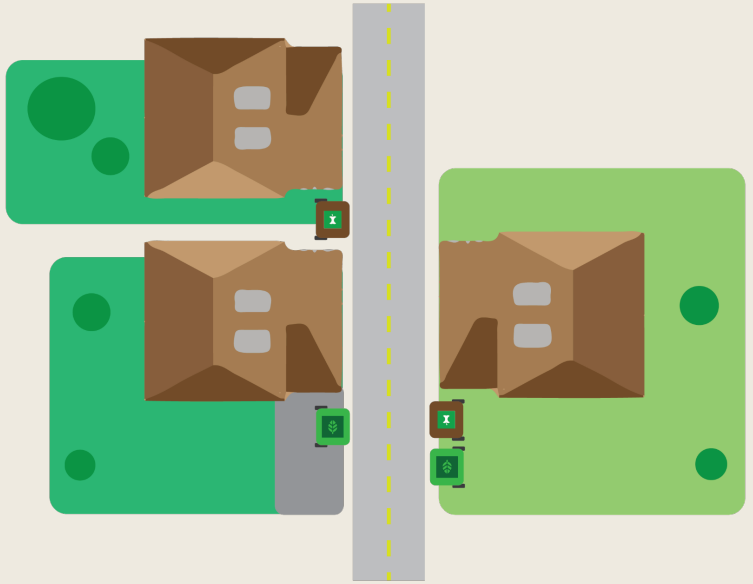

Eksempel på nabodeling hos 2 husstander (venstre for veien)

inventas

Forprosjekt – forslag til implementeringsplan

For at endringen skal bli godt mottatt er det viktig med en helhetlig plan som ser løsning, tjenester og kommunikasjon i sammenheng. Vi har laget en oversikt som er et forslag til hvordan en utrulling av ny løsning tar hensyn til dette. Se implementeringsforslaget på neste side.
Oversikten viser et års hjul og hvilke aktiviteter, hvilken informasjon og materiell som trengs i ulike steg.

Noen overordnede anbefalinger er:

- Å følge Sortere.no hvor kommunene oppdaterer nettsiden etter ønske fra IVAR
- IVAR må komme med en tydelig sorteringsguide (se vedlegg 10), dette skal utarbeides videre.
- Felles merking på beholdere. Basert på anbefaling fra Sortere.no. Dette skal utarbeides videre, da vi ser noen utfordringer med farger og symboler slik de står I dag.

Neste side viser et forenklet utkast på ett implementeringsforslag, se vedlegg 11 – implementeringsforslag for mer detaljert oversikt av forslaget

Forprosjekt – forslag til implementeringsplan

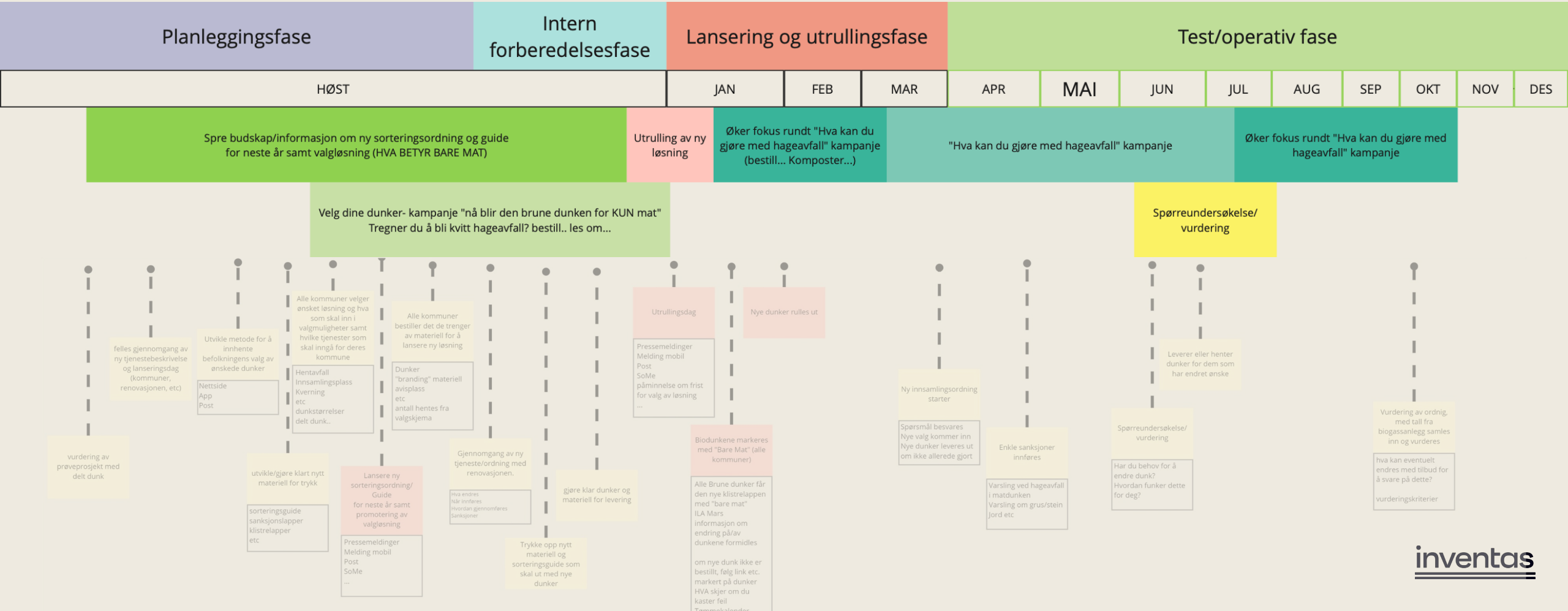

inventas

Oversikt vedlegg

Vedlegg 1 – avfallsordninger IVAR-kommuner
vedlegg 2 – dybdeintervju
vedlegg 3 - intervju Forus
vedlegg 4 - befaring på Grødaland
vedlegg 5 – personas
vedlegg 6 – innsikt desk reserach
vedlegg 7 – konseptutvikling
vedlegg 8 – test oversikt
vedlegg 9 – test resultater
vedlegg 10 – sorteringsguide
vedlegg 11 - implementeringsforslag

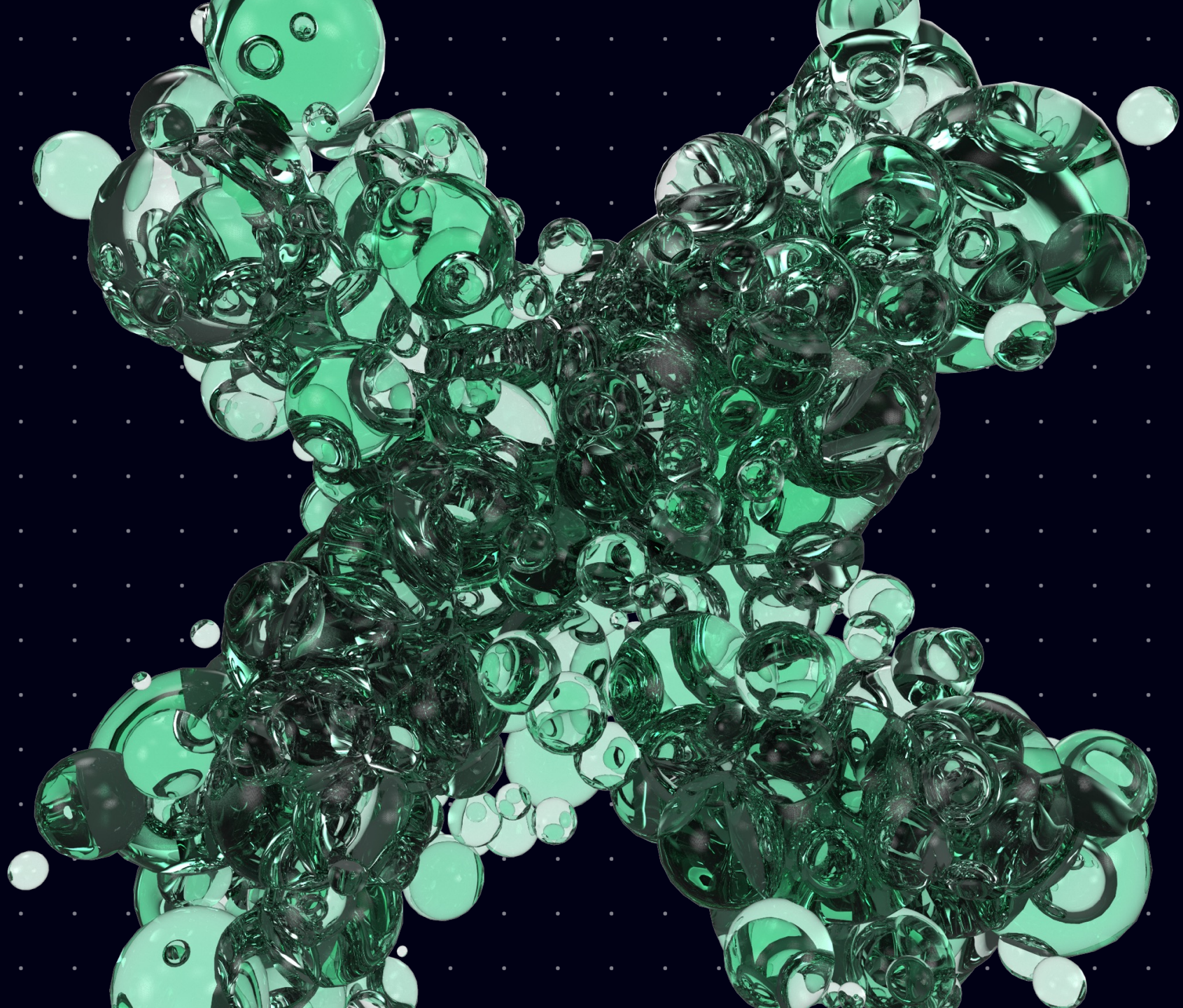

Saksframlegg

Orienteringssaker

Saksbehandler: Jostein Karlsen
Arkivsak nr: 22/877

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
2022/37	Styret IVAR IKS	28.10.2022

Underliggende saker:

Saksnummer	Tittel
2022/37.1	Orientering om undersøkelsesteam
2022/37.2	Høring - endringer i lov om interkommunale selskaper (IKS-loven)

Saksutredning:

Forslag til vedtak:
Sakene tas til orientering

Med hilsen

Ingrid Nordbø

Jostein Karlsen

Saksframlegg

Orientering om undersøkelsesteam

Saksbehandler:	Ingrid Nordbø
Arkivsak nr:	22/560

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
2022/37.1	Styret IVAR IKS	28.10.2022

Vedlegg:
Utkast til mandat for uavhengig undersøkelsesteam

Saksutredning:
I styremøter 29. juli og 5. oktober har styret drøftet behovet for og innretningen av en uavhengig undersøkelse av brannen ved ettersorteringsanlegget den 22.07.2022.

I denne saken orienteres det om arbeidet med å følge dette opp, samt om forslag til mandat for undersøkelsen.

Vi har tidligere orientert om at vi ser på muligheten for å samarbeidet med vårt forsikringsselskap KLP om en slik undersøkelse. IVAR og KLP har begge behov for kunnskap om brannen og forhold som kan ha påvirket at brannen startet og hvordan den forløp. Det er en styrke for begge parter dersom dette behovet kan dekkes gjennom èn utredning. IVAR og KLP har samarbeidet om mandat for utredningen. Utkast til mandat ligger vedlagt. IVAR vil være oppdragsgiver. IVAR har gått ut med en forespørsel til ulike fagmiljøer, i samråd med KLP. Det forventes at vi vil kunne konkludere med sammensetningen av undersøkelsesteamet i uke 44 eller 45, og det forutsettes at arbeidet settes i gang umiddelbart.

Det er i kravene til aktuelle tilbydere stilt strenge krav til uavhengighet. Medlemmer i undersøkelsesteamet kan ikke tidligere ha hatt oppdrag for IVAR, eller som underleverandører til IVARs leverandører, i forbindelse med bygging av ettersorteringsanlegget, utvikling av brannkonsept for anlegget, valg av slukkesystemer etc.

Det er videre krav om at tilbyderne har erfaring med undersøkelser av brann i industrianlegg på land, og erfaring med bredt anlagte undersøkelser av hendelser der både tekniske og organisatoriske forhold undersøkes.

Som det fremgår av forslag til mandat legges det opp til en bredt anlagt undersøkelse der både tekniske og organisatoriske forhold både hos IVAR og hos nødetatene undersøkes. Utdrag fra mandatet:

Oppdragsgiver ønsker svar på:

- *Opptakten til brannen (brannårsak)*
- *Utviklingen av brannen (spredning til sorteringshall)*
- *Tekniske og organisatoriske tiltak i driftsorganisasjon*
- *Tekniske og organisatoriske tiltak i nødetater*

- *Samvirke mellom driftsorganisasjon og nødetater*

Når det gjelder organisatoriske forhold, bør Rapportens hovedfokus være forhold som antas å representere mulige avvik fra rutiner, regelverk mv som har betydning for brannen.

Rapporten skal også inneholde anbefalinger som grunnlag for læring og for å kunne forhindre tilsvarende hendelser.

Rapporten skal ikke inneholde vurderinger av om enkeltpersoner, selskaper eller etater er eller kan være erstatningsrettslig eller strafferettslig ansvarlige.

Undersøkelsen vil være viktig for IVARs videre arbeidet med gjenoppbygging av ettersorteringsanlegget, men vil også ha betydning for andre avfallselskaper som planlegger tilsvarende anlegg.

Forslag til vedtak:
Redegjørelse om mandat for uavhengig undersøkelsesteam for undersøkelse av brannen ved ettersorteringsanlegget tas til orientering.

Med hilsen

Ingrid Nordbø

Ingrid Nordbø

BRANN I AVFALLSSORTERINGSANLEGG

MANDAT FOR UNDERSØKELSESTEAM

1 OPPDRAGSGIVER OG UNDERSØKELSESTEAM

Oppdragsgiver:

IVAR IKS, heretter kalt IVAR, org. nr. 871035032

Kontaktperson Oppdragsgiver: nn

Medlemmene av
Undersøkelsesteamet:

NN2 (leder), adresse, tlf, epost

NN2, adresse, tlf, epost

NN3, adresse, tlf, epost

.....

2 HENDELSEN

22.07.2022 brøt det ut brann i Ettersorteringsanlegget til IVAR på Forus, Sandnes kommune («Brannen»). Skadene er meget omfattende.

3 UAVHENGIGHET

Oppdraget for medlemmene av Undersøkelsesteamet anses som et personlig oppdrag og medlemmene skal opptre uavhengig av Oppdragsgiver og andre interessenter. Medlemmene av Undersøkelsesteamet kan ikke instrueres av sin arbeidsgiver om sitt arbeid i Undersøkelsesteamet. Honorar for medlemmenes arbeid i Undersøkelsesteamet, kan likevel betales til arbeidsgiveren til medlemmet, se punkt 8 nedenfor.

Medlem av Undersøkelsesteamet kan ikke påta seg annet oppdrag knyttet til Brannen.

4 MANDAT FOR UNDERSØKELSESTEAMET

4.1 Undersøkelsesteamet skal lage en rapport («Rapport») som kartlegger, beskriver og vurderer hendelsesforløpet og årsakssammenhenger ved Brannen. Rapporten skal behandle organisatoriske forhold i vid forstand som antas å kunne ha vært av betydning for at Brannen oppstod, samt en brannteknisk beskrivelse av hvordan Brannen oppstod og dens utvikling.

Oppdragsgiver ønsker svar på:

- Opptakten til brannen (brannårsak)
- Utviklingen av brannen (spredning til sorteringshall)
- Tekniske og organisatoriske tiltak i driftsorganisasjon
- Tekniske og organisatoriske tiltak i nødetater
- Samvirke mellom driftsorganisasjon og nødetater

Når det gjelder organisatoriske forhold, bør Rapportens hovedfokus være forhold som antas å representere mulige avvik fra rutiner, regelverk mv som har betydning for brannen.

Rapporten skal også inneholde anbefalinger som grunnlag for læring og for å kunne forhindre tilsvarende hendelser.

Rapporten skal ikke inneholde vurderinger av om enkeltpersoner, selskaper eller etater er eller kan være erstatningsrettslig eller strafferettslig ansvarlige.

4.2 Undersøkelsesteamet skal blant annet

- kartlegge og dokumentere hendelsesforløp og andre forhold som anses å ha bidratt direkte eller indirekte til hendelsen
- synliggjøre tekniske, organisatoriske og menneskelige forhold med betydning for hendelsen
- kartlegge og vurdere relevante prosedyrer/rutiner for drift, varsling, beredskap, risikoanalyser etc. som kan ha hatt betydning for hendelsen
- vurdere hendelseshåndteringen hos bygningseier og nødetater
- Vurdere hvordan hendelseshåndteringen hos bygningseier og nødetater påvirket brannforløpet
- mulige avvik fra lover, forskrifter, rutiner, tillatelser som har hatt betydning for hendelsen.
- hvilke aktive og passive brannsikringstiltak som var tilgjengelige, og hvordan disse fungerte i forhold til forutsetninger i brannkonsept, prosedyrer etc
- hvilke organisatoriske brannsikringstiltak som var tilgjengelige, og hvordan disse fungerte i forhold til forutsetninger i brannkonsept, prosedyrer etc
- brannkonsept og brannsikringstiltak sett opp mot kravene i gjeldende offentlige lover og regler, herunder branntilsyn og oppfølging.

5 UNDERSØKELSESTEAMETS KILDER

Undersøkelsesteamet kan innhente skriftlig dokumentasjon hos Oppdragsgiver og hos andre som de finner formålstjenlig til bruk i sitt arbeid.

Undersøkelsesteamet kan for å innhente opplysninger til arbeidet også oppta muntlige forklaringer fra personer, herunder ansatte hos Oppdragsgiver. Undersøkelsesteamet skal lage referat fra forklaringer som de opptar. Referatene skal forelegges den person som har avgitt forklaring for eventuelle kommentarer.

6 OFFENTLIGHET OG KONFIDENSIALITET

IVAR IKS er et offentlig eid selskap og ønsker åpenhet om vår drift. Det er et mål at rapporten skal gi læring til egen drift, og gi kunnskap til avfallsbransjen.

Undersøkelsesteamets rapport må utformes slik at IVAR IKS kan dele den med offentligheten.

Undersøkelsesteamets medlemmer har likevel taushetsplikt om opplysninger de får i sitt arbeid i Undersøkelseteamet og plikter å hindre å hindre at andre får adgang eller kjennskap til Undersøkelsesteamets vurderinger så lenge arbeidet pågår.

Det er Oppdragsgiver som skal besvare eventuelle henvendelser om Undersøkelsesteamets arbeid og mandat og uttaler seg om Undersøkelsesteamets arbeid overfor eiere, tredjepersoner, media mv. Oppdragsgiver har rett til å offentliggjøre mandatet og Rapporten eller deler av denne.

7 OPPSTART OG AVSLUTNING AV OPPDRAGET

Undersøkelsesteamet skal begynne sitt arbeid 1. november 2022 og avslutte sitt arbeid innen 15. januar 2023. Ved avslutning av sitt arbeid, skal Undersøkelsesteamet overlevere Rapporten til Oppdragsgiver, sammen med det materialet som Undersøkelsesteamet har innhentet og bygget på, herunder referat fra forklaringer som er gitt til Undersøkelsesteamet, jf. punkt 5.

Oppdragsgiver kan utvide og innskrenke mandatet til Undersøkelsesteamet. Oppdragsgiver kan også bestemme at arbeidet til Undersøkelsesteamet skal opphøre selv om Undersøkelsesteamet ikke er ferdig med sitt oppdrag. Etter avtale med Undersøkelsesteamet kan Oppdragsgiver også forlenge oppdraget.

8 HONORAR

Honorar til personer i Undersøkelsesteamet avtales direkte mellom Oppdragsgiver og det enkelte medlem av Undersøkelsesteamet.

Sted, dato:

For IVAR IKS

_____

XX

Sted, dato:

–

Saksframlegg

Høring - endringer i lov om interkommunale selskaper (IKS-loven)

Saksbehandler:	Ingrid Nordbø
Arkivsak nr:	22/905

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
2022/37.2	Styret IVAR IKS	28.10.2022

Vedlegg:
KS - kommunesektorens organisasjon - høring IKS loven september 2022
Samfunnsbedriftene - høring IKS loven september 2022
Norsk Vann - høring IKS loven september 2022

Saksutredning:

Høringen og utvalgte høringsuttalelser

Kommunal- og distriksdepartementet sendte forslag til endringer i IKS-loven på høring den 25. mai. Høringen ble kun sendt til kommunene, og ikke til de interkommunale selskapene. IVAR ble gjort oppmerksom på høringen av Samfunnsbedriftene som varslet alle sine IKS-medlemmer i juni, like før sommerferien. Oppfølging av brannen i ettersorteringsanlegget har lagt beslag på en del ressurser etter ferien, og en egen høringsuttalelse fra IVAR har dermed ikke blitt prioritert.

IVAR er medlem av Samfunnsbedriftene og Norsk Vann som imidlertid begge har avgitt høringsuttalelse. KS - kommunesektorens organisasjon, organiserer alle norske kommuner og er dermed organisasjonen for IVAR sine eiere. De har også gitt en omfattende høringsuttalese. To av våre eiere, Sandnes og Time har avgitt egne likelydende uttalelser som bli kommentert nedenfor.

Hensikten med denne saken er å orientere styret om lovendringene, og høringsuttalelsene fra KS, Samfunnsbedriftene og Norsk Vann.

Samfunnsbedriftene (tidligere KS-bedrift) er en arbeidsgiver- og interesseorganisasjon for kommunalt eide selskaper. Norsk Vann er vannbransjens interesseorganisasjon og eies av norske kommuner og kommunalt eide selskaper innenfor vann og avløpsområdet.

Interkommunalt selskap (IKS) er en av flere måter å organisere interkommunalt samarbeid på. Aksjeselskap, samvirkeforetak, vertskommunesamarbeid og kommunalt oppgavefellesskap er andre måter å organisere samarbeid mellom kommuner på. IVAR har hatt selskapsformen IKS siden denne selskapsformen ble innført gjennom IKS-loven i 1999. IVAR er for øvrig et av landets eldste interkommunale samarbeid og ble etablert som interkommunalt vann (IV) i 1952 med formål å etablere felles vannverk og vannforsyningssystem for Stavangerområdet.

Lovendringene som foreslås

Det foreslås ikke grunnleggende endringer i IKS-loven, og lovens hovedprinsipper ligger fast. Endringene som foreslås har i begrenset grad praktisk betydning for IVAR, da IVARs praksis stort sett allerede er i samsvar med de foreslåtte endringene. Forslagene i høringsnotatet innebærer grovt sett å knytte regler om interkommunale selskaper (IKS) tettere opp mot kommunelovens bestemmelser og en mer offentligrettslig regulering.

Dette er de viktigste endringene:

- Forslag om at kommunelovens regler om åpne og lukkede møter i folkevalgte organer skal gjelde for styret og representantskapet i et IKS.
- Statens rolle skal reduseres, og det skal bl.a. ikke lenger kreves statlig godkjenning i forbindelse med oppløsning av IKSer.
- I kommuner med parlamentarisk styringsform skal en kunne delegere til kommunerådet å velge medlemmer til representantskapet.
- Kommunestyret skal kunne bruke avtalevalg ved oppnevning av medlemmer til representantskapet.
- Krav om to personlige varamedlemmer i representantskapet.
- Antall styremedlemmer må ikke lenger reguleres av selskapsavtalen, men kan overlates til representantskapet å fastsette ut fra selskapets behov. Selskapsavtalen skal likevel fastsette det høyeste og laveste antallet styremedlemmer.
- Godtgjøring til representantskapsmedlemmer skal betales av de respektive eierkommunene, men det foreslås at godtgjøring for vervet som leder av representantskapet skal fastsettes av selskapet, da dette vervet går ut på å lede og legge til rette for selskapsorganet, og ikke eierkommunen.
- Enkelte endringer i regler om økonomiforvaltning, videreføring av hovedregelen om at årsregnskap og årsmelding skal avgis etter regnskapsloven (ikke kommuneloven).

Uttalelsene fra KS, Samfunnsbedriftene og Norsk Vann

KS, Samfunnsbedriftene og Norsk vann støtter en rekke av endringene som foreslås, bl.a. at representantskapet skal kunne fastsette antallet medlemmer i styret, og at det ikke skal kreves statlig godkjenning ved for eksempel oppløsning av IKSer.

Både KS, Samfunnsbedriftene og Norsk vann uttaler imidlertid at der er i mot forslaget om at styrets møter skal være åpne. KS stiller også kritiske spørsmål til forslaget om at representantskapets møter skal være åpne. Begrunnelsen er i hovedtrekk lik i de tre høringsuttalelsene.

De påpeker at reglene om møteoffentlighet i kommuneloven skal sikre åpenhet om *politiske prosesser*, og at styret i et selskap ikke er et organ som skal gjøre politiske avveiinger. Styret i et selskap er et kollegialt organ som skiller seg prinsipielt og praktisk fra arbeidet i et folkevalgt organ. De har videre uttalt at selskapene er omfattet av offentlighetsloven og arkivloven, og allmennhetens rett til innsyn i selskapets saksdokumenter er dermed godt ivaretatt. De mener at det ikke bør være et krav om allmennheten skal ha adgang til å være til stede ved muntlige drøftinger i styrende organer i et IKS, men at dette ikke er til hinder for at eierne eller selskapet selv kan legge opp til slik møteoffentlighet (slik praksis er i IVAR). Her gjengis utdrag fra KS sin uttalelse:

«… Hensynet til en fri, åpen og fortrolig diskusjon er særlig tungtveiende i styret.

Styrets rolle er å lede driften av selskapet innenfor rammen av selskapets formål og de vedtakene og instruksene eierorganet gir. Styremedlemmene er ikke folkevalgte. De skal tjene selskapets interesser og eiernes kollektive interesser.

Styret er ikke en arena for politiske diskusjoner. Styret er heller ikke en arena for eierstyring. Eierstyring skal skje i og gjennom representantskapet. Dette følger av den rolledelingen mellom eier og driftsledelse som er et gjennomgående prinsipp i selskapslovgivningen. Det enkelte styremedlemmet representerer ikke «sin kommune», men selskapet. Avklaringer mellom kommunene som eiere hører ikke hjemme i styret, men i representantskapet.

Diskusjonen i styret i et IKS er gjerne sektorbestemt og faglig spisset - selskapet er som regel tillagt oppgaver innenfor en bestemt sektor av kommunens virksomhet. Drøftingene i selskapets styre har derfor en annen karakter enn det som foregår i politiske/folkevalgte organer. Hensynet til en fri, åpen og fortrolig diskusjon er mer sentralt i styret enn i representantskapet. Risikoen for at diskusjonen i styret blir preget av posisjonering med tanke på hvordan det vil fremstå utad vil kunne være mer uheldig i styret enn for representantskapet. Hvilke konsekvenser åpne møter vil ha for diskusjonene i styret, og for styrets utøvelse av sin rolle, er ikke berørt i høringsnotatet.

Til dette kommer at styret som kollegium samlet skal dekke selskapets behov for kompetanse til å lede driften av virksomheten. Hvert styremedlem har et personlig ansvar, og kan i ytterste fall bli erstatningsansvarlig dersom det forsettlig eller uaktsomt volder selskapet tap. Styremedlemmene representerer heller ikke noe bestemt politisk parti eller gruppering i kommunen. De er valgt i kraft av sin personlige kompetanse, og står personlig ansvarlig for det de gjør. Deres rolle skiller seg slik fra den tradisjonelle folkevalgtrollen.

I KS anbefaling om god eierstyring nr. 9 heter det blant annet:
«Styreverv i selskaper er et personlig verv. Medlemmer av styrer representerer bare seg selv, ikke noen av eierne, og skal ivareta selskapets interesser til det beste for alle eierne. Det betyr at man ikke representerer verken politiske partier, kommunen, fylkeskommunen eller andre interessenter eller særlige interesser, men ivaretar selskapets interesser og eierne kollektivt på best mulig måte, ut fra selskapets formål og innenfor lovens rammer.»

Dette innebærer også at det kan være en interessemotsetning mellom styret og eieren/eierne, noe som blant annet viser seg i at styremedlemmer i selskaper er inhabile i saker kommunen behandler hvis selskapet er part. Det kan ikke utelukkes at kravet om åpne møter vil kunne påvirke rekrutteringen til styreverv dersom potensielle kandidater til styreverv møter arbeidsformer som avviker fra det som er vanlig for styrer i selskaper.

I mange tilfeller vil nok arbeidet i styret likne mer på oppgaver det hadde vært naturlig å legge til administrasjonen, om virksomheten hadde vært drevet av en enkelt kommune selv. Møter i administrasjonen er ikke åpne.

KS har noen kritiske merknader til at det legges opp til at selskapet skal være ansvarlig for godgjøring til representantskapets leder, utfra et dette er et eierorgan som først og fremst skal utøve eierstyring, og at dette prinsipielt sett bør godtgjøres direkte fra eierne. Her er det verdt å merke seg at IVAR og eierkommunene i dag har en praksis der IVAR er ansvarlig for godtgjøring av *alle* representantskapets medlemmer. Dette er ikke i samsvar med dagens regler, og er en praksis de fleste IKSer endret ved forrige revisjon av loven. IVAR vil ta initiativ til å få endret dette til neste valgperiode.

Sandnes og Time kommune har avgitt likelydende uttalelser. De støtter forslaget om

møteoffentlighet for IKSer, men støtter ikke forslaget om at representantskapet skal kunne fastsette antallet styremedlemmer og mener at dagens ordning med at dette fastsettes i selskapsavtalen fortsetter.

Forslag til vedtak:
Redegjørelse for høringsuttalelser til endringer i IKS-loven tas til orientering.

Med hilsen

Ingrid Nordbø

Ingrid Nordbø

KOMMUNESEKTORENS ORGANISASJON
The Norwegian Association of Local and Regional Authorities

Kommunal- og distriktsdepartementet

Postboks 8112 Dep
0032 OSLO

Vår referanse:	21/00224-4
Arkivkode:	X00 &00
Saksbehandler:	Jostein Selle
Deres referanse:	22/4426
Dato:	29.09.2022

Høringsnotat om endringer i IKS-loven mv. - høringssvar

Vi viser til høringsbrev 25. mai 2022 fra Kommunal- og distriktsdepartementet med forslag til endringer i lov om interkommunale selskaper (IKS-loven) mv.

1. Generelt

Høringsnotatet tar utgangspunkt i å beholde IKS-loven som en egen selskapsform for kommuner og fylkeskommuner, og det er vist til at de fleste IKS i dag i hovedsak ivaretar offentlige interesser og lovpålagte oppgaver.

Forslagene i høringsnotatet går med noen få unntak samlet sett i retning av å knytte regler om interkommunale selskaper (IKS) tettere opp mot kommunelovens bestemmelser og en mer offentligrettslig regulering. I høringsnotatet vises det til at det da IKS-loven ble vedtatt ble lagt vekt på å tilby en organisasjonsmodell som vare tilpasset de delene av kommunens virksomhet som var av mer «forretningsmessig karakter» (Ot. Prp. 53 (1996-97). I det høringsnotatet som er sendt ut nå, konstateres det nokså kort at «IKS driv i dag likevel i liten grad med forretningsmessig aktivitet» - altså at selskapenes virksomhet etter departementets oppfatning har vist seg å være et annet enn det selskapsformen var tenkt til.

Begrepet «forretningsmessig karakter» har ingen skarp definisjon. Begrepet er etter vår vurdering ikke synonymt med "næringsvirksomhet» - i betydningen aktivitet med profittsiktemål – eller «økonomisk aktivitet» i statsstøtteregelverkets forstand. Det dreier seg om virksomhet som i mindre grad er preget av politiske avveininger, offentligrettslig myndighet og velferdsytelser, men mer kan karakteriseres som virksomhet av mer «driftsmessig» og «teknisk» preg. Noen av eksemplene høringsnotatet nevner på virksomhet som drives i form av IKS er også administrative støttetjenester som i prinsippet kunne vært satt ut i markedet, men som drives i utvidet egenregi. Slik sett samsvarer den virksomhet etter vår oppfatning trolig relativt godt med det som i sin tid var lovgivers intensjon.

Ettersom styringsstrukturen i et selskap er annerledes enn den som typisk gjelder offentlige forvaltningsorganer – hvor det i selskaper særlig er lagt vekt på rolledelingen mellom eier og driftsledelse – er det begrenset hvor mye offentligrettslig/forvaltningsrettslig regulering man kan ta inn i en selskapsmodell uten at det svekker den styringslogikk og de prinsipper som selskapslovgivningen bygger på. IKS-loven er på flere punkter uttrykk for en balanse mellom disse hensyn. Etter vårt syn bør også de foreliggende lovforslag vurderes med dette som bakgrunn.

Vi behandler spørsmålene i den rekkefølge de har i høringsnotatet. I pkt. 2 er det tatt inn en kortfattet oppsummering av våre standpunkter.

2. Oppsummering

- Vi slutter oss til at det ikke foreslås grunnleggende endringer i IKS-loven.
- Når det gjelder forslaget om å gjøre kommunelovens regler om åpne og lukkede møter i folkevalgte organer gjeldende for selskapsorganene i et IKS, savner vi en nærmere drøfting av de hensyn som gjør seg gjeldende. For møter i representantskapet ser vi at det kan argumenteres for at reglene om åpne møter skal gjelde. I mangel av en slik nærmere drøfting er det imidlertid vanskelig å vurdere om forslaget er tilstrekkelig begrunnet. Når det gjelder styret er det vår oppfatning at reglene om åpne møter ikke bør gjøres gjeldende.
- Når det gjelder forslaget om endringer i reglene om statens rolle i forbindelse med oppløsning mv. kan vi i hovedsak slutte oss til forslagene i høringsnotatet.
- Vi slutter oss videre til departementets forslag om at kommunestyret i kommuner med parlamentarisk styringsform skal kunne delegere til kommunerådet å velge medlemmer til representantskapet.
- Vi er også enige i forslaget om at kommunestyret skal kunne bruke avtalevalg ved oppnevning av medlemmer til representantskapet. Når det gjelder spørsmålet om kommunelovens regler om fremgangsmåten ved valg skal gjelde for representantskapet i et IKS når dette oppnevner representantskapet i et IKS det er deltaker i, mener vi forslaget ikke er godt begrunnet. Vi savner her også en vurdering av forholdet til IKS-loven § 9, som har regler om fremgangsmåten ved valg i representantskapet. Vi slutter oss likevel til at representantskapet bør stå fritt til å velge mellom forholdsvalg, flertallsvalg eller avtalevalg.
- Vi er enig i at det er for rigid når loven fastslår at antall styremedlemmer skal fremgå av selskapsavtalen. Vi slutter oss til departementets forslag om at selskapsavtalen bør fastsette det høyeste og laveste tallet.
- Når det gjelder forslaget om at godtgjøring for vervet som leder av representantskapet skal fastsettes av selskapet, mener vi at de beste grunner likevel taler for at denne godtgjøringen fastsettes av den kommune som har oppnevnt vedkommende. Vi slutter oss til at reglene om godtgjøring til styremedlemmer flyttes fra forskrift til selve loven.
- Når det gjelder forslaget til endringer i reglene om økonomiforvaltning slutter vi oss i hovedsak til disse. Departementets forslag har lagt stor vekt på hensynet til harmonisering av IKS-lovens regler med de tilsvarende regler for kommunen som følger av kommuneloven. På bakgrunn av kommunenes ubegrensede ansvar for selskapets forpliktelser mener vi dette er naturlig. Når det gjelder departementets forslag om å videreføre hovedregelen om at årsregnskap og årsmelding skal avgis etter regnskapsloven, peker vi på at det kan argumenteres for det motsatte; dvs. en hovedregel om at kommuneloven gjelder, men med adgang for deltakerne til at det er regnskapsloven som skal gjelde.

3. Forholdet til statsstøttereglene

Vi slutter oss til at det ikke foreslås grunnleggende endringer i IKS-loven. Det ble i 2014 på bakgrunn av en henvendelse fra ESA foreslått å gjøre om ansvarsformen i IKS til begrenset ansvar, innføre skatteplikt og fjerne konkursforbudet. Disse forslagene møtte betydelig motstand i høringsrunden, og er ikke tatt opp igjen nå. Denne problematikken er henvist til en oppfølging i kjølvannet av den såkalte «på like vilkår rapporten» (Hjelmeng-utvalget), hvor det nå er besluttet en sektorvis gjennomgang. De grunnleggende trekkene i IKS-loven ligger dermed fast, og er ikke gjenstand for vurdering nå i denne høringen.

4. Åpne og lukkede møter i selskapets organer

Innledning

I høringsnotatet foreslås det å gjøre kommunelovens regler om åpne og lukkede møter gjeldende for interkommunale selskaper som er omfattet av offentleglova. Videre foreslås det at saksdokumenter og møteprotokoller fra møter i selskapets representantskap og styre i hovedsak skal være allment tilgjengelig, slik at det ikke er nødvendig å be om innsyn etter offentleglova.

I praksis vil det innebære at møtene i selskapets representantskap og styre som hovedregel vil være åpne for allmennheten, men med de samme hjemler for å lukke møter som fremgår av kommunelovens regler.

I høringsnotatet skriver departementet følgende:

«*Det at selskapa er organ med offentlege eigarar som i stor grad varetek offentlege interesser og løyser lovpålagte oppgåver, tale for at det bør vere noko meir innsyn i selskapsdrifta enn i dag.»*

Utover dette er spørsmålet om hvorvidt det bør innføres regler om åpne møter i selskapets organer knapt drøftet nærmere i høringsnotatet.

Høringsnotatet nevner det faktum at et IKS ikke er et folkevalgt organ. Men utover at det pekes på at selskapene i stor grad i ivaretar offentlig interesser og løser lovpålagte oppgaver, er ikke behovet for å gjøre reglene om åpne møter i folkevalgte organer gjeldende drøftet nærmere. Det er i det hele tatt ikke gått nærmere inn på om det kan være hensyn som taler mot at møtene er åpne.

Slik vi ser det er ikke konklusjonen på spørsmålet om åpne møter i IKS så opplagt som høringsnotatet gir inntrykk av. Vi savner særlig en nærmere vurdering av om reglene om åpne møter i folkevalgte organer bør gjøres gjeldende for organer som ikke er folkevalgte. Herunder også en vurdering av om slike regler kan ha utilsiktede bieffekter – som for eksempel at de reelle drøftingene flyttes ut av organet, eller at bestemmelser om åpne møter i et IKS fører til at andre organisasjonsmodeller velges, for eksempel AS.[1]

Ettersom et selskapsorgan ikke er et folkevalgt organ kreves etter vårt syn en tilleggsbegrunnelse - utover at selskapet utfører en offentlige oppgave – for å lovfeste åpne møter. Det bør etter vårt syn også skilles mellom representantskapet og styret i denne vurderinger. Nedenfor har vi gått nærmere inn på dette. *Det prinsipielle utgangspunkt – åpenhet om politiske prosesser*

Vi kan uten videre slutte oss til prinsippet om at møter i folkevalgte organer bør være åpne for allmennheten. Vi savner imidlertid en nærmere vurdering av om dette prinsippet også bør gjelde organer som ikke er folkevalgte. I mangel av en slik nærmere drøfting er det vanskelig å vurdere om forslaget er tilstrekkelig begrunnet.

Hensynet bak kommunelovens regler om åpne møter er at det er ønskelig med åpenhet om politiske prosesser. Demokratiet forutsetter at velgerne har informasjon for å kunne gjøre valg mellom flere politiske alternativer. Åpne møter har også en viktig kontrollfunksjon – det skal blant annet motvirke korrupsjon og maktmisbruk. Slik følger det av Grunnloven § 100 at alle har rett til å følge forhandlingene i folkevalgte organer.

Kommunelovens regler om møteoffentlighet gjelder bare folkevalgte organer. Dette underbygger at reglene om åpne møter skal bidra til åpenhet om *politiske* prosesser. Møter i kommunens administrasjon er derimot ikke åpne.

[1] Problemstillingen knyttet til risikoen for at de reelle drøftingene flyttes ut av organet er blant annet drøftet i en doktoravhandling av Espen Leirset: «*Demokratisk deliberasjon eller demokratisk kontroll? En kritisk studie av møteoffentlighetsprinsippet i lokaldemokratiet» (2020).*
?

Eksisterende regulering av åpenhet i IKS

Under forutsetning av at et selskap følger offentleglova og arkivlova, er allmennhetens rett til innsyn i selskapets saksdokumenter godt ivaretatt. Videre har den nye kommuneloven innført krav om felles plan for forvaltningsrevisjon som skal dekke både virksomhet som drives av kommunen selv og virksomhet som drives av selskaper mv. som kommunen har eierinteresser i. Reglene om kontrollutvalgets kontroll med selskaper, er videreført. Det gjelder altså omfattende regler om innsyn og kontroll med virksomheten i selskaper. Spørsmålet departementet tar opp er om det er nødvendig at allmennheten også bør ha adgang til å være til stede ved muntlige drøftinger i styrende organer i et IKS.

Flere typer selskaper utfører offentlige oppgaver – spørsmålet bør drøftes samlet

I alminnelighet er det ikke regler om åpne møter i sammenslutninger; selskaper og foreninger. Spørsmålet om hvorvidt møter i styringsorganer i selskaper skal være åpne reiser både prinsipielle og praktiske spørsmål.

Etter forslaget skal reglene om åpne møter bare gjelde for selskaper som er omfattet av offentleglovas regler om dokumentoffentlighet.

Offentlige oppgaver drives også i andre former – uten at det er naturlig å ha åpne møter i virksomhetens styrende organer. Flere typer selskaper utfører offentlige oppgaver for stat eller kommune. Det gjelder blant annet statsforetak, flere særlovselskaper og aksjeselskaper. Av disse er det flere som er omfattet av offentleglova – for eksempler Innovasjon Norge[2] og Ruter AS[3].

Dersom det anses viktig at kommunelovens regler om åpne møter i folkevalgte organer også skal gjelde møter i kollegiale organer i egne rettssubjekter som utfører kommunale oppgaver, vil dette dermed også måtte gjelde andre organisasjonsformer enn IKS. Hverken møter i kollegiale organer i aksjeselskaper, samvirkeforetak, foreninger eller stiftelser er åpne for allmennheten. Der slike rettssubjekter er omfattet av offentleglova vil de samme hensyn gjøre seg gjeldende som for et interkommunalt selskap.

Dette taler for at spørsmålet om hvorvidt kommunelovens bestemmelser om åpne møter skal gjelde der selskapet er omfattet av offentleglova, bør drøftes samlet og uavhengig av den enkelte organisasjonsform. Særlig dersom det bærende argumentet er et generelt syn som går ut på at der selskapet utfører en oppgave for det offentlige, og offentleglova gjelder for selskapet, bør også reglene om møteoffentlighet gjelde.

Forholdet til interkommunale ordninger regulert i kommuneloven

I høringsnotatet er det blant annet vist til at det for interkommunale samarbeidsordninger regulert av kommuneloven gjelder regler om åpne møter. Etter vår oppfatning er denne sammenligningen lite treffende . Et interkommunalt politisk råd skal være en arena for politiske diskusjoner, hvor reglene om åpne møter i folkevalgte organer har sin naturlige plass. Interkommunale oppgavefellesskap behøver ikke nødvendigvis være et eget rettssubjekt, og er da en del av virksomheten i kommunene.

Videre har oppgavefelleskap kun ett pliktig styringsorgan – representantskapet. Oppgavefellesskapet kan ha et styre i tillegg. Men hvis lovens hovedmodell med ett styringsorgan – representantskap – velges, vil dette i så fall være både eierorgan og styre, hvis man sammenligner med selskaper. Modellen ligger slik mye nærmere kommunen som forvaltningsorgan enn et selskap som etter loven er et eget rettssubjekt.

[2] Det følger av forskrift til offentleglova § 1 tredje ledd at loven gjelde med de unntak som fremgår av bokstav g.
[3] Se Ruter AS nettsider: https://ruter.no/om-ruter/offentlig-journal/

Forskjellen mellom representantskapet og styret

I høringsnotatet er spørsmålet om åpenhet behandlet under ett for selskapets organer, uten at det er skilt mellom representantskapet og styret.

Spørsmålet om møter i selskaper skal være offentlige har betydning både for selskapets eierorgan - representantskap, generalforsamling, årsmøte - og for styret, men kommer kanskje særlig på spissen for styret. Hensynet til en fri, åpen og fortrolig diskusjon er særlig tungtveiende i styret.

Styrets rolle er å lede driften av selskapet innenfor rammen av selskapets formål og de vedtakene og instruksene eierorganet gir. Styremedlemmene er ikke folkevalgte. De skal tjene selskapets interesser og eiernes kollektive interesser.

Styret er ikke en arena for politiske diskusjoner. Styret er heller ikke en arena for eierstyring. Eierstyring skal skje i og gjennom representantskapet. Dette følger av den rolledelingen mellom eier og driftsledelse som er et gjennomgående prinsipp i selskapslovgivningen. Det enkelte styremedlemmet representerer ikke «sin kommune», men selskapet. Avklaringer mellom kommunene som eiere hører ikke hjemme i styret, men i representantskapet.

Diskusjonen i styret i et IKS er gjerne sektorbestemt og faglig spisset - selskapet er som regel tillagt oppgaver innenfor en bestemt sektor av kommunens virksomhet. Drøftingene i selskapets styre har derfor en annen karakter enn det som foregår i politiske/folkevalgte organer. Hensynet til en fri, åpen og fortrolig diskusjon er mer sentralt i styret enn i representantskapet. Risikoen for at diskusjonen i styret blir preget av posisjonering med tanke på hvordan det vil fremstå utad vil kunne være mer uheldig i styret enn for representantskapet. Hvilke konsekvenser åpne møter vil ha for diskusjonene i styret, og for styrets utøvelse av sin rolle, er ikke berørt i høringsnotatet.

Til dette kommer at styret som kollegium samlet skal dekke selskapets behov for kompetanse til å lede driften av virksomheten. Hvert styremedlem har et personlig ansvar, og kan i ytterste fall bli erstatningsansvarlig dersom det forsettlig eller uaktsomt volder selskapet tap. Styremedlemmene representerer heller ikke noe bestemt politisk parti eller gruppering i kommunen. De er valgt i kraft av sin personlige kompetanse, og står personlig ansvarlig for det de gjør. Deres rolle skiller seg slik fra den tradisjonelle folkevalgtrollen.

I KS anbefaling om god eierstyring nr. 9 heter det blant annet:

> «*Styreverv i selskaper er et personlig verv. Medlemmer av styrer representerer bare seg selv, ikke noen av eierne, og skal ivareta selskapets interesser til det beste for alle eierne. Det betyr at man ikke representerer verken politiske partier, kommunen, fylkeskommunen eller andre interessenter eller særlige interesser, men ivaretar selskapets interesser og eierne kollektivt på best mulig måte, ut fra selskapets formål og innenfor lovens rammer.»*

Dette innebærer også at det kan være en interessemotsetning mellom styret og eieren/eierne, noe som blant annet viser seg i at styremedlemmer i selskaper er inhabile i saker kommunen behandler hvis selskapet er part. Det kan ikke utelukkes at kravet om åpne møter vil kunne påvirke rekrutteringen til styreverv dersom potensielle kandidater til styreverv møter arbeidsformer som avviker fra det som er vanlig for styrer i selskaper.

I mange tilfeller vil nok arbeidet i styret likne mer på oppgaver det hadde vært naturlig å legge til administrasjonen, om virksomheten hadde vært drevet av en enkelt kommune selv. Møter i administrasjonen er ikke åpne.

Når det gjelder møter i styret, er det på denne bakgrunn vår oppfatning at de beste grunner taler for at møtene fortsatt skal være lukket. Dette er ikke til hinder for at det enkelte selskap selv kan bestemme at styrets møter skal være åpne. Når det gjelder møtene i styret mener vi at det er vanskelig å se åpenbare og gode grunner til at møtene som alminnelig hovedregel skal være åpne.

Når det gjelder representantskapet utelukker vi ikke at en vurdering av de ulike hensynene som gjør seg gjeldene her kan lede til en konklusjon om at de beste grunner alt i alt likevel taler for at møter i representantskapet i IKS bør være åpne.

Som nevnt er representantskapet er eiernes organ, og det er her eierstyringen skal skje. I den grad det skjer eierskapspolitiske diskusjoner i selskapet er det i representantskapet dette foregår. Ofte vil også de ulike eiernes posisjoner – herunder avklaringer av hvordan den enkelte kommunes representant skal stemme i representantskapet – kunne være drøftet i folkevalgte organer i kommunen i forkant, slik at det på den bakgrunn ikke er unaturlig at også møtene i representantskapet er åpne.

Etter vår oppfatning er det slik lettere å argumentere for at møtene i representantskapet skal være åpne enn for at møtene i styret skal være åpne. Medlemmene i representantskapet er dessuten gjerne folkevalgte i den kommunen de representerer, slik at de er vant til å forholde seg til regler om åpne møter i sin «hjemkommune». Det er likevel grunn til å drøfte om unntakshjemlene er tilstrekkelige. For eksempel der representantskapet skal diskutere om det har tillit til styret eller ikke. Rent umiddelbart er det vanskelig å se at dagens unntakshjemler gir muligheter for å lukke møtet i slike saker.

Høringsnotatet inneholder imidlertid ikke en tilfredsstillende drøfting av dette. Siden høringsnotatet ikke inneholder en slik bredere vurdering er det vanskelig å ta klart stilling til det. Dersom det skal innføres krav om at møtene i representantskapet skal være åpne vil det etter vårt syn uansett kreve en bedre og mer utførlig begrunnelse enn den som framgår av høringsnotatet. Vi anbefaler derfor at departementet i det videre arbeid foretar en slik drøfting, hvor også de hensyn som kan tale mot åpne møter i selskapsorganer drøftes.

5. Statens rolle i forbindelse med oppløsning mv.

I høringsnotatet er det foreslått å oppheve samtlige av lovens bestemmelser om statens myndighet til å overprøve eierkommunene i saker om uttreden, utelukking og oppløsning.

Det vises blant annet til at det ikke har forekommet - slik vi forstår det - noen saker i løpet av de år loven har vært i kraft hvor en *utelukket* deltaker har brakt spørsmålet om utelukkelse inn for departementet etter § 31. Vi er enig i at dette kan tas som indikasjon på at behovet for en slik bestemmelse er så lite at den kan oppheves.

Høringsnotatet skiller ikke klart mellom uttreden og utelukking. Drøftelsen gjøres samlet. Vi vil bemerke at det har er tale om to forskjellige situasjoner, hvor ulike hensyn kan gjøre seg gjeldende. Drøftelsen ville etter vår vurdering vært tjent med at det skilles klarere mellom de situasjonene som er omtalt; uttreden, utelukkelse og oppløsning.

Det fremgår at når det gjelder spørsmål om «*utgang*» (uttreden) er det «svært få gonger at slike spørsmål kommer opp». Det fremgår altså at departementet i motsetning til for *utelukking*, har hatt noen saker om *uttreden*. Det fremgår ikke hva utfallet av disse (få) sakene om uttreden har vært. Det gjør det vanskelig å vurdere om bestemmelsen har en verdi.

Når det gjelder *oppløsning* fremgår det at med noen få unntak er alle saker blitt godkjent. På denne bakgrunn ligger det nær å tenke at ikke alle slike saker har endt med godkjenning. Det fremgår ikke hva grunnen har vært i de tilfellene der departementet ikke har godkjent oppløsningen. Om dette skyldes

formelle feil, eller annet, er ikke opplyst. Det gjør det vanskelig å vurdere om bestemmelsen er overflødig, eller om den har en verdi som sikkerhetsventil.

Det fremgår imidlertid at departementets vurdering er at partene finner nye løsninger for oppgaveløsningen uten at det har vært behov for en statlig vurdering av om oppløsningen er tjenlig eller ikke, og at det ikke har vært sterke samfunnsmessige hensyn som taler for å nekte godkjenning. På denne bakgrunn antar vi at behovet for departementets myndighet til å godkjenne oppløsning er lite.

Oppheving av statens myndighet i disse sakene er også godt i tråd med prinsippene i kommuneloven kap. 2 om det kommunale selvstyret. Vi er videre enig med departementet i at reglene fremstår som noe særegne sammenlignet med at tilsvarende regler ikke gjelder for andre interkommunale samarbeidsformer enn IKS. På denne bakgrunn slutter vi oss til departementets forslag.

Vi har for øvrig merket oss at det foreslås å oppheve hele § 33 første ledd. Det vil i så fall innebære at ikke bare henvisningen til departementets samtykkekompetanse blir opphevet, men også bestemmelsene i første ledd om avviklingsstyre. Vi kan ikke se at de alminnelige motivene legger opp til å stryke bestemmelsene om avviklingsstyret, og vi foreslår at departementet vurderer nærmere om enkelte bestemmelser i første ledd fortsatt vil være relevante selv om departementets myndighet blir tatt ut av loven. Bestemmelsen i § 33 første ledd bør i så fall omformuleres tilsvarende, for eksempel slik at den lyder: *«Representantskapet skal opprette et avviklingsstyre som skal gjennomføre oppløsningen. Selskapets styre trer ut av funksjon når avviklingsstyret er valgt.»*

For øvrig vil vel bestemmelsen i nåværende fjerde ledd om at «*Det skal fremgå av meldingen at departementet har godkjent oppløsningen*» være overflødig i lys av departementets forslag om å fjerne dette kravet. Så vidt vi kan se er imidlertid ikke denne bestemmelsen foreslått tatt ut.

6. Delegasjon til kommunerådet

Departementet foreslår at kommunestyret i kommuner med parlamentarisk styreform skal kunne delegere til kommunerådet å velge medlemmer i representantskapet. Vi er enig med departementet i at delegasjonsadgangen ikke bør være mer begrenset enn for andre interkommunale samarbeidsordninger på dette punkt.

7. Skjerping av kravet til antall varemedlemmer i representantskapet

Det foreslås at kommunestyret skal kunne bruke avtalevalg ved oppnevning av medlemmer til representantskapet. Vi slutter oss til dette.

Etter vårt syn er det imidlertid ikke like opplagt at kommunelovens regler om framgangsmåten ved valg skal gjelde for representantskapet i interkommunale selskaper når selskapet er deltaker i et annet IKS. At kommunelovens regler om valg, og saksbehandlingsregler for øvrig, bør gjelde for organer som er regulert i kommuneloven er godt begrunnet. Siden lov om interkommunale selskaper er en egen lov som gjelder et eget rettssubjekt adskilt fra kommunen, er det ikke uten videre gitt at de samme regler skal gjelde.

Bestemmelsen er foreslått tatt inn i § 6 annet ledd. I dagens bestemmelse i IKS-loven § 9 femte ledd om «*valg eller ansettelse*» har loven bestemmelser om valg. Bestemmelsen slår fast at «*ved valg eller ansettelse anses den eller de valgt eller ansatt som får flest stemmer*». Denne gjelder både valg til styret, og valg til representantskap i selskaper der selskapet er deltaker. Vi kan ikke se at forholdet til denne bestemmelsen er vurdert i forbindelse med forslaget om avtalevalg.

Vi slutter oss til at representantskapet bør stå fritt til å velge mellom forholdsvalg, avtalevalg eller flertallsvalg, men ber departementet vurdere om dette får konsekvenser for bestemmelsen om valg i dagens § 9.

Det foreslås videre at det som minimum skal velges to varamedlemmer for hvert medlem til representantskapet. Vi slutter oss til dette. Det er viktig å unngå at interkommunale selskap med mange deltakere opplever problemer med å etablere et beslutningsdyktig representantskap.

8. Antall styremedlemmer

Etter dagens lov må antallet styremedlemmer fremgå av selskapsavtalen. Departementet foreslår å oppheve dette kravet, slik at det er mulig å endre antall styremedlemmer uten å gå veien om endring av selskapsavtalen, som må behandles i alle deltakernes kommunestyrer.

Det er pekt på at et alternativ til at representantskapet står fritt til å bestemme antallet styremedlemmer kan være at selskapsavtalen fastsetter det laveste og høyeste tallet. Det er særlig bedt om høringsinstansenes syn på dette alternativet.

Vi er enig i at kravet til at tallet på styremedlemmer skal stå i selskapsavtalen er for stivbeint. Samtidig kan man ikke utelukke at det har betydning for kandidater til styret å vite hvor stort styret blir. En viss forutsigbarhet knyttet til dette kan trolig være fordelaktig. På denne bakgrunn mener vi det alternative forslaget om at et krav til at selskapsavtalen skal fastsette det laveste og høyeste tallet på styremedlemmer ivaretar de kryssende hensyn på best måte.

9. Forslag om at godtgjøring for vervet som leder og nestleder i representantskapet fastsettes av representantskapet

I høringsnotatet er vervet som leder og nestleder vurdert som et «tilleggsverv» til vervet som alminnelig medlem av representantskapet. Videre betraktes ikke dette som et «kommunalt tillitsverv» etter kommuneloven. Det gis uttrykk for at dette «tilleggsvervet» uøves i selskapets interesse og ikke går ut på å ivareta deltakernes interesser. Med dette som bakgrunn foreslås det en ny bestemmelse i § 6 om at det er selskapet som fastsetter godtgjøring for slike lederverv.

Vi vil bemerke at rollen til lederen av representantskapet er å lede møtene selskapets eierorgan. Styret i selskapet skal lede virksomheten innenfor rammen av formålet og eierorganets vedtak og instrukser. Styret skal ivareta selskapets interesser. Det enkelte styremedlem skal ivareta eiernes kollektive interesser, ikke enkelteiere.

På denne bakgrunn kan det stilles spørsmål ved antakelsen om at lederen av eierorganet skal ivareta selskapets interesser – dette er først og fremst styrets rolle – mens representantskapet skal utøve eierstyring. Det kan derfor være grunn til å problematisere premisset for at det gjøres et skille mellom ledervervet og vervet som vanlig medlem.

Vi har ikke et bastant syn på dette, men mener at det er best i tråd med rolledelingen mellom eier og driftsledelse at godtgjøring for selve ledervervet også bæres av vedkommendes «hjemkommune».

Vi ser at det kan fremstå som tilfeldig at en enkelt kommune som får sitt medlem valgt som leder må dekke kostnaden knyttet til selve ledervervet som sådan i tillegg til godtgjøringen som alminnelig medlem. Vi antar likevel at det ikke vil være tale om vesentlige beløp. Det vil også kunne hevdes at den innflytelse som knytter seg til ledervervet heller ikke gjør det urimelig at godtgjørelse for ledervervet bæres av den kommunen vedkommende representerer.

Vi slutter oss ellers til at bestemmelsene om godtgjøring til styremedlemmer bør flyttes fra forskrift til selve loven.

10. Økonomiforvaltning

Generelt – harmonisering med kommunelovens regler

Det er i stor grad lagt opp til harmonisering med kommunelovens regler for økonomiforvaltning. Generelt er det sentralt at reglene om økonomiforvaltning i IKS bør harmonere med kommunelovens regler. Dette ble særlig vektlagt i forbindelse med lån og garantier da loven ble vedtatt, se bl.a. Ot.prp. 53 (1997-1998) s. 74-75. Ettersom deltakerne har ubegrenset ansvar for sin del av selskapets forpliktelser vil det i utgangspunktet være naturlig at kommunelovens begrensninger i handlefriheten når det gjelder økonomiforvaltning også gjelder interkommunale selskaper.

Det er følgelig også naturlig at forskrift om økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning er tilpasset de nye reglene kommuneloven av 2018.

Økonomiplanen og årsbudsjettet

Vi slutter oss til departementets forslag om at økonomiplanen ikke skal være bindende for selskapets budsjett. Dagens lov § 20 kan forstås slik at den er bindende. Departementet mener at økonomiplanen bare skal være retningsgivende. Dette er en harmonisering med det som i dag gjelder for kommunene etter kommuneloven. Samtidig fastslås det at selskapets årsbudsjett etter mønster av kommuneloven § 14-5 er bindende både for representantskapet og styret. Vi slutter oss til denne presiseringen.

Departementet foreslår videre at de grunnleggende kravene til innholdet i økonomiplanen og årsbudsjettet til selskapet skal svare til det som gjelder for kommunene. Forslaget klargjør at styret kan fastsette den nærmere spesifiseringen av budsjettet, avgrenset av rammene fastsatt av representantskapet. Det gir likevel et relativt stort handlingsrom for selskapet til å fastsette innholdet ut fra selskapets virksomhet og formål. Forslaget er i tråd med prinsippet om å harmonisere reglene med kommuneloven, og vi støtter dette.

Dagens lov inneholder ikke noe krav om balanse i økonomiplan og årsbudsjett. Det er i dag ikke eksplisitt regulert, men enkelte bestemmelser bygger implisitt på ulike former for balansekrav. Departementet mener at et slikt krav bør gjelde også for selskapet siden det gjelder for kommunen. Vi er enig i det. For oss fremstår det faktum at kommunen har ubegrenset ansvar for selskapets forpliktelser som den bærende begrunnelsen for dette. Vi støtter også forslaget om å flytte dagens forskriftsfestede krav til inndekning av regnskapsmessig underskudd opp i loven. Samlet vil kravet om budsjettbalanse og underskuddsdekning bidra til at selskapet ikke kan driftes utover de midlene selskapet rår over.

Årsregnskap og årsmelding:

Departementet foreslår å videreføre at årsregnskap og årsmelding skal avgis etter regnskapsloven, men at det kan avtales at dette i stedet skal skje etter kommuneloven. Vi vil peke på at det kan argumenteres for det motsatte; at det er kommuneloven som burde være hovedregelen, slik det er for kommunale foretak, men med adgang til å følge regnskapsloven for foretak som driver næringsvirksomhet. Som begrunnelse kan det anføres at IKS inngår som en del av kommunens aktivitet i all Kostra-rapportering, og deres regnskapstall inngår i kommunetallene. Utgangspunktet bør da være at regnskapsreglene og tilnærmingen er den samme.

Organisasjonsform av kommunale primæraktiviteter bør ikke påvirke utgangspunktet for regnskapsføring og rapportering. Slik det nå foreslås vil utgangspunktet for regnskapsføring i f.eks. et vann- og avløps IKS være regnskapsloven, mens samme aktivitet drevet i kommunen har regnskapsføring etter kommunale regnskaper som utgangspunkt. Vi viser også til vurdering på side 194 i Prop. 46L (2017-18) ny kommunelov vedr. kommunale foretak (KF), som vi mener også burde være relevant for IKS.

Vi slutter oss til at det presiseres at representantskapet også skal behandle årsmeldingen.

Departementet foreslår videre at årsmeldingen, i tillegg til det som følger av regnskapsloven, også skal gjøre rede for vesentlige budsjettavvik. Vi kan slutte oss til presiseringen isolert sett. Se likevel den mer prinsipielle merknaden ovenfor vedrørende hva som bør være hovedregelen for årsregnskap og årsmelding. Andre regler for årsmeldingens innhold i IKS etter regnskapsloven er også et forhold som taler for at kommuneloven – og ikke regnskapsloven - bør være utgangspunktet i IKS. Årsmeldingen til et IKS bør ha samme krav som kommuneloven, med unntak av de IKSer som driver næringsvirksomhet.

Selskaper som etter regnskapsloven er «små foretak» har ikke plikt til å utarbeide årsmelding etter regnskapsloven. Det er særskilt bedt om innspill til om alle IKS bør ha slik plikt. Vi mener at unntaket for små foretak kun bør gjelde de som driver næringsvirksomhet. De øvrige IKS bør ha samme krav som kommunene.

Departementet foreslår å ta reglene om frister for årsregnskap og årsmelding inn i loven, og sette disse til et senere tidspunkt enn etter dagens regler. Vi slutter oss til dette forslaget. De fristene som gjelder i dag kan være krevende for flere av selskapene.

Låneopptak

Vi har ingen merknader til de rent språklige endringene.

I tillegg til språklige endringer i reglene for låneopptak foreslår departementet å utvide adgangen til låneopptak slik at et IKS på samme måte som kommuner skal ha anledning til å lånefinansiere kjøp av alle aksjene i rene eiendomsselskap. Vi ser ikke grunn til at et IKS skal være avskåret fra denne muligheten, og støtter forslaget ut fra prinsippet om at bestemmelsene i IKS-loven i utgangspunktet bør være i harmoni med kommuneloven.

Departementet ber om innspill til spørsmålet om et IKS bør ha samme rett som kommuner til å lånefinansiere tilskudd til andres investeringer. Kommuner har i dag på visse vilkår en viss mulighet til å lånefinansiere tilskudd til andre, jf. kommuneloven § 14-6. Det foreslås i denne omgang ikke å gi IKS samme mulighet, men departementet ber om innspill til om det er et behov for det.

En særbestemmelse om at IKS skal ha denne adgangen til å lånefinansiere tilskudd til andre IKS under gitte omstendigheter vil bety at et IKS får selvstendig myndighet til å foreta denne type disposisjoner. Likestilling av IKS og kommuner kan tale for slike regler, på den annen side kan jo dette løses ved at tilskudd til andres investeringer skjer fra deltakerkommunene i et IKS. Tilskudd til andres investeringer er et unntak, og dersom det skal gis lånefinansiert tilskudd til et annet IKS er det mye som taler for at denne adgangen bør være begrenset til kommunene som eiere i de aktuelle IKSene. En åpning til IKS for denne type finansiering ville bety at to IKS kunne gå inn i et slik finansieringssamarbeid med andre uten at kommunene var involvert. Et alternativ til lovbestemmelse kan være å åpne for at et IKS kan inngå i slik finansiering, men at dette forutsetter forpliktende aksept fra kommunestyrene i IKS-ets deltakerkommuner.

Det foreslås å harmonisere IKS-lovens regler om minste årlige avdrag på lån til kommunelovens regler. Det vil si at det årlig skal betales avdrag og at det gjelder nærmere krav til beregning av minimumsavdrag. Vi slutter oss til dette. Ulike krav til minimumsavdrag ville kunne føre til at dette ble et hensyn som blir styrende for valg av organisasjonsform.

Et IKS er i dag pålagt å gjøre opp likviditetslån innen bestemte frister. Kommuneloven har ingen tilsvarende regler. Departementet foreslår å oppheve denne bestemmelsen, under henvisning til at det først og fremst bør stilles generelle krav til økonomisk balanse og betalingsevne fremfor å regulere likviditetslån spesielt. Det er vist til at lovforslaget for øvrig inneholder et klarere krav til å drive i

økonomisk balanse, kravet om at finans- og gjeldsforvaltningen skal sikre at selskapets forpliktelser kan innfris ved forfall, og at det er en del av styrets ansvar etter § 13 å se til at selskapet ikke blir «drevet på kreditt». Det er særlig bedt om høringsinstansenes innspill til dette. Vi slutter oss til forslaget**.**

Dagens IKS-lov har bestemmelser om at visse avtaler i strid med loven er ugyldige, jf. § 22 åttende ledd. Departementet ber særlig om høringsinstansenes syn på om bestemmelsen bør bygges ut, slik at den får flere regler om ugyldighet, etter mønster av kommuneloven. Vi er i tvil om dette spørsmålet. Generelt kan det ubegrensede ansvaret for kommuner som deltar i IKS tale for at reglene i IKS-loven også her bør være tilsvarende som for kommuner.

Styrets myndighet og ansvar

Det er foreslått en rent språklig harmonisering i forhold til aksjeloven § 6-12 - «forsvarlig organisering» - som vi er enig i.

Departementet foreslår noen rent språklige endringer i IKS-loven § 13 om styrets myndighet der det tydelig skal fremgå at myndigheten/ansvaret også omfatter å se til at selskapet drives i samsvar med økonomiplanen, og at det innbefatter ansvar for å se til at «virksomheten» blir gjenstand for betryggende kontroll. Endringene er i hovedsak gjort for å bringe bestemmelsen bedre i samsvar med den tilsvarende bestemmelse om styrets ansvar i aksjeloven § 6-12. Vi slutter oss til forslaget.

Departementet ber særlig om høringsinstansenes syn på om styret i tillegg til meldeplikten der inntekter eller kostnader avviker vesentlig fra budsjettet, også bør ha plikt til å melde fra om det skjer *andre* vesentlige negative endringer som ikke umiddelbart påvirker budsjettet. Etter vår vurdering er den alminnelige melde- og handleplikt som følger av styreansvaret tilstrekkelig her.

Forskrift om årsbudsjett og årsregnskap mv.

Vi slutter oss til at det vedtas en ny forskrift om årsbudsjett og årsregnskap tilpasset endringene i loven. Vi har ingen merknader til innholdet av denne, og heller ikke forslag til ytterligere forskriftsregulering, eller ytterligere krav til noteopplysninger.

Vi finner det ellers naturlig ast enkelte bestemmelser flyttes opp i loven – f.eks. frister for årsoppgjøret.

Enkelte nye krav tas inn i forskriften, eksempelvis nye krav til noteopplysninger. Det er bedt om innspill til om det er flere noteopplysninger som bør kreves. Vi har ingen ytterligere innspill her. Vi vil likevel bemerke at forskriften kan fremstå som noe tungt tilgjengelig, med mange henvisninger og noter. Det kan muligens gjøre forskriften lettere tilgjengelig å ta inn flere bestemmelser i forskriften og dermed redusere behovet for henvisninger til annen forskrift.

*****

Helge Eide
Områdedirektør Samfunn, velferd og demokrati

Tor Allstrin
Områdedirektør Advokatene

Samfunnsbedriftene

Til Kommunal- og distriktsdepartementet

Att.: Kommunalavdelingen

Oslo, 20.09.2022

Høringsnotat om IKS-loven – høringssvar

Haakon VIIs gate 9
Postboks 1378 Vika
0114 Oslo

+47 24 13 27 00
post@samfunnsbedriftene.no
www.samfunnsbedriftene.no

Org.nr. 912 868 222
Elektronisk faktura (EHF): 9908: 912868222
E-post faktura: Invoice.155358@vismabpo.no

Innhold

1. Bakgrunn 3
2. Overordnet om forslagene 3
3. Økt innsyn og åpenhet i selskapet 4
3.1. IKS-enes virksomhet - hva er forretningsmessig? 4
3.2. Generelt – positivt med åpenhet 6
3.3. Valg av selskapsorganisering er valg av styringsform 6
4. Åpne møter i representantskapet m.m. 7
5. Åpne møter i styret m.m. 7
5.1. Styret er et ikke-politisk selskapsorgan og styrevervet er personlig 8
5.2 Behovet for frie og åpne diskusjoner for å treffe gode beslutninger 8
5.3 Styremedlemmenes personlige ansvar 9
5.4 Styrets rolle i saksbehandlingen 9
5.5 Rekruttering av kompetanse til styrene 9
5.6 Sentrale saker behandles i representantskapet 10
5.7 IKS-enes konkurransesituasjon 10
5.8 Styrets arbeidsgiveransvar og forholdet til daglig leder 11
5.9 Unntak er ikke tilstrekkelige – drøftelsene kan flyttes til andre arenaer 11
5.10 Risiko for etterspill ved ulike meninger innad i styret 11
5.11 Interkommunale krisesentre kan ikke avkreves åpne styremøter 12
5.12 Begrepsbruk rundt åpne og lukkede møter 12
6. Alternative forslag 13
6.1. Åpne møter i representantskapet, ingen lovregulering av styremøtet 13
6.2. Møteoffentlighet gjelder styrets saksbehandling 13
7. Styrets ansvar og myndighet 13
8. Valg av medlemmer til representantskapet 14
9. Beslutning om antall styremedlemmer 14
10. Godtgjørelse til ledervervet i representantskapet 14
11. Reglene om økonomiforvaltning 15
11.1. Økonomiplanen og årsbudsjettet 15
11.1.1. Krav om budsjettbalanse 15
11.1.2. Krav om rask inndekking av underskudd 15
11.2. Årsregnskapet og årsberetningen 16
11.3. Låneopptak mv. 16
11.4. Ny budsjett- og regnskapsforskrift 17
12. IKS-loven og statsstøttereglene i EØS-avtalen 17
13. Andre konsekvenser av forslagene 18
14. Merknader utenfor forslagene i dette høringsnotatet 18

1. Bakgrunn

Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) sendte 25. mai 2022 forslag til endringer i LOV-1999-01-29-6 (IKS-loven) på høring. Sammen med lovforslagene ble det også lagt frem forslag til en ny budsjett- og regnskapsforskrift for interkommunale selskap.

Dette er en viktig høring for alle selskap organisert etter IKS-loven. Per i dag er 174 av til sammen 224 registrerte interkommunale selskap (IKS) medlem i Samfunnsbedriftene. Endringer i IKS-loven er derfor en sak med høy prioritet hos oss.

Høringsnotatet ble sendt til alle kommuner og fylkeskommuner, men ikke til selskapene. I juni 2022 sendte vi derfor høringsnotatet til alle våre IKS-medlemmer sammen med noen merknader, og ba dem om synspunkter og innspill til lovforslagene. Den 23. august avviklet vi også digitale høringsmøter for IKS-medlemmene.

Samfunnsbedriftene vil i dette høringssvaret søke å gjøre rede for IKS-enes syn på forslagene ut fra de tilbakemeldingene vi har fått. Vi har også foretatt egne vurderinger sett fra et faglig og juridisk ståsted.

Høringssvaret er behandlet av styret i Samfunnsbedriftene.

2. Overordnet om forslagene

Samfunnsbedriftene oppfatter at forslagene samlet søker å knytte IKS-ene tettere til sine eiere. Det selskapsrettslige preget tones ned og de juridiske rammebetingelsene blir mer lik dem som gjelder for kommunen som forvaltningsorgan. IKS-modellen vil nærme seg et kommunalt oppgavefellesskap etter kommuneloven kapittel 19.

Våre synspunkter kan sammenfattes slik:

- Samfunnsbedriftene er kritiske til den underliggende forutsetningen i høringsnotatet om at IKS-loven i liten grad brukes til forretningsmessig virksomhet. Det er et stort mangfold blant IKS-enes oppgaver og virksomhetsområder. De fleste driver imidlertid i begrenset grad med tradisjonell forvaltningsvirksomhet eller utøver offentlig myndighet. Hovedsakelig utfører de oppgaver og produserer tjenester/serviceytelser som befinner seg et sted mellom forvaltning og mer forretningspreget virksomhet. IKS-modellen brukes etter vårt skjønn godt i samsvar med det den var tiltenkt.
- Samfunnsbedriftene støtter *ikke* forslaget om å lovfeste krav om åpne styremøter i IKS. Det er vist til behovet for åpenhet og innsyn, ut fra antakelsen om at IKS-ene driver mest med forvaltning og mindre med forretning. Motstående hensyn er imidlertid ikke utredet. Det er heller ikke vurdert hvilke konsekvenser krav om åpne møter kan få for styrets arbeidsbetingelser, kvaliteten på styrets beslutninger eller andre selskapsrelevante forhold. Vi mener at dagens lovregulering av styremøter er tilstrekkelig og gir de juridiske rammebetingelsene som er nødvendige for å drive profesjonelt styrearbeid i interkommunale selskap. Eierkommunene kan gjennom selskapsavtalen og i eierstyringsdokumentene regulere selskapets møtepraksis nærmere, og dermed legge til rette for meroffentlighet og større grad av åpne styremøter i de selskapene der dette er ønskelig.
- Samfunnsbedriftene er som utgangspunkt positive til forslaget om å lovfeste krav til åpne møter i representantskapet i IKS. I forlengelsen av dette støtter vi også forslaget om at møtene i representantskapet skal kunngjøres offentlig på forhånd sammen med dagsorden m.v., og at protokoller fra møtene skal gjøres tilgjengelig. Det må imidlertid være adgang til å lukke møtet av de samme hensyn som man kan lukke møtet i kommunestyret.
- Samfunnsbedriftene støtter forslaget om å redusere statens oppgaver overfor IKS.
- Samfunnsbedriftene er positive til forslaget om det skal velges minst to varamedlemmer for hvert, faste medlem av representantskapet.

- Samfunnsbedriftene støtter forslaget om at representantskapet får myndighet til å avgjøre antall styremedlemmer.

- Samfunnsbedriftene er generelt positive til lovforslag som bidrar til å tydeliggjøre styrets ansvar og myndighet i selskapsstyringen. Da styret i et IKS har avgjørelsesmyndighet i færre saker enn i et AS, kan imidlertid en presisering av styrets forvaltningsansvar i tråd med aksjelovens regler i realiteten innebære en ansvarsskjerpelse. Forslaget samsvarer heller ikke særlig godt med krav om møteoffentlighet, som i betydelig grad vil endre styrets rammebetingelser.

- Samfunnsbedriftene er kritiske til forslaget om at selskapet skal betale godtgjørelsen til lederververt i representantskapet. Kostnader til eierorganet bør i sin helhet bæres av eierne, og ikke av selskapet. En slik kostnad kan heller ikke henføres til selvkost. Forslaget kan dermed ikke varetas av selskap som kun driver selvkosttjenester.

- Samfunnsbedriftene stiller seg positive til flere av forslagene om å harmonisere IKS-lovens økonomibestemmelser med tilsvarende bestemmelser i kommuneloven. Det er positivt at fristene for å avlegge årsregnskap og årsberetning mm. forlenges. Vi mener imidlertid at det nye kravet om budsjettbalanse, rask inndekking av underskudd og enkelte andre forslag må vurderes nærmere opp mot selvkostreglene. Forslagene bør også vurderes opp mot at mange IKS utfører oppgaver og tilbyr tjenester utover det lovpålagte, herunder driver næringsvirksomhet.

- Samfunnsbedriftene støtter forslaget om at IKS får adgang til å ta opp lån til kjøp av (alle) aksjene i et rent eiendomsselskap.

- Samfunnsbedriftene ser at en mulig konsekvens av forslagene er at flere IKS som driver forretningsmessig virksomhet og/eller er i reell konkurranse med andre, kan ønske å skille ut deler av virksomheten i egne selskap (AS), eller arbeide for å omdanne seg til AS. Mange IKS-medlemmer har i sine tilbakemeldinger til oss pekt på dette.

3. Økt innsyn og åpenhet i selskapet

3.1. IKS-enes virksomhet - hva er forretningsmessig?

Departementet legger til grunn i høringsnotatet at det er «karakteren til oppgåvene» som skal være førende for hvilke offentligrettslige regler som skal gjelde. Dette er Samfunnsbedriftene i utgangspunktet helt enig i. Lovforslagene om mer åpenhet og innsyn synes imidlertid å bygge på en noe forenklet forståelse av hvilken type virksomhet IKS-ene faktisk driver i dag. Det vises blant annet til KDDs organisasjonsdatabase der IKS er kategorisert under hovedvirksomhet/områder, men det er ikke gjort nærmere vurderinger av hva dette reelt innebærer.

Departementet legger videre til grunn at siden selskapene «i stor grad løyser typiske kommunale oppgåver, irekna lovpålagte oppgåver til innbyggarane», og «i liten grad [driv] med forretningsmessig verksemd» bør IKS-loven «i noko større grad ta omsyn til kommuneloven og anna offentlegrettsleg regulering av interkommunalt samarbeid og offentleg verksemd.»

Forutsetningen om at IKS-ene i liten grad driver forretningsmessig virksomhet er etter vår vurdering ikke riktig. Mange av IKS-medlemmene peker også på dette og kjenner seg ikke igjen i beskrivelsen. Det må i denne sammenhengen sies at forretningspreget eller forretningsmessig virksomhet ikke nødvendigvis er det samme som EØS-rettslig økonomisk aktivitet. [1] Produksjon av kommunale tjenester/ serviceytelser er ikke regulær næringsvirksomhet, og det foreligger som regel ikke avkastningskrav, men like fullt kan både innretningen og driften ha et forretningsmessig preg og det kan være økonomiske og andre forretningsbaserte mål for virksomheten (effektivitetskrav, reduserte brukergebyrer/egenandeler, markedsandeler, mv.). Tjenestene kan godt være basert på kommunalt lovpålagte oppgaver, og likevel være forretningspregede.

[1] EØS-avtalen art 61 (1).

Et eksempel er den lovpålagte innsamlingen av husholdningsavfall (selvkost), der eierne av registrerte eiendommer/boenheter er abonnenter og betaler avfallsgebyr ut fra bruken av tjenesten (hvor mye avfall de produserer). Som en del av husholdningsavfallet samles det også inn bilbatterier. Bilbatterier har i dag en markedsverdi og kan selges på et marked. Det avfallsselskapet tjener på salget av batteriene skal komme til fradrag i selvkostregnskapet. Det er i dag en rekke avfallsfraksjoner som har eller er i ferd med å få en økonomisk verdi og som innebærer at avfallsselskapene må tenke forretningsmessig, for å utnytte disse avfallsfraksjonene på en god måte.

I forarbeidene til IKS-loven [2] la departementet til grunn at en del kommunale selskaper drev forretningspreget virksomhet uten profittmotiv, men med en videre samfunnsmessig/kommunalpolitisk målsetting og at en del kommunale serviceytelser gjerne falt i en mellomkategori mellom tradisjonell forvaltningsvirksomhet og (ren) næringsvirksomhet. På denne bakgrunn mente departementet at det var det behov for IKS-loven som en egen selskapsform tilpasset virksomhet.

Samfunnsbedriftene kan ikke se at dette har endret seg vesentlig og/eller at de interkommunale selskapene nå driver mer forvaltningsvirksomhet og mindre forretningspreget virksomhet enn tidligere. Både i høringsinnspill til oss og i digitale høringsmøter 23. august er det en klar overvekt som oppfatter at det forretningsmessige preget i oppgaveproduksjonen har blitt tydeligere.

Hvorvidt driften kan sies å være forretningspreget eller ikke, henger også sammen med endringer i sektorregelverket, den generelle samfunnsutviklingen, flere myndighetskrav og nasjonalpolitiske mål som har kommet de senere årene.

I avfallsbransjen har det blant annet tilkommet nye lovkrav og nasjonale og internasjonale mål om at virksomhetene skal innrette seg med et større fokus på miljø, klima og bærekraft. Mange interkommunale avfallsselskaper har blitt sentrale aktører og pådrivere for det lokale og regionale klima- og miljøarbeidet. Det har innen avfall som nevnt også skjedd en vridning av virksomheten i mer kommersiell retning, f.eks. ved at restprodukter fra avfallshåndteringen gjenvinnes eller inngår som en del av sirkulærøkonomien og videreselges. Det samme gjelder vann- og avløpsvirksomheter der avløpsslam, våtorganisk avfall mv. kan brukes for eksempel som råstoff for miljøvennlig biogass, som selges videre.

Havnebedriftenes forvaltningsansvar og lovpålagte oppgaver har med den nye havne- og farvannsloven av 2020[3] blitt betydelig nedtonet. I økende grad har myndighetene gjennom lovverk, NTP og i andre sammenhenger kommunisert at mer transport skal over fra vei til sjø. Havner skal elektrifiseres og sjøfarten skal gjøres mer miljøvennlig. I denne sammenhengen har de kommunale havnene en meget sentral rolle og skal være tilretteleggere for en god havneinfrastruktur med næringer som ivaretar disse transport- og miljømålene.

Innenfor brann- og redningstjenestene er det økende fokus på forebygging av brannhendelser, og på å styrke den generelle evnen hos private og offentlige aktører til å redusere konsekvensene når slike hendelser først oppstår. Dette medfører en vridning av virksomheten til å bli mer markedsrettet, herunder utvikle tilbud innen alarmtjenester og sikkerhetskurs. Tilsvarende kan sies for interkommunale selskaper på sektorområder som helse/rehabilitering, revisjon, næring- og eiendom, kultur og IKT. Selv om de fleste av dem ikke driver ren næringsvirksomhet med overskudd og eierutbytte som hovedformål, skal de oppnå effektiv økonomisk drift og videreutvikle innholdet i tjenestene i samsvar med myndighetskrav og større trender innen digitalisering, sirkulær økonomi og energiskifte. Mange av dem er i en reell konkurransesituasjon med private aktører. For eksempel vil interkommunale revisjonsselskaper som utfører revisjonsoppgaver for sine eierkommuner ha konkurranse fra private revisjonsmiljøer, som kan tilby kommunene de samme tjenestene.

Det blir etter dette ikke riktig å si at interkommunale selskap på generelt grunnlag ikke driver forretningsmessig virksomhet, eller ikke driver «virksomhet med mer preg av forretningsmessige hensyn enn av forvaltning og myndighetsutøvelse», jf. Ot.prp. 53 (1997-98). For flere av bransjene som er organisert som IKS er realiteten at det har blitt mer, og ikke mindre, forretningsmessig preg. Samfunnsbedriftene kan ikke se det er belegg for å si at IKS-modellen brukes for andre oppgaver enn

[2] Se Ot. Prp. Nr. 53 (1997-98) punkt 6.8.

[3] https://lovdata.no/pro/#document/NL/lov/2019-06-21-70?searchResultContext=1778&rowNumber=1&totalHits=2278

den opprinnelig var ment for. Begrunnelsen som departementet anfører for økt åpenhet i IKS er derfor lite treffende.

3.2. Generelt – positivt med åpenhet

Departementet foreslår at alle IKS som er omfattet av offentleglova skal være omfattet av de samme reglene som kommunestyret og andre kommunale organer når det gjelder innsyn og avvikling av møter. Mange av dagens IKS er i kraft av det kommunale eierskapet og virksomheten de driver omfattet av offentleglova og vil etter forslaget dermed bli underlagt kravet om åpne møter.

Samfunnsbedriftene mener det er positivt med åpenhet rundt IKS-enes virksomhet. Interkommunale selskap utfører sentrale oppgaver for kommunene og yter ofte viktige servicetjenester til samfunnet.

Vår erfaring at IKS-ene har høy bevissthet rundt sine samfunnsoppdrag og det offentlige eierskapet, og de er generelt tjent med at allmennheten har god kunnskap om virksomheten og måten den drives på. En god praksis med åpenhet, meroffentlighet og aktiv informasjon utad kan på den bakgrunn bidra til at både innbyggere og eiere har tillit til de interkommunale selskapene.

Samtidig må lovregulering av åpenhet og innsyn avveies mot andre hensyn. Det er i liten grad foretatt en slik avveiing av hensyn i høringsnotatet.

Åpenhet og innsyn i kommunalt eide virksomheter kan dessuten oppnås på flere måter enn ved lovkrav om offentlige møter. Gjennom blant annet lovpålagt rapportering, offentlige regnskap og innsynsrett etter offentleglova m.m. har allmennheten generelt stor tilgang på informasjon om de interkommunale selskapenes økonomi og virksomhet. Selskapet er gjenstand for revisjon og selskapskontroll. Statlige myndigheter kan føre tilsyn på de sektorområdene IKS-et har sin virksomhet.

Forslaget om åpne møter kan etter vårt skjønn neppe begrunnes i manglende offentlig informasjon om IKS-enes virksomhet.

Videre vil vi peke på at eierkommunene allerede i dag gjennom både selskapsavtalen, i eierstyrings-dokumenter og på andre måter kan stille nærmere krav og/eller legge til rette for at det enkelte selskapet praktiserer stor grad av åpenhet og har åpne møter, og generelt bidrar til meroffentlighet. Vi har tillit til at eierkommunene i denne sammenhengen kan gjøre gode og balanserte vurderinger selv om hva som bør gjelde for det enkelte selskapet.

3.3. Valg av selskapsorganisering er valg av styringsform

Ved å organisere oppgaver i et IKS har kommunen bestemt at virksomheten skal styres og drives etter alminnelige selskapsrettslige prinsipper og i samsvar med den oppgave- og ansvarsdelingen mellom eierorgan, styre og daglig leder som er nedfelt i loven. For å oppnå en effektiv drift i samsvar med eiernes mål, må foretaksledelsen og selskapsorganene få de rammebetingelsene og det handlingsrommet som er nødvendig for å kunne gjøre en god jobb.

KS har utarbeidet dokumentet *Eierskap, selskapsledelse og kontroll* med informasjon om selskapsformer og selskapsorganisering, og anbefalinger om hvordan den folkevalgte styringen og kontrollen bør innrettes når kommunene legger tjenester i selskap.[4]

I innledningen på side 4 står det:

> *«Et viktig prinsipp ved selskapsorganisering er at selskapets ledende organer skal ha betydelig grad av frihet til å drive virksomheten. Lovfestede bestemmelser og vanlige normer for god selskapsstyring setter grenser for hvor mye kommunen eller fylkeskommunen som eier disse selskapene kan og bør involvere seg i selskapenes virksomhet. Oppgaven til selskapets styre og administrasjon er å planlegge, forvalte og drive virksomheten innenfor en ytre ramme som er trukket opp av eieren/eierne. Den ytre rammen består av eierstrategien, eierskapsmeldingen og selskapsavtalen eller vedtektene for selskapet.»*

[4] KS Folkevalgt program 2019-2023. Eierskap, selskapsledelse og kontroll Eierskap, selskapsledelse og kontroll: https://www.ks.no/globalassets/fagomrader/for-deg-som-folkevalgt/AnbefalingerEierskap2020.PDF

Samfunnsbedriftene mener lovforslaget om økt innsyn og åpenhet gjennom lovfestede krav til åpne møter i noen grad bryter med grunnforståelsen om hva selskap er og prinsipper om hvordan de skal styres og drives. Overføring av møteregler som gjelder politiske beslutningsarenaer i kommunen til et selskapsstyre, griper inn i det selskapsrettslige preget og er etter vårt syn prinsipielt betenkelig. Selskapet driver ikke politikk eller treffer politiske beslutninger, men utfører definerte oppgaver på vegne av sine eiere og utvikler selskapet i samsvar med en selskapsavtale og andre oppdragsdokumenter. Regler om saksbehandling i kommunale politiske organer, er ikke så godt tilpasset beslutningsprosesser og styringen av et selskap opprettet for bestemte formål.

4. Åpne møter i representantskapet m.m.

Noen IKS praktiserer trolig åpne representantskapsmøter, uten at vi har innhentet tall på dette. Dette kan henge sammen med eierorganets rolle og ansvar, og at det er her de ulike kommune- og eierinteressene skal avstemmes gjennom politiske diskusjoner. De fleste representantskaps-medlemmene er sentrale folkevalgte i sine kommuner og er vant til å diskutere saker offentlig og i åpne politiske møter.[5] Eierkommunens mål og interesser med selskapet og bakgrunnen for stemmegivningen i representantskapet er som regel offentlig kjent gjennom eierskapsmelding, eierstyringsdokumenter, offentlige diskusjoner og vedtak i kommunestyret.

På denne bakgrunn er Samfunnsbedriftene og de fleste medlemmer som har uttalt seg som utgangspunkt positive til en lovfestet hovedregel om åpne møter i representantskapet, men vi har også medlemmer som er mer kritiske. Det gjelder særlig selskap der en forholdsvis stor andel av sakene i representantskapet vil berøre ulike forretnings- og konkurransemessige forhold, og som det ut fra selskapets ståsted er behov for å kunne drøfte helhetlig i et ikke-offentlig møte.

Videre har ofte viktige saker i representantskapet vært gjenstand for politisk diskusjon i lokale partigrupper og kommunestyrer i eierkommunene. Representantene kommer derfor med et offentlig kjent mandat fra sitt kommunestyre, som de tar med seg inn i representantskapet. Behovet for at diskusjoner i representantskapsmøtene skal være åpne for allmennheten veier derfor kanskje ikke like tungt som det demokratiske behovet for åpne kommunestyremøter.

Vi legger grunn at hjemlene for å lukke representantskapsmøtet etter kommuneloven § 11-5 i de fleste tilfellene vil være tilstrekkelige.

5. Åpne møter i styret m.m.

Samfunnsbedriftene kan ikke støtte forslaget om at styremøter i IKS skal være underlagt samme lovkrav om møteoffentlighet som kommunestyret.

Prinsipper om åpenhet, innsyn og offentlighet synes gjerne positivt selvforklarende, slik at man ikke trenger ytterligere argumentasjon. Men en endring i styrets arbeidsbetingelser må også vurderes opp mot andre hensyn, herunder hvilke mulige konsekvenser dette kan få for selskapsstyringen. Det er flere hensyn enn åpenhet, innsyn og demokratisk kontroll som har relevans når krav om åpne styremøter skal vurderes. Utover å vise til unntaksreglene i kommuneloven § 11-5 har departementet ikke pekt på motstående hensyn som kan tale for å videreføre dagens ordning. Det er for eksempel ikke gjort rede for mulige konsekvenser for styret som selskapsorgan ved å innføre krav om åpne styremøter. Man har lagt til grunn at endringene ikke vil ha «nemneverdige økonomiske eller administrative konsekvensar», men ikke vurdert hvordan møteoffentligheten kan endre styrets arbeidsbetingelser.

Nedenfor har vi pekt på hensyn og forhold som samlet og etter vårt syn tilsier at IKS-styrene ikke bør underlegges samme lovpålagte krav om åpne møter som kommunestyret. Vi mener at unntakene ikke er tilstrekkelige for styrenes generelle behov og at forslaget om pålagt møteoffentlighet kan svekke grunnlaget for å kunne utøve godt og profesjonelt styrearbeid. Nesten samtlige IKS vi har snakket med og fått innspill fra har klare innvendinger mot dette forslaget.

[5] Se *Eierskap, selskapsledelse og kontroll* anbefaling nr. 7 om at sentrale folkevalgte bør oppnevnes som representanter i eierorganet.

Samfunnsbedriftene vil peke på følgende:

5.1. Styret er et ikke-politisk selskapsorgan og styrevervet er personlig

Prinsippet om møteoffentlighet i forvaltningen skal ivareta en demokratisk kontroll med beslutninger i folkevalgte organer.[6] Styret i et IKS er ikke et politisk eller folkevalgt organ og treffer heller ikke politiske beslutninger. Styret er et selskapsorgan som på profesjonelt vis skal arbeide for selskapets interesser innenfor de mål og rammer eierne har satt. Dette gjelder også dersom styremedlemmene er politisk aktive. Styremedlemmene skal ikke se hen til partipolitiske interesser eller andre særinteresser. Styrevervet er et personlig verv og styremedlemmene representerer kun seg selv i styret. Vi viser for øvrig til KS´ anbefaling nr. 9 i *Eierskap, selskapsledelse og kontroll.*

5.2 Behovet for frie og åpne diskusjoner for å treffe gode beslutninger

Styret har det overordnede ansvaret for forvaltingen av selskapet. Et velfungerende og profesjonelt styre skal i fellesskap arbeide for selskapets beste og trenger rammebetingelser som legger til rette for gode og åpne diskusjoner slik at det kan treffe beslutninger som ivaretar selskapsinteressen.

Styremedlemmene kan ikke drøfte styresaker med andre uten å bryte styrets taushetsplikt og de har derfor kun hverandre å lene seg på. Selskapslovgivningen og IKS-loven forutsetter også at selve behandlingen av saker skal skje i møte. *Styremøtet* er dermed den eneste arenaen der styremedlemmene (lovlig) kan realitetsbehandle sakene og treffe sine beslutninger.

Til sammenligning kan medlemmer av kommunestyret drøfte saker (fortrolig) med sin partigruppe i forkant av et kommunestyremøte for å avklare hva de skal mene/stemme.[7] Kommunedirektøren har også anledning til å drøfte og avgjøre administrative og driftsrelaterte saker sammen med én eller flere i sin ledergruppe, uten at det stilles krav om at møtet er åpent for allmennheten. Saker som er av en slik art at de ikke kan avgjøres av kommunedirektøren, løftes til kommunestyret og blir dermed gjenstand for offentlig politisk debatt.

Det sier seg selv at styret i et IKS har et tilsvarende behov som folkevalgte eller kommunedirektøren til å drøfte og realitetsbehandle saker uten at allmennheten er til stede. Samfunnsbedriftene har gjennom mange år holdt styrekurs for medlemsbedrifter. Vår klare oppfatning er at styrene opplever behov for en arena der styret som et kollegialt organ fritt og uten allmennhetens blikk kan drøfte saker og andre forhold som direkte eller indirekte berører både selskapet og eget arbeid. Flere IKS peker på at i et offentlig styremøte vil styremedlemmene i større grad veie sine ord, kanskje unnlate å stille relevante spørsmål, fronte motforestillinger, tenke alternative løsninger eller skifte standpunkt underveis, og terskelen for å ta opp ubehagelige saker kan bli høyere.

Styremøtene er ikke bare beslutningsarena, men i praksis også arbeidsmøter. Manglende mulighet til fri og åpen diskusjon kan svekke beslutningsgrunnlaget fordi saken ikke drøftes til bunns. På den måten kan krav om åpne styremøter ramme kvaliteten på styrets beslutninger, og med dette også selskapets drift og muligheten til å lykkes med å nå eiernes mål.

En interkommunal brann- og redningsbedrift skriver:

> *«For å ivareta hensynet til en god forvaltning av selskapet er det av betydning at styret har mulighet til å utvise stor grad av fleksibilitet ved å bestemme sin arbeidsform, herunder møteoffentlighet, for å sikre en god dynamikk i styret. Åpne møter kan generelt, og i spesielle tilfeller, påvirke hvilke spørsmål som blir reist og hvordan debatter og diskusjoner forløper.»*

Det vises også til innspill fra et annet brann- og redningsselskap:

> *«Dersom alle synspunkter skal være offentlige vil dette trolig føre til at styremedlemmer til en viss grad legger begrensinger på sin deltagelse i diskusjonene. Det vil i så fall redusere muligheten for at styret som organ kommer frem til de beste beslutningene.»*

Det synes urimelig at styremedlemmer i IKS skal fratas anledningen til fortrolige, forberedende, uforpliktende samtaler om styresaker og andre saker i styremøtene, mens medlemmer av andre kommunale beslutningsorganer skal kunne ha slike muligheter. En harmonisering mellom IKS-loven og

[6] Grunnloven § 100 femte ledd. Se også omtale i NOU 2016: 4 Ny kommunelov pkt. 16.4.4.

[7] Det vises også til saksbehandlingen i Stortinget, der fagkomiteene kan drøfte og behandle sakene i lukkede møter før de legger frem sine innstillinger offentlig, som igjen danner grunnlaget for en åpen politisk debatt i plenum.

kommuneloven bør ikke medføre at kommunalt folkevalgte i praksis har bedre vilkår til lovlig å kunne forhåndsdrøfte saker og avklare sine reelle standpunkter (og stemmegivning) enn styremedlemmer i interkommunale selskap.

En del medlemmer har også reist spørsmål om hvordan man skal turnere reglene om møteoffentlighet når styret ved behandlingen av en sak som ellers er offentlig, kommer inn på forhold som omfattes av en unntaksgrunn[8], men som det er viktig å få med i saksgrunnlaget. Det er uheldig dersom styret midtveis i saksbehandlingen må treffe forvaltningsvedtak om å lukke møtet for å kunne ta resten av en nødvendig diskusjon. Det lovfestede åpenhetskravet kan skape kunstige og rigide rammer og gir dårligere vilkår for den frie diskusjonen som er avgjørende for styret som kollegialt organ.

5.3 Styremedlemmenes personlige ansvar

Styrevervet er personlig og verken politiske partier eller en annen gruppering kan gjøres ansvarlig for styremedlemmenes meninger og beslutninger. Dersom styret treffer en beslutning som påfører selskapet og/eller andre et økonomisk tap, eller driften medfører brudd på lovverk, kan det enkelte styremedlemmet i siste instans pådra seg både erstatningsansvar og straffeansvar.[9] Det personlige ansvaret for beslutningene som treffes tilsier at styret har et klart behov for en drøfting- og beslutningsarena som er åpen og uten ytre press.

5.4 Styrets rolle i saksbehandlingen

Flere IKS har en liten administrasjon og daglig leder er i flere saker avhengig av å kunne drøfte saker med styret på et tidlig stadium i saksbehandlingen. Dette både for å få innspill av faglig karakter (juss, økonomi, teknisk) og strategisk karakter, samt få avklart hva som kan være viktige momenter for representantskapet / kommunestyrene å få belyst i den konkrete saken.

Et lovfestet krav om åpne styremøter vil i større grad kreve at sakene er ferdig utredet før de fremmes som sak for styret. Styrets påvirkning i en tidlig fase kan dermed reduseres og viktige innspill til administrasjonen i denne fasen reduseres også. Krav om møteoffentlighet kan dermed få uheldige konsekvenser for samhandlingen i selskapsledelsen og kan ramme kvaliteten i saksbehandlingen.

5.5 Rekruttering av kompetanse til styrene

Flere medlemmer har pekt på at lovkrav om møteoffentlighet også vil kunne påvirke hvem som rekrutteres til styrene. Tidligere var det vanlig at kommunene satte egne politikere inn i selskapsstyrene, men dette bildet er i ferd med å endre seg. Styrene i IKS er i økende grad profesjonelle (ikke politiske) styrer med en sammensetning som gjenspeiler organisasjonens behov for styringskompetanse. Dette samsvarer også med anbefaling nr. 9 i *Eierskap, selskapsledelse og kontroll* om at styrene i kommunalt eide selskap skal være kompetansesammensatte.

På denne bakgrunn rekrutteres personer fra både forvaltningen, andre organisasjoner og fra næringslivet. For både eierne og selskapene selv er det viktig at styrene har riktig kompetanse og kan drive og utvikle virksomheten i samsvar med eierkravene, et omfattende lovverk og internasjonale krav til blant annet miljø og sirkulær økonomi, og ofte i reell konkurranse med private. Vi anser det som sannsynlig at flere vil takke nei til styreverv i IKS fordi møteoffentligheten medfører en arbeidsform og betingelser som oppfattes som uvant, og dessuten vanskelig å forene med det personlige, juridiske ansvaret man har. Dette kan også medføre en dreining mot mer politisk sammensatte styrer.

Et interkommunalt vannverk skriver:

> *«Vårt selskap har styremedlemmer som til daglig ikke er en del av det offentlige, men som tilfører selskapet mye kunnskap fra de jobbene de til daglig har. Dette er informasjon som daglig leder tar med seg videre inn i arbeidet i organisasjonen. Vi mener også at en offentliggjøring av styremøtene med dette vil svekke rekrutteringen av styremedlemmer da de kan komme fra virksomheter som har strenge regler for hva de kan si og dele offentlig. Selskapets styremedlemmer er valgt av eierne og sammensatt av de ressursene som vårt selskap trenger.»*

[8] Noen personlige forhold, opplysninger som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den som opplysningen angår, personvernet eller hensynet til tungtveiende offentlige interesser.
[9] Erstatningsansvar

5.6 Sentrale saker behandles i representantskapet

I saker om budsjett, økonomiplan, regnskap og årsberetning, og ved andre tiltak som får direkte budsjettmessige eller regnskapsmessige konsekvenser, er styret kun saksforberedende organ, mens beslutningene treffes av representantskapet. Politisk forankring i eierkommunene og mulige åpne møter i representantskapet vil i disse sentrale sakene redusere behovet for åpne styremøter. Allmennheten vil da få god tilgang til informasjon og kan føre demokratisk kontroll med de beslutningene som treffes i representantskapet.

Et interkommunalt avfallsselskap skriver:

> *«Vi mener allmennhetens behov for offentlighet er godt dekket gjennom reglene om dokumentinnsyn, samt at representantskapets møter er offentlige. Rapportering av overordnede resultater skjer i hht selskapsavtalen og eierstrategien som er det formaliserte rammeverket representantskapet og selskapet forholder seg til. Det er i dette fora de prinsipielle diskusjonene og beslutningene knyttet til utøvelse av forvaltning blir tatt.»*

5.7 IKS-enes konkurransesituasjon

Et lovfestet krav om offentlige og åpne styremøter samsvarer i liten grad med at mange interkommunale selskap driver virksomhet som er mer eller mindre forretningspreget. Selskaper som utfører oppgaver og produserer serviceytelser innen f.eks. avfall, parkering, havn, kultur, IKT og revisjon er eksponert for konkurranse selv om de ikke driver ren kommersiell virksomhet, eller aktiviteten er økonomisk (et foretak) etter EØS-reglene. Vi viser til punkt 3.1 ovenfor.

Forretningsmessige forhold om driften, innretningen av tjenestene, markedssituasjonen, bruk av nye digitale eller tekniske løsninger bør kunne drøftes uten at det skjer i åpne møter, og uten at møtet lukkes etter særskilt hjemmel. Dette er også forhold som ikke nødvendigvis omfattes av en lukkingsgrunn. Flere medlemmer peker også på at saker om offentlige (herunder lovpålagte) oppgaver og forretningsmessige spørsmål ofte henger forhold sammen. Styret har en plikt til å være strategiske og proaktive i alle saker. Det er ikke alltid mulig å vite hva det kan være hensiktsmessig å diskutere fortrolig og fritt i et styremøte på forhånd, eller hvilken vei en diskusjon vil ta, og ulike forretningsmessige forhold vil kunne berøres i mange av sakene.

Et interkommunalt avfallsselskap skriver:

> *«Mange av de sakene som styret i [x] IKS behandler er av forretningsmessig karakter – det forekommer nesten uten unntak slike saker på hvert eneste styremøte. Det fremstår derfor som noe uforholdsmessig å pålegge styret et regelverk som innebærer at man vil måtte offentliggjøre alle møter og sakslister, men samtidig nærmest konsekvent være tvunget til å saksbehandle og fatte vedtak om å lukke deler av disse møtene. En slik praksis vil ikke gi allmennheten opplevelsen av større åpenhet. Tvert imot mener selskapet at dette vil dette være egnet til å svekke publikums tillit.»*

Videre skriver et interkommunalt vannverk:

> *«Både selskapet og styret har stort fokus på sikkerheten til vannforsyningen og med så mye kritisk infrastruktur er det ikke selskapets policy å offentliggjøre mye av den informasjonen styret får i møtene. Investeringer og prosjekter er en viktig del av sakene i styremøter. Budsjettrammer på prosjekt blir fremlagt i styremøter, også før konkurranser blir utlyst. Det vil være uheldig å offentliggjøre budsjettrammer før utlysning. Dette må derfor også hensyntas ved offentliggjøring.»*

En rekke IKS utgjør videre morselskap i konsern med ett eller flere kommersielle datterselskaper, ofte organisert som aksjeselskap. Dette gjelder særlig innen avfallsbransjen, der det i 2014 ble innført krav i skatteloven om økonomisk skille mellom håndtering av lovpålagt husholdningsavfall og næringsavfall.[10] Styret i morselskapet kan i flere styresaker som ellers må være åpne (det er ingen lukkingsgrunn) berøre forholdet mellom mor- og datterselskapene, og spørsmål som berører den kommersielle virksomheten bør ikke drøftes i offentlig møte. Kravet om møteoffentlighet for styret i IKS-

[10] Skatteloven § 2-5 (2) bokstav c).

et kan i slike tilfeller føre til at handlingsrommet for å ta reelle konserndiskusjoner reduseres. Vi kan ikke se at dette ivaretar selskapets interesser, og således heller ikke eiernes interesser og formål.

5.8 Styrets arbeidsgiveransvar og forholdet til daglig leder

Styremøtet er den eneste faste kontaktflaten mellom hele styret og daglig leder, som styret har arbeidsgiveransvaret for. Styremøtene er dermed en viktig arena for å etablere et velfungerende samarbeid, god kommunikasjon og gjensidig forståelse og tillit mellom styret og daglig leder. Flere IKS peker på at det er gode og viktige diskusjoner om strategiske spørsmål og daglig drift i nesten alle styremøtene og at de lovbestemte unntakene i kommuneloven § 11-5 ikke er dekkende for denne type samhandling og meningsutveksling. Selv om det konkret arbeidsgiverrelaterte overfor daglig leder trolig kan drøftes i lukket møte (lukkingsgrunn), er det en reell risiko for at den ellers avgjørende diskusjonsarenaen mellom styret og daglig leder vil bli vesentlig dårligere/redusert ved krav om møteoffentlighet. For selskaper med få ansatte og en liten administrasjon fratas daglig leder også en viktig arena for å sparre om krevende saker med sitt styre.

5.9 Unntak er ikke tilstrekkelige – drøftelsene kan flyttes til andre arenaer

Styrene i IKS skal behandle alle saker i møte, jf. møteprinsippet og som forutsatt i IKS-loven. En betingelse for dette er at styremøtet er og kan være en arena som gir det handlingsrommet som er nødvendig for å drive godt profesjonelt styrearbeid.

Det kan være saker og temaer for styret hvor det er uklart om unntakene som gir adgang til å lukke møtet etter kommuneloven § 11-5. Diskusjoner knyttet til f.eks. utfordringer internt selskapet, hvordan nye resultatkrav fra eierne skal operasjonaliseres, saker om flytting og lokalisering, utøvelsen av det generelle arbeidsgiveransvaret, strategiarbeid eller selskapets markedssituasjon bør kunne tas uten at styremedlemmene må veie sine ord. Det er trolig også saker/spørsmål som ikke omfattes av en lukkingsgrunn, men som ut fra styrets rolle i selskapsstyringen og styremedlemmenes personlige ansvar[11] ikke egner seg for meningsutveksling på et åpent møte.

Som i enhver fri diskusjon i et kollegialt organ (eller kollegium) kan saker og temaer gli over i hverandre. Som nevnt kan saker om lovpålagte oppgaver og forretningsmessige forhold ofte henge sammen, og det er ikke alltid mulig å vite på forhånd hva som kommer opp eller hvilken vei en diskusjon vil ta.

Et interkommunalt revisjonsselskap skriver:

> *«Styret mener det vil være svært uheldig å ikke kunne gjennomføre diskusjoner om ulike forhold og utfordringer i selskapet, uten at dette skal skje i all offentlighet. Det er en stor sannsynlighet for at saker vil kunne få en mindre grundig behandling i styrerommet og en konsekvens er at drøftinger vil foretas utenfor styrerommet.»*

Et interkommunalt brann- og redningsselskap uttaler i sitt skriftlige innspill:

> *«Hvis styremøtene er åpne, er faren stor for at diskusjoner som hører hjemme på styremøtene tas utenfor møtene. Det er særlig forholdet mellom daglig leder og styreleder hvor det er en overhengende fare for at dette kan skje om møtene blir åpne.»*

Ved lovkrav om åpne styremøter er det dermed en risiko for at saker i styret som er viktige, prinsipielle eller vanskelige i noen tilfeller vil drøftes i forkant og utenfor styremøtet. En slik praksis er både uheldig, ekskluderende og lite tillitsskapende.

5.10 Risiko for etterspill ved ulike meninger innad i styret

Styret treffer sine vedtak ved flertallsbeslutning, og taler vanligvis med én stemme utad (ofte styreleder). Hvem som har frontet ulike syn og hva styremedlemmene har stemt i de ulike sakene er av mindre relevans når vedtaket er fattet. Et styremedlem må dermed stille seg bak de vedtakene styret treffer. Hvis styremedlemmet er generelt uenig i styrets kurs og retning for selskapet, har vedkommende anledning til å trekke seg. Mens kommunestyremedlemmer fritt kan uttale seg i etterkant av et kommunestyrevedtak om hva de stemte og eventuelt fortsette diskusjonen og påberope omkamp i

[11] Styremedlemmer kan bli personlig ansvarlig for handlinger eller unnlatelser som påfører selskapet eller andre et økonomisk tap. Styremedlemmer kan også pådra seg straffeansvar.

viktige politiske saker, kan og bør profesjonelle styremedlemmer ikke gjøre det samme. Krav i loven om åpne styremøter kan medføre en økt risiko for at styrevedtak «settes i spill» når allmennheten har kunnskap om ulike meninger og uttalelser innad i styret, eller åpne for en politisering av styrets beslutninger ut fra ytre påvirkning. For både styret som kollegialt organ, selskapet, de ansatte og eiere er dette uheldig.

5.11 Interkommunale krisesentre kan ikke avkreves åpne styremøter

Som tidligere nevnt mener Samfunnsbedriftene at forslaget om lovfestede krav om åpne styremøter og offentlighet om møteinnkalling, saksliste mv. i liten grad tar høyde for at interkommunale selskap er svært ulike både mht. virksomheten drives og de behovene det enkelte selskapet kan ha. Mange av krisesentrene i landet er organisert som IKS, og flere av dem er medlemmer hos oss.

Ett av krisesentrene skriver:

> *«For [x] IKS er det viktig å påpeke at ut fra sikkerhetsmessige hensyn til de som bor ved Krisesenteret kan vi ikke ha åpne møter. Vi ser at vi fortsatt kan ha adgang til å lukke møtene av hensyn til personvern. Drifta av Krisesenteret i forhold til risiko og det sikkerhetsmessige gjør at vi ikke kan ha åpne møter. Dette gjelder og møteinnkallinger der vi for eksempel knyttet til alarmer, kameraer og samarbeid med politiet. I styremøter orienteres det om situasjonen på huset og saker. Selv om disse anonymiseres så kan det bli en trussel for dem det gjelder hvis møtene blir åpne.»*

Formuleringene over viser at unntakene (personlige opplysninger, konkurransehensyn, personvernet og tungtveiende offentlige interesser) ikke dekker behovet krisesentrene har for å verne om sine interne styrediskusjoner. Uavhengig av hvilket forslag departementet går videre med, mener Samfunnsbedriftene at kommunale krisesentre organisert som IKS ikke kan være omfattet av møteoffentlighet for styret, eller pålegges offentliggjøring av møtekalender, dagsorden og protokoll.

Vi er av samme hensyn som over også i betydelig tvil om det er riktig med et lovfestet krav om åpne representantskapsmøter for krisesentrene. Også i representantskapet vil saksbehandlingen kunne berøre forhold som er særlig sensitive og som gjelder driften av virksomheten, men som ikke nødvendigvis vil omfattes av unntaksreglene. Vi ber derfor om at KDD i samråd med Barne- og familiedepartementet vurderer nærmere om krisesenterselskapene i sin helhet bør være unntatt regler i IKS-loven om møteoffentlighet.

5.12 Begrepsbruk rundt åpne og lukkede møter

Samfunnsbedriftene har ovenfor pekt på flere forhold som tilsier at IKS-ene etter vårt skjønn ikke bør underlegges et lovfestet krav om åpne styremøter. Det er samtidig en risiko for at lukkede styremøter kan sidestilles med hemmelighold, hvilket igjen kan medføre mistenksomhet rundt styrets arbeid og få uheldige virkninger for selskapets tillit og omdømme utad.

Vi vil i denne sammenhengen peke på at for IKS omfattet av offentleglova er styrets vedtak offentlige og skal fremgå av møteprotokollen. Styret også kan velge å være åpne om diskusjoner som har funnet sted og dilemmaer styret jobber med. Videre er selskapet samlet sett bundet av et omfattende regelverk som skal sikre mot ulovligheter, og styremedlemmene har et personlig ansvar som kan aktualiseres dersom det begås lovbrudd og/eller styret ikke sørger for en forsvarlig forvaltning i tråd med eierkommunenes mål. Eierkommunene kan dessuten som nevnt gjennom både selskapsavtalen og i eierstyringsdokumentene fastsette normer og retningslinjer som bidrar til økt grad av åpne møter og generell meroffentlighet for den enkelte virksomheten.

Det er derfor mange mekanismer som samlet vil sikre at IKS-ene og foretaksledelsen opererer innenfor trygge rettslige, kontrollerbare og demokratiske rammer. I denne sammenhengen vil behovet for fortrolighet og ro rundt interne diskusjoner ved behandling av styresaker og andre selskapsrelevante forhold være både legitimt og i samsvar med selskapets interesser (og dermed eiernes), og bør ikke mistenkeliggjøres. Dagens IKS-lov ivaretar etter vårt syn dette behovet på en tilstrekkelig måte.

6. Alternative forslag

Samfunnsbedriftene har alternative forslag til regulering av økt åpenhet for det tilfellet at departementet velger å se bort fra våre innvendinger. Det er:

6.1. Åpne møter i representantskapet, ingen lovregulering av styremøtet

- Representantskapet i IKS-er (som omfattes av offentleglova) underlegges kommuneloven § 11-5 og skal holde sine møter åpne. Det skal i samsvar med kommuneloven §§ 11-3 og 11-4 offentliggjøre innkalling, saksliste og (møtebok) protokoller.
- Det foretas ingen ny regulering av styremøtene og/eller styrets saksbehandling.

Blant de medlemmene som har uttalt seg til oss, er det bred støtte for en slik todelt løsning hva gjelder møteoffentlighet.

6.2. Møteoffentlighet gjelder styrets saksbehandling

Dersom departementet går videre med forslaget om krav til åpne styremøter, bør det gå frem av IKS-loven § 12 eller av lovmerknaden i forarbeidene at kravet om møteoffentlighet (kun) gjelder styrets behandling av *saker*.

- Det kan i så fall inntas en presisering i IKS-loven § 12 sjette ledd, første punktum:

  Reglene om møteoffentlighet i kommuneloven § 11-5 gjelder tilsvarende *for behandling av saker* i styremøter interkommunale selskaper som er omfattet av virkeområdet til offentleglova.

  eller,

  Reglene om møteoffentlighet i kommuneloven § 11-5 gjelder tilsvarende i styremøter i interkommunale selskaper som er omfattet av virkeområdet til offentleglova, *når styret behandler saker.*

  Alternativt, jf. mindretallets forslag i NOU 2016: 4 Ny kommunelov[12]:

  Reglene om møteoffentlighet i kommuneloven § 11-5 gjelder tilsvarende for styremøter interkommunale selskaper som er omfattet av virkeområdet til offentleglova. *Møtet kan lukkes dersom hensynet til saksforberedende opplæring av styremedlemmene tilsier det, og styret ikke skal realitetsbehandle en sak.*

7. Styrets ansvar og myndighet

Departementet foreslår enkelte lovendringer for å tydeliggjøre ansvaret som ligger til styret. Formålet er å styrke styrets bevissthet knyttet til de sentrale delene av forvaltningsansvaret.

Samfunnsbedriftene er som utgangspunkt positive til lovendringer som bidrar til å presisere og klargjøre styreansvaret og som gir en rettesnor for hva styret særlig skal følge med på. Sett i lys av forslaget om møteoffentlighet for styret m.m. kan vi likevel ikke støtte forslaget.

Presiseringene er i stor grad foretatt etter mønster fra aksjeloven § 6-12. Da styret i et IKS har avgjørelsesmyndighet i færre saker enn i et AS, kan en presisering av styrets forvaltningsansvar i tråd med aksjelovens regler i realiteten innebære en endring av styreansvaret, uten at dette er vurdert nærmere i høringsnotatet. Vi oppfatter videre at det tydeliggjorte styreansvaret i IKS trekker i en annen retning enn øvrige forslag, der selskapene skal omfattes av flere av de samme reglene som gjelder for kommunene og folkevalgte organer, men der det personlige ansvaret for beslutningstakerne er svært begrenset. Forslaget samsvarer etter vårt syn heller ikke særlig godt med krav om møteoffentlighet, som i betydelig grad vil endre styrets arbeidsbetingelser.

Vi viser til en vurdering gjort av et interkommunalt 110-selskap:

[12] Se ellers forslag fra kommunelovutvalgets mindretall i NOU 2016:4 Ny kommunelov, side 181.

> *«Det virker derfor krevende (og motstridende) at styrer i IKS både skal oppfylle krav i tråd med aksjelovens bestemmelser om styrearbeid og styreansvar på den ene siden og samtidig ha krav som ikke tilligger styrene i aksjeselskaper og som vil påvirke rammene for styrets arbeid i et IKS.»*

Et interkommunalt brann- og redningsselskap uttaler videre:

> *«Selskapet mener at det å utdype og presisere styrets ansvar og myndighet er positivt. På en annen side er det viktig at nettopp ansvar og myndighet henger sammen. Det er uheldig dersom styret stilles ansvarlig for en myndighet som utøves av representantskapet. Det er etter vår mening viktig at denne sammenhengen fokuseres på i en slik tydeliggjøring.»*

Samfunnsbedriftene mener at dersom styreansvaret skal tydeliggjøres som foreslått, bør forslaget om å lovfeste krav om møteoffentlighet for styret legges bort.

8. Valg av medlemmer til representantskapet

Departementet foreslår at valg til representantskapet skal kunne avgjøres av kommunestyret ved avtalevalg, i tillegg til forholdsvalg eller flertallsvalg. Samfunnsbedriftene har ingen merknader til dette.

Departementet foreslår videre at det for hvert, faste medlem av representantskapet, skal velges minst to varamedlemmer.

Samfunnsbedriftene og de fleste medlemmene er som utgangspunkt positive til forslaget. Vi erfarer at faste medlemmer ofte er sentrale folkevalgte, og at det kan være krevende å finne møtetidspunkter og lokasjoner som passer for alle. Forslaget kan bidra til vedtaksføre organer og at flest mulig eierkommuner deltar på representantskapsmøtene.

En utilsiktet konsekvens kan være at det blir lavere terskel for faste medlemmer å melde forfall til møtene da det er god tilgang til varaer. Det er ønskelig av hensyn til kunnskap, kompetanse og kontinuitet for selskapet at det i hovedsak er de faste medlemmene som stiller. Eierkommunene må sikre at de faste medlemmene som velges kan prioritere tillitsvervet og delta regelmessig, slik at det ikke rammer eierorganets samlede kompetanse over tid. For mindre kommuner som deltar i flere IKS, kan det også bli krevende å finne tilstrekkelig antall personer til å oppfylle lovkravet.

9. Beslutning om antall styremedlemmer

Departementet foreslår at myndigheten til å avgjøre antall styremedlemmer skal overføres fra deltakerkommunene til representantskapet som eierorgan.

Samfunnsbedriftene støtter forslaget og er positive til at selskapets øverste organ får myndighet til å avgjøre antall styremedlemmer. Dette vil gi anledning til å justere antallet styremedlemmer, herunder endre styrets sammensetning og kompetanseprofil hvis det oppstår behov for det, uten at det må forelegges kommunestyrene. F.eks. kan det være behov for å endre eller utvide styret i en periode med særlige utfordringer i selskapet eller i forkant av et omstillingsarbeid. Det er eierorganet som har best forutsetning for å vurdere hvilket styre selskapet samlet sett har behov for, og vedtaksmyndigheten relatert til sammensetningen og størrelsen på styret bør derfor i sin helhet ligge hos representantskapet.

Både KS og Samfunnsbedriftene anbefaler for øvrig at valg av styremedlemmer bør skje med utgangspunkt i den kompetansen selskapet til enhver tid trenger, og at selskapene i den forbindelse bruker valgkomite, se anbefaling nr. 10 i *Eierskap, selskapsledelse og kontroll*.

10. Godtgjørelse til ledervervet i representantskapet

Departementet legger til grunn at de administrative oppgavene som leder og nestleder for representantskapet har, er noe man tar på seg i tillegg til å representere og ivareta interessene til en eierkommune (tillitsverv). Det foreslås at godtgjørelsen for dette tilleggsvervet skal fastsettes av representantskapet og betales av selskapet selv.

Samfunnsbedriftene støtter ikke forslaget. Vi mener at kostnader til eierorganet i sin helhet bør bæres av eierne og ikke av selskapet. Kostnader til eierorganer kan heller ikke henføres til selvkost, jf. H-2465

punkt 7.4. og forslaget er derfor problematisk for selskap som driver selvkosttjenester. Lederverv i representantskapet kan også gi noen fordeler for den aktuelle eierkommunen som det er rimelig at denne kommunen selv bekoster.

11. Reglene om økonomiforvaltning

Formålet med endringene i økonomibestemmelsene er ifølge departementet å sikre en god sammenheng mellom IKS-loven og kommuneloven når det gjelder reglene om økonomiforvaltning. Det er en fordel at bestemmelsene i større grad harmoniseres. Samtidig er det vanskelig å få et klart bilde av hvordan endringene kan slå ut for mange av IKS-ene. Dette gjelder særlig de nye kravene om budsjettbalanse, underskuddsdekning og bruk av egenkapital.

En rekke IKS følger regnskapsloven og driver virksomhet som til dels er kommersiell. For mange av dem er det viktig at lov og forskrift ikke begrenser muligheten for IKS til å tenke inntektsbringende aktivitet. Det er ikke nødvendigvis snakk om å bli rene kommersielle aktører, men flere selskaper er både innovative og markedsorienterte, og arbeider for å fremme gode og kostnadseffektive løsninger som (også) kan redusere behovet for tilskudd fra eierkommunene. Stor grad av kommunalt tilpassede økonomiregler kan redusere handlingsrommet for IKS-ene på dette punktet.

Det er ellers i hovedsak positivt at fristene for å revidere, avlegge og fastsette årsregnskapet og årsberetning flyttes til et senere tidspunkt slik at selskapene får noe bedre tid.

11.1. Økonomiplanen og årsbudsjettet

Det er positivt at reglene bidrar til å klargjøre rollene til representantskapet og styret i budsjettsaker, og forholdet mellom økonomiplan og årsbudsjett. Ansvaret for de økonomiske rammene for selskapet ligger i IKS hos representantskapet og rammene må følges opp av et ansvarlig styre. Videre er det positivt at kravene til innholdet i økonomiplan og årsbudsjettet skal tilsvare de kravene som gjelder for kommunene etter kommuneloven. Disse dokumentene skal være informative og skal være gode styringsdokumenter for selskapet.

Når det gjelder krav om budsjettbalanse, inndekking av underskudd og bruk av egenkapital, har Samfunnsbedriftene noen merknader:

11.1.1. Krav om budsjettbalanse

En bestemmelse om at IKS skal være underlagt tilsvarende krav som kommunene om budsjettbalanse kan kanskje la seg begrunne med at deltakerkommunene har ubegrenset ansvar for selskapsforpliktelsene.

Vi mener likevel det kan være grunner til at selskapene ikke skal underlegges et balansekrav. Blant annet bør forslaget vurderes nærmere opp mot selvkostforskriftens regler om håndtering av overskudd og underskudd, og bruk av selvkostfond. Spørsmålet er videre om balansekravet er best tilpasset selskaper som kun driver lovpålagte tjenester og eventuelt forvaltningsvirksomhet. Vi viser til at mange IKS driver mer blandet virksomhet. Som regel er det etablert et økonomisk skille mellom lovpålagte oppgaver og andre oppgaver i selskapet, særlig dersom det snakk om EØS-rettslig økonomisk aktivitet. Det antas at kravet om budsjettbalanse som et utgangspunkt er ment å gjelde selskapets tjenester som er lovpålagte, og andre tjenester som eventuelt utføres for eierne gjennom utvidet egenregi, men ikke nødvendigvis passer for øvrige deler av virksomheten, herunder næringsvirksomhet. Dette bør trolig utredes og avklares nærmere av departementet.

11.1.2. Krav om rask inndekking av underskudd

Samfunnsbedriftene anmoder videre om at departementet vurderer nærmere om det nye kravet om underskuddsdekning innen to år er forenelig med selvkostforskriften § 8 tredje ledd om at underskudd kan fremføres og dekkes inn av et fremtidig overskudd senest 5 (6) år etter at det oppstod. Nye økonomiregler i IKS-loven bør ikke innskrenke adgangen selskapene har i dag til bruk av selvkostfond og dermed utjevne brukergebyrene for kommunale tjenester. Krav om rask inndekning kan eventuelt begrenses til virksomhet som ikke omfatter selvkosttjenester. Samtidig fremstår det som lite hensiktsmessig at inndekkingskravet skal omfatte virksomhet i IKS-et som er mer kommersiell rettet

og/eller økonomisk aktivitet. Dette er også et eksempel på at forslagene ikke er så godt tilpasset den blandede virksomheten mange IKS har.

Departementet forutsetter i høringsnotatet at selskapet kan benytte sin egenkapital til å dekke underskudd både i budsjett og regnskap. Samfunnsbedriftene understreker her selskapenes behov for en sunn økonomi og der opptjent/innskutt egenkapital bør kunne være av en slik størrelse at selskapet kan ta svingninger i egen økonomi uten å måtte å be sine eiere om ekstra tilskudd. Dette gir selskapene større grad av fleksibilitet og handlingsrom.

Når det derimot i enkelte år påløper store uforutsette og/eller ekstraordinære kostnader, bør underskudd kunne dekkes med overføringer fra kommunene før det stilles krav om at selskapet tærer på opptjent/innskutt egenkapital. Et eksempel som kan illustrere behovet for økte overføringer fra eierkommunene, er år med mange skogbranner og der brann- og redningsvesenet får betydelige ekstrautgifter knyttet til merbruk av mannskap og utstyr.

11.2. Årsregnskapet og årsberetningen

Det kan fremstå som lite logisk at krav om å utarbeide årsberetning for IKS-er avhenger av hvilket lovverk selskapet fører sitt regnskap etter; kommuneloven eller regnskapsloven. Samfunnsbedriftene primære standpunkt er likevel at de IKS-ene som er «små foretak» etter regnskapsloven § 1-6 fortsatt skal være unntatt fra plikten til å utarbeide årsberetning. Mange IKS er små og mellomstore og summen av regler de skal følge er forholdvis omfattende. De bør derfor ikke pålegges ytterligere rapporteringsplikter som påfører nye administrative kostnader.

Når det gjelder nye frister for årsregnskap og årsberetning, samt avgi revisjonsberetning til representantskapet, stiller de fleste IKS-medlemmene seg positive til dette.

Enkelte selskap har likevel pekt på at styrets frist for å avlegge årsregnskapet, som er foreslått forskjøvet fra 15. februar til 22. februar (kun én uke), fortsatt er svært kort.

Et interkommunalt vann- og avløpsanlegg viser til at årsregnskapet og årsberetningen ofte behandles samtidig i selskapet, og uttaler følgende:

> *«Fristen for avlevering av regnskap er nå sammenfallende med kommunenes frist. Men i kommunene er det tilstrekkelig at direktør og regnskapsfører avlegger regnskapet innen 22. februar. I et IKS derimot, tolkes regelen (...) slik at det er styret som må avlegge regnskapet innen samme dato. Dette innebærer at daglig leder må ha regnskapet klar med noter og kommentarer til regnskapet minst en uke tidligere slik at styret får anledning til å sette seg inn i saken før årsregnskapet behandles. Styret behandler som hovedregel årsregnskap og årsberetning samtidig. I praksis må derfor årsberetningen legges frem for styret sammen med årsregnskapet. Det synes unaturlig at det er så stor avstand i fristene for årsregnskap og årsberetning. Det er ønskelig at styrets frist for å avlegge regnskap settes til 15. mars. Regnskapet vil fortsatt være avlagt minst 4 uker før det skal være ferdig revidert. Alternativt kan man gi åpning for at daglig leder og regnskapsfører ferdigstiller regnskap innen 22. februar, og at styret avlegger regnskap og årsberetning innen 15/31 mars.»*

Vi ser at fristen for avleggelse av årsregnskapet 22. februar vil være sammenfallende med rapporteringsfrister til KOSTRA. Av hensynet til rimelig tid til behandling av årsregnskapet i selskapene, ber vi departementet likevel vurdere om fristene for hhv. KOSTRA-rapportering og avleggelse av årsregnskapet er nødt til å være sammenfallende, eller om den sistnevnte fristen kan forskyves noe mer enn forslaget legger opp til.

11.3. Låneopptak mv.

Departementet foreslår å lovfeste at selskapenes adgang til låneopptak utvides til å omfatte lån til kjøp av alle aksjene i et eiendomsselskap. For selskap som skal anskaffe en ny eiendom som en del av egen virksomhet er denne lovendringen positiv.

Finansiering av andres investeringstiltak

Det er videre spørsmål om behovet for å lovfeste en adgang for selskapene til å ta opp lån til finansiering av andres investeringstiltak på lovpålagte områder. Et eksempel som kan vise behovet er at et 110-selskap dermed kan ta opp lån for å finansiere sin andel av nødvendige investeringer (anskaffe nytt oppdragshåndteringsverktøy til alle 110-sentralene) i et annet IKS som selskapet selv er deltaker i. Bestemmelsen kan medføre enkelte spørsmål knyttet til avgrensing av hva som er «lovpålagte områder». Samfunnsbedriftene legger til grunn at det må vurderes nærmere i det enkelte tilfelle hvorvidt tiltaket og investeringen er knyttet til kommunale oppgaver pålagt ved lov.

Minste årlige avdrag

Departementet foreslår at IKS-lovens krav til minste årlige avdrag harmoniseres med kommuneloven § 14-18. Det er ikke urimelig at selskapenes låneavdrag samsvarer bedre med avskrivninger og beregnet levetid på varige driftsmidler. IKS-ene har på flere sektorområder foretatt store investeringer i fast eiendom, transportmidler, maskiner og annet produksjonsutstyr. Samfunnsbedriftene ser imidlertid at kravet kan medføre en skjerpet avdragsprofil for en god del selskaper. Det er også spørsmål om hvordan dette harmonerer og/eller kan slå ut for IKS som driver blandet virksomhet inkludert noe næringsvirksomhet.

Oppgjør av likviditetslån

Samfunnsbedriftene er positive til forslaget om å oppheve IKS-loven § 22-5 femte ledd om å gjøre opp likviditetslån eller benyttet driftskreditt innen bestemte frister. Med tydeligere krav i lov og forskrift til økonomisk balanse, betalingsevne mv. vil denne bestemmelsen trolig være overflødig.

11.4. Ny budsjett- og regnskapsforskrift

Sammen med lovforslaget foreslår departementet også ny forskrift om økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsmelding for selskapene. Den vil erstatte dagens forskrift fra 1999. Ny forskrift tilpasses og harmoniseres med de nye økonomireglene i IKS-loven og gir noen utfyllende regler om de ulike økonomidokumentene.

Vi merker oss at forskriften inneholder mange henvisninger til tilsvarende forskrift for kommuner og fylkeskommuner, samt noter til denne forskriften. Den nye budsjett- og regnskapsforskriften er dermed krevende å lese og anvende. Lovteknisk kan det være uheldig og lite ønskelig med dobbeltregulering, men samtidig må dette avveies mot hensynet til at reglene skal være tilgjengelige og gi oversikt for brukerne. Det er fint om departementet i det videre arbeidet ser nærmere på muligheten for å gjøre den nye forskriften noe mer tilgjengelig, herunder ta ned antallet henvisninger til annen forskrift. Eventuelle endringer må også være i samsvar med selvkostregelverket.

12. IKS-loven og statsstøttereglene i EØS-avtalen

Forholdet mellom IKS-loven og EØS-avtalens forbud mot statsstøtte har vært aktuell i flere år, og Samfunnsbedriftene og IKS-medlemmene er positive til at departementet ikke går videre med forslaget fra 2014 om å innføre begrenset ansvar og oppheve konkursforbudet i IKS-loven.

Forholdet mellom IKS-loven og statsstøttereglene har imidlertid ikke fått noen nærmere avklaring med dette høringsnotatet. Det vises til pågående prosesser mellom norske myndigheter og ESA og en kommende sektorgjennomgang for å få avklart omfanget av økonomisk aktivitet i kommunal sektor. Samfunnsbedriftene oppfatter at dette vil danne bakgrunn for eventuelle tiltak for å sikre samsvar mellom IKS-loven og statsstøttereglene. Samtidig er det beklagelig at saken pågår over så lang tid.

Samfunnsbedriftene mener det haster med å avklare forholdet mellom loven og statsstøttereglene.

13. Andre konsekvenser av forslagene

Forslagene i dette høringsnotatet vil medføre at IKS-ene blir omfattet av flere kommunale og offentligrettslige regler for hele sin virksomhet. Dette selv om selskapene i begrenset grad kan sies å drive med tradisjonell forvaltningsvirksomhet og/eller utøver offentlig myndighet[13].

Samfunnsbedriftene er på denne bakgrunn kritisk til at man nå reduserer det selskapsrettslige preget ved IKS-modellen. Forskjellen mellom IKS-loven og kommunalt oppgavefellesskap etter kommuneloven kapittel 19 kan videre oppfattes som så liten at det kan stilles spørsmål om det er behov for begge modellene.

En konsekvens av de foreslåtte lovendringene er videre at det kan tvinge seg frem behov for å skille ut deler av virksomheten i egne aksjeselskap. En slik restrukturering av virksomheten vil utløse mange kompliserte og dyre prosesser, inkludert avklaring av skatteplikt ved overføring av eiendom fra ett IKS til et AS. En mulig konsekvens er også at IKS-er som er eksponert for konkurranse og/eller som i stor grad driver grad forretningspreget virksomhet, kan bli omdannet til andre selskapsformer.

14. Merknader utenfor forslagene i dette høringsnotatet

Våren 2020 sendte Samfunnsbedriftene et brev til daværende Kommunal- og moderniserings-departementet med flere forslag til endringer i IKS-loven.[14] Noen av innspillene er fulgt opp i dette høringsnotatet, men langt fra alle. Vi vil derfor benytte anledningen til å peke på sider og endringsbehov i IKS-loven som ikke er omfattet av de foreliggende forslagene og som dermed ligger utenfor dette høringsnotatet.

Digital løsning for registrering i Foretaksregisteret

Det er i dag ikke adgang for interkommunale selskaper til elektronisk registrering og innsending av selskapsinformasjon gjennom samordnet registermelding til Foretaksregisteret. Det betyr at IKS-ene fortsatt må skrive ut og sende informasjon om endringer på papir og bruke vanlig postgang. Dette er både tungvint og i utakt med dagens digitale samfunn, og medfører en administrativ tilleggsbelastning. Samfunnsbedriftene ber om at KMD i dialog med Nærings- og fiskeridepartementet kan sikre adgangen til samordnet registermelding for IKS så snart som mulig.

Økonomisk oppgjør ved uttreden m.m.

Samfunnsbedriftene etterlyser en klarere regulering av det økonomiske oppgjøret ved uttreden eller utelukkelse fra IKS, jf. IKS-loven § 30. Flere selskap har erfart at denne bestemmelsen vanskelig å tolke. Dette gjelder både hva som menes med «nettoverdi» og hva som menes med «ikke overstige verdien av deltagers innskudd». Det er uklart om innskudd kun omfatter det opprinnelige innskuddet deltakeren tok med seg inn ved selskapets stiftelse eller ved inntreden, eller også senere innskutt kapital i selskapet, som f.eks. egenandel ved investering i anlegg i en eierkommune. Dersom det siste er tilfelle vil eierandel og beregnet nettoinnskudd kunne endres i takt med nye investeringer.

Vi mener på denne bakgrunn at det bør klargjøres (i loven) hva som er «nettoverdi» og hvorvidt senere tilførsel av kapital fra en eierkommune er «innskudd» i lovens forstand etter reglene i § 30.

For selskap som driver selvkosttjenester er det videre spørsmål om ordningen med at den uttredende deltakerkommunen kun får med seg nettoverdien av sitt deltakerinnskudd, og ikke noe av den generelle verdiøkningen i selskapet, er i samsvar med selvkostreglene.

Enkelte interkommunale selskap har erfaringer fra sammenslåing eller splitting av selskaper i forbindelse med kommunereformen, som har reist særskilte problemstillinger knyttet til verdifastsetting innenfor selvkost. Det er ønskelig at departementet foretar en vurdering av hvordan selvkostreglene kan ivaretas også i slike tilfeller.

[13] NOU 2019: 5 Ny forvaltningslov, punkt 12.4.2.2.
[14] Brev til KMD 07.04.2020: IKS-loven må moderniseres - Samfunnsbedriftene

Behov for bedre inndeling og struktur i IKS-loven

IKS-loven inneholder flere bestemmelser som er lange og omfattende, med mange ledd. Loven fremstår på enkelte punkter som ganske vanskelig å finne frem i. Dette blir ikke enklere hvis de foreslåtte lovendringene inntas. Det er etter vårt syn behov for en bedre inndeling og struktur i IKS-loven.

***

Samfunnsbedriftene vil gjerne ha dialog med departementet i det videre arbeidet med endringer i IKS-loven og kan også orientere ytterligere om IKS-enes virksomhet.

Med vennlig hilsen

Øivind Brevik
Administrerende direktør

Agnete B. Sommerset
Juridisk direktør

Dokumentet er signert elektronisk.

Regjeringa.no

Høyringssvar frå Norsk Vann

Dato: 23.09.2022

Kommunal- og distriktsdepartement

(elektronisk innsendelse)

Hamar, 23.09.2022

Deres ref.: 22/4426 Vår ref.: 509.200/ISE/TLJ/2022/73

Høringssvar – Forslag til endringer i lov om interkommunale selskaper (IKS-loven)

Norsk Vann viser til departementets høringsbrev av 25.05.2022 om forslag til endringer i IKS loven og en ny forskrift om økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsmelding for interkommunale selskaper (budsjett- og regnskapsforskriften for IKS).

Norsk Vann er den nasjonale interesseorganisasjonen for vannbransjen. Organisasjonen skal bidra til rent vann og en bærekraftig utvikling av bransjen gjennom å sikre gode rammebetingelser, kompetanseutvikling og samhandling. Norsk Vann eies av norske kommuner, kommunalt eide vann- og avløpsselskaper, kommunenes driftsassistanser og noen samvirkevannverk. Norsk Vann representerer 324 kommuner med ca. 98 % av landets innbyggere.

Alle kommuner og kommunale selskap som bidrar i produksjonen av kommunale vann- og avløpstjenester skal beregne gebyrene for tjenestene til selvkost. Vann- og avløpstjenestene følger ikke alltid kommunegrensene og behovene må i mange tilfeller løses regionalt.

Norsk Vann har flere medlemmer som er organisert etter IKS-loven. Dette er Asker og Bærum vannverk IKS, Driftsassistansen i Viken IKS, GIVAS IKS, Glitrevannverket IKS, Hias IKS, IVAR IKS, MIRA IKS, MOVAR IKS, Nordre Follo renseanlegg IKS, NRA IKS, NRV IKS, Søndre Follo renseanlegg IKS, Tønsberg renseanlegg IKS og Vestfold Vann IKS.

De interkommunale selskapene i den kommunale vann- og avløpssektoren har ulik organisering. Enkelte av selskaper følger regnskapsloven, mens andre følger kommunelovens bestemmelser. Norsk Vanns innspill til høringsuttalelsen er utarbeidet i samarbeid med de av våre medlemmer som er organisert som IKS.

Norsk Vann har følgende innspill og kommentarer:

Punkt 3 Høringen om endringer i IKS-loven fra 2014

Departementet foreslår ikke å endre ansvarsformen eller å fjerne konkursforbudet i IKS-loven.

Fjerning av konkursforbudet har tidligere vært oppe i ESA sak fra 2013 og høringen i 2014.

Norsk Vanns medlemmer gir tilbakemelding om at det er viktig at konkursforbudet består. Dette er en viktig forutsetning for at selskapene skal oppnå gode finansieringsavtaler.

Norsk Vann støtter departementets konklusjon om å ikke endre ansvarsformen eller å fjerne konkursforbundet i IKS-loven.

Punkt 4.3.1 Forslag om å regulere møteoffentligheten i IKS-loven

Departementet foreslår å øke møteoffentligheten og innsyn i IKS som er omfattet av offentlighetsloven, ved at blant annet representantskaps- og styremøtet skal følge de samme krav til åpne og lukkede møter som kommunale organ, kommunale foretak og interkommunale samarbeid.

Norsk Vanns medlemmer er positive til åpenhet og transparens knyttet til sine saker. Vann- og avløpsselskapene driver i stor grad med typiske kommunale tjenester og organiseringen av disse bør ikke ha avgjørende betydning for den tilgangen allmenheten har til informasjon.

Norsk Vanns medlemmer mener imidlertid at det for de interkommunale selskapene må skilles på saker som behandles i representantskapet, og saker som behandles i styremøtene.

Det er naturlig at representantskapet har samme krav til åpne og lukkede møter som et kommunalt organ.

Arbeidsprosessen i styremøtene bør på den annen side skjermes frem til det foreligger en omforent protokoll eller styrevedtak. Styret er et organ som i hovedsak skal representere selskapet og er satt til å lede dette. Styret er også daglig leders arbeidsgiver og en viktig støttespiller for vedkommende. Det er etter Norsk Vanns mening viktig å ikke innføre krav som kan bidra til å hemme diskusjoner og meningsutveksling i styret.

Styremedlemmene er personlig valgt, ikke politisk valgt. Styremedlemmer er ofte valgt på bakgrunn av sin spesielle kompetanse. Det er fare for at full åpenhet vil kunne medføre at det blir mer politisk press mot disse personene, noe som kan føre til at færre ønsker å påta seg slikt styreverv.

Selve diskusjonene i styremøtene er viktige for selskapene. I forkant av styremøter i de interkommunale selskapene, til forskjell fra møter i folkevalgte organ, er det ikke egne møter som er lukket for offentligheten (jf. partienes gruppemøter). Alle diskusjoner tas i selve styremøtet. Med offentlighetskrav for styremøtene er det en fare for at diskusjonene i styremøtene flyttes ut av styrerommet til andre arenaer. Det er ikke ønskelig.

Det er svært viktig for vann- og avløpsselskapene at vi har styremedlemmer med høy fagkompetanse i styrene. Alle protokoller fra styremøtene skal være offentlige dokumenter.

Representantskapet i det interkommunale selskapet representerer eierkommunene, og er politisk valgt. Full møteoffentlighet i dette forumet støttes av våre medlemmer. Det påpekes imidlertid fra våre medlemmer at det alltid må være en balanse mellom offentlighetslovens bestemmelser og sikkerhetslovens bestemmelser knyttet til kritiske samfunnsfunksjoner og infrastruktur.

Norsk Vann støtter departementets forslag om at innkalling og saksliste, kunngjøring av møte, og offentlige protokoller samt lyd- og bildeopptak, innføres for de interkommunale selskapenes representantskapsmøter. Norsk Vann støtter ikke at samme lovhjemmel innføres for styrene i de samme selskapene.

Punkt 5 Forslag om å redusere rollen staten har i organiseringen av selskapene

Det følger av IKS-lovens § 32 fjerde ledd at departementet skal godkjenne oppløsningen av et IKS. Departementet foreslår nå å oppheve dette kravet. Norsk Vann mener dette er et godt tiltak for lokaldemokratiet og har ingen innvendinger mot denne endringen.

Norsk Vann støtter departementets vurdering om å oppheve IKS-loven § 32 fjerde ledd.

Punkt 7.2 Forslag om endringer i tallet på varamedlemmer som skal velges til representantskapet

Departementet ønsker at det skal inn i IKS-loven at selskapene må velge minst to varamedlemmer flere enn de er faste medlemmer i representantskapet. Mange representantskap benytter i dag personlige varamedlemmer valgt av kommunestyret. Norsk Vann er enige i at en lovendring kan bidra til å redusere sårbarheten for å få et fulltallig representantskap. Men, det er viktig at det kan være en lokal bestemmelse om antall varamedlemmer pr. faste medlem, og at dette fastsettes i selskapsavtalen. Her må det tas hensyn til antall eierkommuner og antall medlemmer i representantskapet fra hver enkelt kommune.

Norsk Vann støtter departementets vurdering om å redusere sårbarheten blant de som er valgt inn i representantskapene hos de interkommunale selskapene. Norsk Vann mener at dette bør kunne reguleres i den enkelte selskapsavtale, og er dermed ikke enige i departementets vurdering om å lovfeste minst 2 varamedlemmer pr. valgte medlem.

Punkt 8 Forslag om å gi representantskapet myndighet til å velge antall styremedlemmer

Departementet ønsker å åpne for at representantskapene selv skal både kunne velge styremedlemmer i selskapet og velge antall styremedlemmer. Norsk Vann støtter denne vurderingen.

Norsk Vann støtter departementets forslag til lovendringer her.

Punkt 9 Forslag om godtgjøring

Departementet mener at lederververvet i representantskapet i et IKS ikke er et kommunalt tillitsverv, men må regnes som et lederverv for selskapet.

Departementet foreslår derfor at leder og nestleder skal godtgjøres fra kommunen som medlem i representantskapet, men at tilleggsvervene som leder og nestleder skal godtgjøres fra selskapet. Departementet mener det er naturlig selskapet betaler godtgjørelsen til leder og nestlederververvet, da det er representantskapet som fastsetter størrelse på denne godtgjørelsen.

For våre IKSer er det uheldig når kostnader som ikke kan føres på selvkost skal håndteres av selskapet. Dette fordi selskapet har få eller ingen mulighet til å dekke slike kostnader.

Veileder til selvkostforskriftens punkt 7.4 omhandler «*Administrativ ledelse, folkevalgte organer og eierorganer*». Det fremgår her at kostnader knyttet til selskapenes eierorganer ikke kan tas med i selvkostberegningen. Representantskapet nevnes som et slikt organ. I veilederen heter det at «*Godtgjørelser, møteutgifter og andre utgifter knyttet til slike organer skal dermed ikke tas med i selvkost*»

Norsk Vann mener at den nye lovteksten i IKS-loven eksplisitt bør stå at godtgjørelsen til vervene leder og nestleder i representantskapet skal betaltes av selskapene og kunne dekkes av selvkost. Den nye praksisen vil da ikke utfordre selvkostregelverket.

Punkt 10 om endringer i reglene om økonomiforvaltning

Det foreslås flere justeringer i økonomibestemmelsene, i hovedsak for å harmonere disse med økonomibestemmelsene i ny kommunelov. Samtidig legger departementet frem en ny forskrift om årsbudsjett og årsregnskap mv. for interkommunale selskap.

10.2 Økonomiplanen og årsbudsjettet

Departementet foreslår å oppheve dagens krav i §20 første ledd andre punktum om at økonomiplanen «skal legges til grunn ved selskapets budsjettarbeid og øvrige planleggingsarbeid» Departementet mener økonomiplanen skal være retningsgivende, men ikke bør ha en bindene funksjon overfor årsbudsjettet. Departementets forslag om å oppheve dagens krav i § 20 første ledd andre punktum virker fornuftig.

Norsk Vann vil likevel understreke planenes viktighet i en sektor med så store og langsiktige investeringer. Våre IKS legger vedtatte planer til grunn i sitt arbeid. De påtar seg slik betydelig risiko når de iverksetter investeringsplanene gjennom anbudsprosesser og bindene kontrakter.

Det problematiseres at det kan få konsekvenser for et IKS dersom en kommune skulle bli registrert i ROBEK og slik få innskrenket mulighet til å finansiere vedtatte og iverksatte investeringstiltak.

Balansekrav- budsjettbalanse og dekning av underskudd.

Dagens IKS-lov inneholder ikke noe eksplisitt krav om at økonomiplanen og årsbudsjettet skal fastsettes med balanse. Departementet ser ikke grunner til at selskapene skal være unntatt et slikt krav, når deltager kommunene selv ikke står fritt til å budsjettere uten balanse.

Departementet foreslår å videreføre dagens forskriftskrav om å dekke inn underskudd som har oppstått i regnskapet, men at dette nå blir tatt opp som en lovfestet plikt. Dette innebærer at et regnskapsresultat som ikke dekkes opp med egenkapital i forbindelse med årsoppgjøret (for år 0), må dekkes inn i budsjettet i det årete regnskapet blir lagt frem (år 1) eller året etter (år 2). Dette vil være det samme regelverket som i kommuneloven §14-11,1. ledd.

Våre medlemmer forstår lovens hensikt og at selskapet ikke kan drifte utover de rammene som deltagerkommunene har stil til disposisjon gjennom selskapsavtalen. Samtidig ser vi her noen utfordringer knyttet til selvkostregelverket.

I selvkostforskriftens §8,3 ledd heter det: «Hvis differansen mellom årets gebyrinntekter og årets gebyrgrunnlag viser et underskudd, skal underskuddet dekkes inn ved å bruke av selvkostfondet, så lenge det er tilgjengelige midler på fondet. Et underskudd som ikke dekkes inn ved å bruke av selvkostfondet, skal fremføres i selvkostregnskapet til inndekning i et senere år. Et underskudd som er fremført, skal dekkes inn av et fremtidig overskudd senest i det femte året etter at underskuddet oppsto.

Et underskudd kan likevel fremføres ut over fem år, hvis dette er nødvendig for at brukerne ikke skal betale for fremtidig bruk av gjennomførte investeringer»

Lovteksten som departementet foreslår for håndtering av underskudd vil innebære at et IKS ikke har muligheten til å fremføre et underskudd i inntil fem år. Også IKS bør kunne dra nytte av det handlingsrommet selvkostforskriften gir.

Selskapene har det siste årene opplevd en betydelig kostnadsvekst, som det til dels har vært vanskelig å forutse. Våre medlemmer understreker viktigheten av å ha selvkostfond/oppbygd egenkapital slik at de selv kan håndtere årsunderskudd når de oppstår. Den samme muligheten for opp- og nedbygging av fond/egenkapital som kommunene vil også gjøre det enklere å planlegge langsiktig.

Norsk Vann mener det er viktig at lovteksten som nå utformes ikke kommer i konflikt med selvkostregelverket.

10.3 Årsregnskapet og årsmeldingen

Departementet ber om innspill på om alle interkommunale selskap bør ha generell plikt til å utarbeide årsmelding, også de som er «små foretak» etter regnskapsloven. Norsk Vann har ikke mottatt noen innvendinger fra våre medlemmer på dette punktet.

Videreføring av at interkommunale selskap skal følge regnskapsloven:

Våre medlemmer mener det er fornuftig at IKS som hovedregel skal følge regnskapsloven, men er åpne for at også kommuneloven kan følges.

Utvidede frister for avleggelse av årsregnskapet og årsberetning

Våre medlemmer er positive til at fristene for avleggelse av årsregnskap og årsberetning forlenges. Våre medlemmer fremhever at det er viktig for styret at årsregnskapet og

årsberetning er komplett på det tidspunktet det godkjennes. Styret og representantskapet behandler disse dokumentene samlet. Fristene for ferdigstillelse bør derfor være de samme for årsregnskap og årsberetning.

10. 4 Lånopptak mv.

Departementet foreslår at reglene i IKS-loven om krav til minste årlige avdrag blir harmonisert med reglene i kommuneloven §14-18. Forslaget vil ifølge departementet kunne innebære at minimumsavdraget øker for enkelte selskap.

Punktet om minste årlige avdrag vil føre til at virksomhetens budsjett må harmoniseres med tanke på minimumsavdrag under budsjettbehandlingen. Våre medlemmer er i utgangspunktet positive til at kravet om å gjøre opp likviditetslån ved årsskiftet oppheves. Men stiller spørsmål omkring konsekvenser dette har får lånerammer og deltagerens garantiansvar. En ønsker at lovteksten blir mer tydelig på dette. ()

Andre forhold ikke nevnt i høringsforslaget

I forbindelse med revisjon av IKS-loven oppfordrer Hias IKS departementet om å ta initiativ overfor Brønnøysundregistrene til å få på plass at IKS-er får mulighet til elektronisk innsending og signering tilsvarende andre selskapsformer. Norsk Vann støtter dette forslaget.

Med hilsen

Norsk Vann BA

_____

Thomas Breen

Direktør

_____

Ida Stabo-Eeg
Controller

Saksbehandlere: Thomas Langeland Jørgensen og Ida Stabo-Eeg

Vedlegg

Høringsuttalelse_endringer_i_IKS_loven_september2022.pdf
(https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/hoyring-endringer-i-lov-om-interkommunale-selskaper-mv/id2914452/Download/?vedleggId=42a7e5e3-ed94-4164-b006-0325715e6c62)

> Kommunal- og distriktsdepartementet

Regjeringa.no

Ansvarlig for Kommunal- og distriktsdepartementets sider:

Ansvarlig redaktør: Kjersti Bjørgo
Nettredaktør: Henrik Enevold

Personvernerklæring for Kommunal- og distriktsdepartementet

Tlf. + 47 22 24 90 90
E-post: postmottak@kdd.dep.no

Ansatte i KDD: Depkatalog

Organisasjonsnummer: 972 417 858

Saksframlegg

Eventuelt

Saksbehandler: Jostein Karlsen
Arkivsak nr: 22/877

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
2022/38	Styret IVAR IKS	28.10.2022

Saksutredning:

Forslag til vedtak:

Med hilsen

Ingrid Nordbø

Jostein Karlsen